

2428

VICSAY LAJOS:
GYAKORLATI
PEDAGÓGIA

27 szeptember

1940 szept. 12.

Oktober

Terjeszthető, 193

hó - n

Stehes

kir. ügyész.

1940.

SZEGED

SZEGED VÁROSI NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG SZEGED, KÁRÁSZ UCCA 9.

Megrendelhető: Szeged, Kálvária-ucca 7.

TARTALOM.

SZEPTEMBER:

Magyar lélek. Móra L.
Emlékbeszédok október hatra.
Október. Tábori P.
Arad. Hajdú J.

Tanítások — vázlatok.

- I. oszt. Testgyakorlás.
- II. „ A ház körül élő állatok.
- III. „ A fehér szarvas c. olv. tárgyalása.
- „ Fejbeli szorzás a 100-as számkörben.
- IV. „ A Dunántúl összefoglalása.
- V. „ Testgyakorlás.
- VI. „ Bevezetés a kamatszámításba.
- VII. „ Petőfi Sándor.
- VIII. „ A törvényhozás.
- „ Vörösmarty—Egressy: Szózat.

Énekes mozgástörténet. Rónaszéki Nándor.

Szülői értekezlet.

Mesedélután.

A magyar vértanúkról.
 Rab magyarok. Bartóky I.
 Szeresd hazádat! Reviczky Gy.
 A hős diák.
 A béna hős dala. Szathmáry I.
 Arad.
 Október 6-án. Jászai H. E.

*

OKTÓBER:

Magyar holnapok. Móra L.
Arany, tömjén ... és a gyermek. J. V.
Nemzeti öntudat — magyar öntudat. Benda K.
A lilomos királyfi.
Magyarországi szent Erzsébet.
A szent asszony. Harsányi L.

Tanítások — vázlatok.

- II. oszt. A kis papucs. Balla I.
- III. „ Mese a sőről.
- IV. „ Lapos tárgyak rajzolása.
- „ Az Alföld összefoglalása.
- V. „ Mátyás és udvara. Riedl F.
- „ Az összetett mondat.
- „ Az állam szerepe a gazdasági élet terén.
- VI. „ A hitel.
- VII. „ A pénz és pénzrendszerünk.
- VIII. „ A gazdálkodás különböző módjai.

Mesedélután.

A királyleány rózsái.
 Szent Erzsébet. I. R.
 Szülői értekezlet.

Krampuszok alkonya. Mikulás-esti tréfa. Irta: Várdótfalvi Salamon
 László.

VICSAY LAJOS:

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

1940.

NEVELÉSÜGYI FÜZETEK

szeptember

MAGYAR LÉLEK.

*Büszke vagyok, magyar vagyok!
Ősapám ősi jussán
Ezer éve szántogatok.
A lelkem is ezer éves
Voltam nemes. Voltam béres,
Voltam küllő, máskor kerék,
Gémeskúton kő-nehezék.
Meghajszolt vad, bús, árva rab,
Égő könnycsepp, rút sárdarab.
Álltam gátat török ellen.
Labanccal is verekedtem.
Piavenál haldokoltam,
Trianonban martir voltam...
Mind azért, mert magyar voltam!*

*S mi vagyok most? Nyugtalan szél,
Zokog bennem kelet és dél,
Vergődik a ma, a holnap,
Kétkedések ostromolnak.
Sír bennem a magyar lélek,
— Porszeme egy ezredérnek —
Mert a Tisza—Duna tájon
Osztozunk a régi átkon
S egymást marva, egymást tépve,
Hahotázók örömére
Fogyatkozunk, mint a darvak,
Vándorai nagy viharak..
Sír bennem a vers, az ének,
Sír bennem a magyar lélek,
Mert megfogytunk, alig vagyunk
Hű magyarok, jó testvérek!*

MÓRA LÁSZLÓ.

Emlékbeszédok október hatra.

Kedves Gyermekeim!

Október hatodika talán legszomorúbb napja nemzetünknek. Igaz, több olyan napot is megértünk már, amikor szintén nagy csapás ért bennünket, magyarokat. Hogy csak a legközelebbit említsem, 1920. június 4-ét, amikor darabokra tépték ezeréves szép hazánkat s elszakították tőlünk magyar testvéreink millióit. Ez az októberi nap azonban felidézi emlékezetünkben a magyar történelem minden vértanúját, áldozatát, aki életét adta hazájáért.

Hogy mégis ezen a napon emlékezünk meg a magyar vértanúkról, annak az a magyarázata, hogy kilencvenegy esztendővel ezelőtt nem egy, hanem egyszerre tizennégy magyarnak, még hozzá milyen magyarnak! — kellett egyszerre életét áldoznia szeretett hazánkért.

Hallottatok már az aradi tizenhárom hős tábornokról, akiket az ellenség kegyetlenül kivégeztetett. Mi volt a bűnük? Az, hogy szerették hazájukat s annak szabadságáért még a halált is büszkén vállalták.

Hogyan történhetett meg ez a rettenetes eset?

Hát bűn az, ha valaki szereti hazáját, annak szabadságát?

Volt idő, amikor az volt. Amikor halál járt érte a magyarnak.

Akkor a miénk volt még az egész ezeréves Magyarország, de nem magunk parancsoltunk a saját hazánkban, hanem az osztrák szomszéd. Az ő császáruk ugyanis magyar király is volt. Mivel azonban nem itt élt közöttünk, nem ismert bennünket s gonosz tanácsadóira hallgatott. A magyarok végül is megunták a sok szenvedést, a sok igazságtalanságot s azt mondták: ezentúl pedig a magunk urai akarunk lenni s szabad legyen minden magyar, akár gazdag, akár szegény, akár nemes úr, akár szegény jobbágy!

Ez azonban nem tetszett az osztrákoknak. Természetes, hiszen ha a magyar felszabadul, ki fog nekik szolgálni, kinek parancsolhatnak ezentúl ők, az osztrákok? Addig-addig gondolkoztak, végül is gonosz dolgot eszeltek ki. Fellázították ellenünk a hazánkba befogadott és itt élő horvátokat, szerbeket és oláhokat. Mit tennének, ha a ti házatokba, lakástokba gonoszul betörnének olyan emberek, akiknek ti mindig jót tettetek. Eltűrnének, hogy bántsanak benneteket? Azok a megbántott magyarok is fegyvert fogtak. Nemcsak a katonasorban levő férfiak, hanem az ifjak is, sőt, 12–13 éves gyermekektől kezdve az elaggott öregekig mindenki, aki csak fegyvert tudott fogni a kezébe. A leányok és asszonyok pedig odaadták minden drágaságukat a hazának, hogy fegyvert, ruhát, ágyúkat vehessenek az árán a hazát védő honvédeknek.

És ez a sereg, amely pedig alig kapott katonai kiképzést, mégis egyik győzelmet a másik után aratta a számban is sokkal nagyobb ellenségen. Ezeket a csatákat ezek a hős tábornokok nyerték meg, akiket Aradon kilencvenegy évvel ezelőtt — mint gonosztevőket — kivégeztek. Jegyezzétek meg jól nevüket s ne feledjétek el soha, ha benneteket is hasonló feladat elé állítana egyszer a sors.

A vitéz tábornokok közül négyet, Kiss Ernőt, Schweidel Józsefet, Lázár Vilmost és Dessewffy Arisztidet agyonlőtték, a többi kilencet pedig felakasztották. Pöltenberg Ernő volt az első. Leiningen Westenburg Károly így búcsúzott: „Isten veletek bajtársak! Nemsokára egy másik, igazabb Bíró előtt állunk, aki igazságosabban ítél felettünk!” Igen, bizonyos, hogy a jó Isten, a legigazságosabb bíró e világon, megjutalmazta e hősokeket vértanúhalálukért, — de megbüntette gaz hóhéraikat is. Utolsó előttinek maradt Damjanich János, a csaták verhetetlen hőse, a legendás vörössipkás zászlóalj vezére! Mivel egy csatában a lába eltört, szekéren vitték ki a vesztőhelyre. Ott, mankójára támaszkodva leászott a szekérről, s mikor látta, hogy már rákerül a sor, levette nyakáról selyem-nyakkendőjét s átadta a közelében álló lelkiatyának: „Adja át feleségemnek ezt s mondja meg neki, hogy magam oldoztam le nyakamról.” Mikor a hóhér hozzálépett, Damjanich figyelmeztette, hogy össze ne borzolja szép szakállát. Utolsó szavai pedig ezek voltak: „Éljen a haza!” Vécsey Károly gróf maradt utoljára a kilenc bitófára ítélt tábornok közül. Neki végig kellett néznie, szenvednie társai halálát. Ő már nem tudott elbúcsúzni senkitől, hát odament a már halott Damjanich holttestéhez, megcsókolta annak lecsüngő kezét s úgy állott a bitó alá...

Ennek a szomorú, igazságtalan eseménynek van ma kilencvenegyedik évfordulója. Ugyanezen a napon Pesten főbelőtték gróf Batthyány Lajost, az első magyar miniszterelnököt. És az a sok névtelen száz, akiket nem említ a történelem, de akik mind életüket adták akkor a hazáért, ezen a napon mind megérdemli, hogy hálatelt szívvel emlékezzünk meg róluk s mondjunk fohászt értük a jó Istenhez.

A dicső emlékeztető tábornokoknak Aradon méltó szobrot emeltetett a hálás nemzet. Arad azonban húsz év óta nem a miénk. Magyar lakói, akik a szent helyen élnek, maguk is rabok lettek sok más város és falu magyarjával együtt. Nekik is vértanúság az életük, nekik is szenvedniök kell magyarságukért s hányan adták életüket azért, mert magyarok mertek maradni minden zsarnokság ellenére is! Gondoljunk rájuk is e szomorú napon s fogadjuk meg erős akarattal, hogy nem nyugszunk addig, amíg fel nem szabadítjuk az idegen elnyomás alól a magyar Kálváriát, s az ott élő rab magyar testvéreinket a többi rabmagyarokkal együtt!

Ez a fogalom azonban szent legyen előttetek, gyermekeim,

mert nem elég csak szóval megfogadni valamit s — azután megfélekezni róla már holnap. Gondoljatok a vértanúkra, akik elmenekülhettek volna, de inkább meghaltak, semhogy cserben hagyják a magyar hazát! Gondoljatok rab magyar testvéreinkre, akik most nem magyar iskolába járnak, akiknek nem szabad magyarul beszélni, dalolni, imádkozni, mert üldözik őket. Ugy-e, ti sem szeretnétek azt, ha holnaptól kezdve nem volna szabad többé magyarnak mondanotok magatokat, nem volna szabad magyarul beszélni, tanulni, énekelni! Látjátok, ezért kell mindig azokra gondolnunk, akik most is rabságban vannak, akik sokat, nagyon sokat szenvednek magyarságukért, s dolgoznunk kell értük, tanulnunk, kötelességünket teljesítenünk úgy, ahogyan a vértanúk tették! Csak így lesztek méltók a magyar névre, csak így szabadulnak fel rab testvéreink s csak így nézhetnek majd nyíltan, büszkén a szemükbe, ha leesik kezükről a rabbilincs: mert ti is hozzájárultatok ahhoz, hogy szabadok legyenek!

Ha így gondolkoztok és így cselekedtek, akkor a mi most rab testvéreink nem várnak hiába s valósággá válik az az ima, amelyet minden nap mondunk:

Hiszek Magyarország feltámadásában!

EMLEKEZÉS OKTÓBER 6-RA.

Aradra visznek álmaim,
A síró szellő szárnyain.
S ahol ma könnyes köd pereg,
Bejárom ott a földeket,
A sáncokat, a halmokat,
S virággal hintem szótlanul
A nekünk drága hantokat.

Aradra visznek álmaim,
A síró szellő szárnyain.
S míg nézem a sok sebhelyet,
A fejfadiszos kerteket,
A gyászt, a jajt, a könnyeket:
Letérdelek és felnyitom
Fakó imádság-könyvemet.

Móra László

OKTÓBER.

*Csillagos éjjel nézzetek keletre,
Hol Erdély földjén a rablánc csörög.
Halott pompába öltözik az erdő,
Sóhajós vágytól a levél zörög.*

*Figyeljete! Csodák ideje van most!
Mozdul a föld, indulnak a hegyek,
Vörös tűzfényben lángolnak a felhők
Tizenhárom süppedt sírhant felett.*

*Porlott szívekbe visszatér az élet,
Dermedt tagokban megmozdul a vér,*

*Kicsap a láng tizenhárom síron
S a lángot, tüzet széthordja a szél.*

*Meggyúl tőle mind az erdélyi erdő,
Kigyúl tőle sok sápadt magyar arc,
Csillagos éjjel rabláncok szakadnak
S ujult erővel kezdődik a harc!*

*A régi harc, mely ezeréve tart már
S patakokban ömlött érte a vér
S mit újra kezdünk, bár a lelkünk árán,
Míg Erdélyben egyetlen magyar él!*

*Fegyverünk: a kard, a szó, a dal, a lelkünk
És fegyverünk, hogy soha nem felejtünk!
Segít benne a mult, a föld, az Ég is!
De Erdély újra magyar föld lesz mégis!*

TÁBORI PIROSKA.

ARAD.

Nem elég az, hogy valakit
Földbe tesznek, elhantolnak;
Nem elég, hogy megsiratnak
Es sírjára áldást szórnak!...

Mert nem ad az a sír nyugalmat,
— S nem némul el a sír szája,
Ha az a föld nem szabad föld,
Nem szabad nép, őshazája.

Kik a magyar szabadságért
Hőhértéken — bitón veszték:
Most elrabolt szolgáló földben
Viselik a sírkeresztet!

... Holdvilágos csöndes éjen,
Mikor csak a lelkek járnak,
A pusztuló sírdombok közt
Suhannak a sötét árnyak...

Honnan jöttetek? Hová mennek?...
Mi zavarja síri álmuk?
Megéreztek a föld alatt is,
Hogy az a föld nem hazájuk!

Megéreztek, hogy a földet
Rongy oláh bocskor tapossa,
Melyért — akkor — hősi vérét
Százezer honvéd ontotta?

Mi lenne most... ha a honvéd
Aki annyi ellent megvert
Rázúdított tenger előtt
Nem tette le vón a fegyvert?

Mint kővé vált sötét Bánat,
Áll: a világosi várrom...
Oda jár most sírni, éjjel
Az aradi Tizenhárom...

Hajdú István.

TANÍTÁSOK — VÁZLATOK.

1940. szeptember 2. Hete.

Testgyakorlás.

I. OSZTÁLY.

I. Bevezető gyakorlatok.

1. Rend az udvaron, játszótéren. Sípjelek ismertetése. Szabadon futkározás, gurulás, forgás, majd adott jelre alapállás a tanító felé fordulva. Sorakozás.
2. Alakzatban felállás.
3. Hogyan repül a sas? (Karok oldalsó középtartásban le- és föllendülnek többször.)
5. Hogyan fut a kis kutya? (Négykézláb szaladgálás körbe, ugatás.)
6. Hogyan hajtjuk a kerékpárt? (Hanyatfekvésben a lábak körzése, mint a kerékpáron.)
7. Hogyan fúj a vihar? (Karok magastartásban s a vihar hangját (zzzzzzsssss) utánozva, törzshajlítgatás minden oldalra.)
8. Fűrészeljünk fát! (Ketten szembenállva egymással, megfogják kezüket keresztben s így fűrészelnék.)
9. Hogyan ugrál a kis labda? (Apró ugrásokkal — de két lábbal egyszerre — ugrálunk.)
10. Hogyan ugrál a nagy labda? (Ugyanezt, de lassabban és magasabban végezzük.)

II. Főgyakorlatok.

1. Daráljunk kávé! (Karforgatás egymás körül a mell előtt.)
2. Hogyan jár a törpe? (Guggoló-állásban járunk.)
3. Hogyan jár az óriás ember? (Lábujjon járunk, — majd váltogatjuk a törpe- és óriás-járást.)
4. Elszakadt a cipőnk! Varrjuk meg! (Törökülésbe, egyik lábhoz hajolunk, öltögetünk, aztán a másik lábhoz ugyanígy, váltogatva.)
5. Itt a kis nyúl! (Játékos nyúl-ugrással futnak körbe-körbe.)
6. Édesanyánk fát kér! (Hogyan vág a kisfűrész, a nagyfűrész? A gőzfűrész?)
7. Nézzük meg, hány óra? (Törökülésben nyakhajlítgatás oldalt: kis óra. Térdelő helyzetben ugyanez: nagy óra.)
8. Versenyfutás a faltól falig.
9. Ugorjunk árkot! (Két meghúzott vonal köze az árok.)
10. Hogyan rúg a kiscsikó? (Törpehelyzetből bal, majd jobb, végül páros lábbal felugrás, az egyik lábbal rúgás.)

11. Tőlünk talicskát! (Az egyik sor fekvőtámaszt csinál, a hátul álló sor az előttük levő sorban lévő lábát felfogva lassan tölja a talicskát.)
12. Fogócska több fogóval. (Ki fog egy perc alatt több foglyot.)

III. Befejező gyakorlatok.

1. Milyen a szép palota? (Nagy belélegzés.)
2. És az öreg kunyhó? (Kifúvás.) Ismétlés többször.
3. Hogyan járkál a hegyi manó? (Térdhajlításban, törzset előre döntve; huh! huh! -kiáltással lépegetés.)
4. Köszönés.

1940. szeptember 3. hete.

Beszéd és értelemgyakorlat.

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A mi cicánk!

Nevelési cél: A ház körül élő állatok megismerése, megbecsülése.

Szemléltetés: Kép, táblai rajz.

A természeti vonatkozású beszéd és értelemanyagot úgy dolgozzuk fel, hogy a természetrajzi egyednek inkább olyan tulajdonságait hangsúlyozzuk, amelyek vonatkozásba hozhatók az emberrel. Itt tehát a macskának azokat a jellemző vonásait emeljük ki, amelyek az emberrel vannak vonatkozásban, s amelyek az ember szempontjából fontosak.

I. Előkészítés.

a) Számonkérés. A kutyáról tanultak felújítása és összefoglalása.

b) Céltűzés.

II. Tárgyalás.

a) Érdeklődéskeltés.

Melyik állat a kutyán kívül az ember legkedvesebb háziállata? Van-e otthon cicátok? Hogy hívják? (A tanulók itt elmondják a macskáról szerzett tapasztalataikat, élményeiket.)

Elmondok most nektek egy érdekes történetet. Egy este magam voltam csak otthon. Amint olvastam az ablaknál, egyszer csak valami furcsa neszt hallottam a hátam mögött. A szoba, melyben voltam, az utcára nézett, de nyitva volt az ajtaja, hogy halljam, ha valaki bejön. Egyszerre csak valami nagy papírzörgésre lettem figyelmes. A konyhában történt valami. Kimentem, megnézem mi történt? Akkor látom, hogy a mi cicánk egy papírzacskót fog a két első mancsával. Abban mozog valami s mintha ilyen hangot hallottam volna: ccc... ccc... ccc. Mit gondoltok, mi lehetett a papírzacskóban? Bizony, eltaláltatok: egér volt benne. Ezt hallotta meg a mi cicánk. Bi-

zonyosan volt a papírzacskóban valami, ami fogára való lehetett az egérkomának, bemászott, csakhogy baj történt... A papiros zörögni kezdett s meghallotta ezt a mi éber fülű cicánk; nosza, egy hatalmas ugrással foglyul ejtette a kis pákosztos egérkét! Most aztán ott rimázkodott benn, a papírzacskóban! A cica pedig úgy örködött rá, mintha valami rablót ért volna tetten! Figyeltem, mit csinál a cica? Látom, hogy elveszi előbb az egyik, aztán a másik mancsát a papírzacskó szájáról s erősen figyel. A kis egérnek tehát szabad volt az útja. De nem mozdult a papírzacskóban semmi. Bizonyosan azon gondolkozott a kis egér, hogy ha nem mozdul, a cica azt hiszi, hogy nem is volt a zacskóban semmi s továbbáll. De a mi cicánkat nem lehetett ám félrevezetni. Csak figyelt erősen, hosszan, meg se mozdult. Úgy látszik, a kis egérke unta meg hamarabb a dolgot, mert egyszer csak: usgyi! vesd el magd! Valami szürkesség kisurrant a papírból, de már ugyanabban a szempillantásban a mi cicánk is ott termett s egyetlen kapással elcsípte az egérkét! Aztán zsákmányával szájában előbb még reám nézett büszkén, mintha mondta volna: látod gazdám, milyen nagy hasznot hozok én neked — azzal kiballagott az udvarba.

Miről szólt ez a történet? (A történet megbeszélése.)

b) Milyen a ti cicátok? Az is ilyen ügyes? Mit gondoltok, honnan vette észre a mi cicánk a papírban pákosztoskodó egérkét? Bizonyosan jó az orrocskája. Jó szaglása van. De bizonyosan a füle is jó a cicának! Hát még a szeme! Ahogy észrevette az egér menekülésének első lépéseit, már azonnal ott termett s elfogta a kis szökevényt! Ki látta már, amikor a cica egeret fog? Mit tesz ezzel a gazdájának? (Hasznot.) Mit tesznek az egerek? (Kárt.) Mivel, hogyan? (Összerágják a kamrában a sonkát, kirágják a ládákat s mindenre kíváncsiak: mi van benne, akár a gyerekek! Ezért aztán nem szívesen látott vendége a háznak. Éppen ezért szokták a cicát a háznál tartani. Bizony, cica nélkül úgy elszaporodhatnak ezek a kis hivatlan vendégek, hogy mindent elennének előlünk! Ezért aztán a jó gazdasszony a cicára bízza a hivatlan vendégek távoltartását. De félnek is tőle az egerek, bizonyosan úgy emlegetik, mint mi az ördögöt!

Mit csinál a ti cicátok egész nap? (Ha jóllakott, ott „dormol” a melegen. Nagyon szeret aludni. Reggel mosakodik. „Kutya—macska-barátság”. Játsszanak vele. De ha megharagszik, karmol, fuj! Ilyenkor vigyázni kell, mert éles karma nagy sebet ejt. Hogyan védekezik a kutya ellen? Jó tornász is. Ki látta már, mikor a macska mászik? Ugrik? Ilyenkor nagy segítségére vannak hegyes karmai. De a szobában úgy jár-ke, hogy nesztét sem hallani. Ez meg azért van, mert ha nincs rá szüksége, karmait behúzza. A karmai tehát védekező-eszközök. Stb.)

Nézzétek csak, gyerekek, felrajzolom a táblára a cicát.

Előbb azonban nézzük meg jól ezt a képet! (Képszemléltetés.) Mit csinál itt a cica? Milyen a szeme? (A sötétben is jól lát. Ezért tud éjtszaka is vadászni a kamrában. Ti is láttok éjtszaka? De van ám a macskának egy csunya, rossz szokása is. Összefogdossa a kis éneklő madárcák fiókáit, sőt a nagyobbakat sem kíméli. Ezzel aztán már kárt csinál ökelme! A mezőn meg összefogdassa a kis nyulfiókákat. A vadászok nem is szeretik. Hogyan védekezik a hideg ellen? Meleg bundáját fel is használják különféle prémelek készítésére. Mire használjuk a prémet? (Téli ruhára melegítőnek.)

Vannak azonban gyerekek, akik kínozzák a cicát. Talpára féldió-héjakat tesznek. Ilyenkor azt mondják: „csizmát” tettek a cica lábára. Hát kínozni nem szabad a macskát sem. Neki is fáj a kíntás, akár csak nekünk. Jó gyermekek nem is tesznek ilyet, úgy-e? Ti milyen gyermekek vagytok? Szeretitek-e a cicát? Hát a cica szeret-e benneteket? Hogyan mutatja meg ezt? Mit csinál, ha hazamentek?

III. Összefoglalás. (Egyszerű, vázlatos rajzzal felrajzoljuk a táblára a macskát. Ha lehet, színes krétával is kiszínezzük.) Azután felírjuk a macska hasznát, miért tartjuk a háznál. De felírjuk a káros szokását is. Végül odaírjuk ezek alá: a macskát sem szabad kínozni.

1940. szeptember 4. hete.

Olvasmánytárgyalás.

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A fehér szarvas.

Nevelési cél: Nemzeti multunk iránti érdeklődés felkeltése.

Vonatkoztatás: Beszéd- és értelemgyakorlat = a szarvas, vadász, vadászat.

Szemléltetés: Történelmi képen. (Történelmi képsorozat.)

I. Előkészítés. a) *Érdeklődés-keltés.* Mit tudtok családok történetéről? Hol született édesapád, édesanyád? Mit mesélt neked az ő szülőföldjéről? Szüleikről mit mondtak? (Beszélgetés a tanulók által elmondottakról.) De gyerekek, nemcsak az egyes embereknek van családi története, a nemzetnek is, a mi nagy családunknak is van. Szeretnétek-e hallani valamit a mi nemzetünk régi-régi történetéből?

b) Célkitűzés. Elolvassuk az Olvasókönyvünkben levő *A fehér szarvas* című olvasmányt.

II. Tárgyalás. a) Ráhangolás. Ki ismeri a szarvast? Milyen színű? Ki látott vagy hallott már *fehér szarvasról*? Bizony, gyermekek, színe csoda lehetett, hogy volt valaha fehér szarvas is. Erről szól a mi olvasmányunk. Hallgassátok csak!

b) Az olvasmány bemutatása.

A fehér szarvas.

Élt hajdanában napkeleten egy híres vadász. *Nimród*-nak hívták. Volt neki két fia: *Hunor* és *Magyar*.

Szép deli férfiúvá serdült a két fiú. Ügyesek voltak a vadászatban, bátrak és fáradhatatlanok a harcban.

Egy napon *Hunor* és *Magyar* vadászni mentek. Ötven levente kísérte *Hunort*. Ötven levente járt *Magyar* nyomában is. Egész nap hajtották a rengeteg erdőt. Egymásután nyilazták le a szebbnél szebb vadakat. Már éppen hazafelé készülődtek, amikor megláttak egy gyönyörű fehér szarvast. Olyan volt ennek a ritka jószágnak a szőre, mint a ma esett hó. Ágas-bogas szarva koszorúba fonódott a fején. Két fekete szeme úgy ragyogott, mint a gyémánt. Dereka karesú és hajlékony, lába vékony volt. Tudott is szaladni! Mintha nem is érintette volna lábával a földet!

Bezzeg azonnal elfelejtették a vitézek, hogy haza is kellene térniök! Édesanyjuk, *Enéh* már nagyon várta őket. De hiába! A vitézek úzóbe vették a nemes vadat. Hajszolták napnyugtáig. Akkor a szarvas hirtelen eltűnt előlük.

— Éjnek idején már csak nem megyünk haza! — gondolták s megháltak az erdőben.

Ugy számítottak, hogy majd reggel hazatérnek. De amikor virradatra felébredtek, nem akartak hinni a szemüknek. A fehér szarvas ott játszadozott előttük az erdő tisztásán. Nosza, talpra ugrott a két testvér!

— Hajrá! gyerünk a szarvas után! — mondták.

Ismét megindult hát a hajsza. Tartott egész nap. De a szarvast most sem tudták elejteni. Alkonyatra megint csak eltűnt előlük.

A vitézek egynapi járófölddel ismét messzebbre kerültek hazájuktól. Éjtszakára egy nagy folyó partjára vetődtek.

— Jó lesz, ha itt leszállunk, megitatunk és meghálunk! — mondta *Hunor*.

— De majd hazatérünk reggel! — szólt utána *Magyar*.

Folyamparton ők leszálltak,
Megitattak, meg is háltak,
Hogy majd reggel, virradattal
Hazatérnek a csapattal.

De bizony nem tértek haza most sem. Reggelre kelve a szép szarvas megint feltűnt előttük. Ott szökdécselt a folyó túlsó partján. A vadászkedv ismét fölébredt a vitézekben. Harmadszor is üldözőbe vették a pompás vadat. A fehér szarvas pedig odább-odább csalogatta a vadászokat.

Igy ment ez napról-napra. Hajszolták a vitézek a szarvast reggeltől estig, árkon-bokron által, hegyeken, völgyeken keresz-

tül, folyók mocsaras térein, gyepes rónaságon, szikes legelő-kön... De mindhiába!

Egyszersak végképpen eltűnt előlük. Mintha a föld nyelte volna el... Kőd előtte, köd utána...

A vitézek csak most vették észre, hogy milyen áldott földre vezette őket a szarvas. Tömérdék volt ott a vad és a hal, selymes a fű, tiszta és üdítő a víz. A fák odvaiból méz csurgott.

Nem csoda hát, ha a két deli ifjúnak nagyon megtetszett ez a gazdag vidék.

— Vitézek, bajtársak! — szóltak leventéikhez. — Maradjunk itt. Telepedjünk meg ezen a tejjel-mézzel folyó földön!

A száz levente szívesen ott is maradt Hunorral és Magyarral együtt.

Csak Magyar sóhajtozott az édesanyja után:

— Anyám, anyám, meghalsz belé, ha nem láthatsz minket többet...

Idővel megszoktak, boldogan s megelégedetten éltek. Nem-sokára meg is házasodtak mindnyájan. Sok-sok száz esztendő múlva aztán megsokasodtak. Hunortól és ötven leventéjétől származtak a *húnok*, Magyartól és ötven vitézétől a *magyarok*.

Hunor és Magyar már régen meghaltak. De helyükbe új vezérek támadtak. A *húnok* és *magyarok* is egyre szaporodtak. Annyian voltak már, mint fűszál a réten. Egyszersak azt vették észre, hogy fogytán a vad és a hal, fogytán a legelő. Fölkerekedett hát a *hún nép* is meg a *magyar nép* is. Tovább vándoroltak napnyugat felé. Hosszas és küzdelmes vándorlás után megint megtelepedtek egy gazdag és pompás földön, amelyet *Szittyáor-szágnak* neveztek. Ide már nem a fehér szarvas, hanem egyenesen maga az Urísten vezérelte a *húnokat* és *magyarokat*.

Breznay Imre.

b) Az olvasmány által keltett élmény megbeszélése.

c) Az olvasmány gondolatsorozatunkénti tárgyalása.

Hunort és Magyart egy fehér szarvas elcsalogatja szülőföldjükről.

A csodaszarvas eltűnik előlük.

Hunor és Magyar vitézeikkel megtelepednek a termékeny földön.

A két testvér és vitézeik családot alapítanak.

d) Az olvasmány egészben való elolvastatása.

e) Tartalmának elmondatása. (Összefüggően.)

III. Összefoglalás.

1940. szeptember 4. hete.

Számolás és mérés.

III. OSZTÁLY.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A feladott házi feladatokat ellenőrizzük, a hibákat közösen megtárgyaljuk s úgy javítjuk ki.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) Fejbeli szorzás a 100-as számkörben.

Mennyi $3 \times 2 =$;	$5 \times 7 =$;
$8 \times 8 =$;	$4 \times 6 =$;
$9 \times 8 =$;	$3 \times 9 =$;
$8 \times 6 =$;	$7 \times 8 =$;
$7 \times 3 =$;	$8 \times 8 =$;

Hány hónap van 8 esztendőben?

Hány darab 8 pár?

Hány nap 9 hét?

Mennyi $6 \times 15 =$;	$4 \times 11 =$;
$3 \times 20 =$;	$7 \times 12 =$;
$2 \times 30 =$;	$3 \times 25 =$;
$15 \times 6 =$;	$5 \times 18 =$;
$2 \times 45 =$;	$8 \times 11 =$;

Hány lába van 22 lónak?

Hány bábú van 11 tekejátékban?

b) Fejbeli osztás.

Hányszor van meg 100-ban az 1?

Hányszor van meg 100-ban a 100?

Hányszor van meg $90 : 3 =$;	$100 : 10 =$;	$90 : 2 =$;
$80 : 4 =$;	$100 : 20 =$;	$90 : 45 =$;
$50 : 5 =$;	$90 : 30 =$;	$70 : 2 =$;
$70 : 7 =$;	$80 : 40 =$;	$70 : 35 =$;
$60 : 3 =$;	$100 : 50 =$;	$80 : 20 =$;

Hány pár van 5 tucatsban?

Hány hét van 6 hónapban?

Hány óra van 4 napban?

III. Összefoglalás. a) Begyakorlás más példák.

b) Új célkitűzés. Szüleitek, a gazda, az iparos, a kereskedő számolásait leggyakrabban írásban végzik el. Nemcsak gyorsabb, de biztosabb is munkájuk. Legközelebb mi is írásban számolunk!

1940. október 2. hete.

Földrajz.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A Dunántúl összefoglalása.

Nevelési cél: A szülőföld környékének megismerése.

Szemléltetés: Térkép, táblai rajzon.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A legutóbb tanult tájegység felújítása és számonkérése. *b) Célkitűzés.* Foglaljuk most össze azt, amit a Dunántúlról tanultunk!

II. Tárgyalás a) Fekvése, nagysága. A Dunántúl hazánk nyugati részén, a Duna és a Dráva között terül el. Területe mintegy 40.000 négyzetkilométer (kb. háromszor akkora, mint Pest-megye)

b) Felszíne változatos. Közepén a Zala folyótól a visegrádi szorosig a Magyar-Közép-hegység húzódik. Részei: a Bakony, Vértes és a Dunazug-hegység (Gerecse, Pilis.)

Délkeleti felében terül el a Mecsek. Régen az Alföldet borító tengerből, ma a környező síkságból kiemelkedő szigethegység. Legnagyobb magassága 682 m (Zengő.)

Az ország nyugati részén az Alpok előhegyei emelkednek: a Lajta, Rozália és az Irottkő. Ezt a vidéket Dunántúli dombvidéknek is nevezik.

Legszebb tája a Balaton északi partján húzódó *Balaton-felvidék*, amely a Bakony nyúlványa. Kialudt tűzhányók emelkednek itt: Badacsony, Szentgyörgy, Csobánc, Szigliget, Somlyó stb. Egykor ezen a vidéken több helyen megrepedt a föld. szilárd kérge és a föld belsejéből izzón folyó kőanyag, láva tódult ki. A lávával együtt sok *gőz, gáz* került felszínre. A Tihanyi-félszigeten sokáig melegforrások, ú. n. geizirek szöktek a magasba. Ma is láthatjuk nyílásaikat (tölcsér, kráter). Vulkáni takaró fedi a boglári és fonyódi várhegyet is. Azok kemény anyaga védte meg az alul levő homokot, így a szél nem hordhatta el.

c) Éghajlata. Dunántúlon forró nyár, hideg tél van, de nem annyira szélsőséges, mint az Alföldön. Ez azért van, mert magasabban fekszik, mint az Alföld, meg a tengerhez is közelebb van. Csapadéka is több (700–900 mm). Sokkal fontosabb azonban az, hogy ez a csapadékmennyiség egyenletesebben oszlik meg az év folyamán, azért ritka Dunántúlon az aszály, a szárazság.

d) Vizei. Dunántúl legnagyobb folyói mind a szomszédos Ausztriából (a német Birodalom része) jönnek át, ott erednek az Alpokban. A Rába a nyugati részek, a Murával bővülő Dráva pedig a déli vidékek vizeit gyűjti össze.

A Balatonba ömlik a kis Zala folyó. A Balaton felesleges vizét a csatornázott Sió viszi le, mely útközben a Kapossal és a Sárvízzel egyesül.

Dunántúl közepén terül el hazánk legnagyobb tava, a Balaton. Hossza 78 km, szélessége 6–15 km között váltakozik. Tihanynál azonban, ahol benyúlik a félsziget, csak másfél km. széles. Nem igen mély, átlag 3 m, de Tihanynál 11 m a mélysége. Északi partját hegyek szegélyezik, ez a Balaton-felvidék. A tó déli partja alacsony és homokos.

A Balatont a csapadék és a Zala táplálja. Fenékforrásai-ból a legjelentősebb Csupaknál van, amely szénsavtartalmú.

Érdekes a tó hullámozása. A Balaton hullámai a szélvihar elülte után is még jó ideig ingásban maradnak. A hullámok azonban nem tarajosak, hanem símák. Ezek a hullámok, melyeket a balatoni halásznép *lógók*-nak nevez, olyan messze parto-

kig is elterjednek, ahol nem is volt szél. Sokszor megtörténik, hogy szélesendes éjtszakákon egyszerre csak a hárfa hangjához hasonló zöngéssel kezdi csapkodni a víz a partokat. Minden halász tudja azt, hogy a lóggók játéka az a titokzatos háborgás.

Színjátéka is páratlan. Más a színe, ha nyugalomban van megint más, ha hullámszik, vagy felhőárnyék takarja.

Télen is szép a Balaton, mikor befagy. Hideg éjtszakákon a jég nyöszörög és sóhajtozik. A hideg miatt összehúzódik, de a partokhoz hozzá van fagyva, onnan nem tud szabadulni. Emiatt nagyokat pattanva, durranva repedések támadnak rajta. A balatoni ember ilyenkor azt mondja, *hízik a jég*, mivel a levegőre kerülő víz rögtön megfagy. Tél vége felé a meleg kiterjeszti a jeget, de a partok megint nem engedik. Emiatt a jég 2–3 m magas jégtorlaszokat alkotva feltorlódik. Ezek a *turolások*. Mellettük felázik az összeropedezett jég és 0.5–2 m széles csatornák támadnak. Az ingadozó, bizonytalan felületen a ló megriad. Innen nevezik ezt a jelenséget *rianásnak*.

A Balaton nemcsak a halai: fogas, garda („látott hall”) miatt nevezetes, hanem azért is, mert egyik leglátogatottabb nyaralóvidékünk. A part mentén szép nyaralótelepek épültek.

Sokkal kisebb és sekélyebb a Balatontól északkeletre elterülő Velencei-tó. Nagyrészt nádasok borítják.

Régen a Dunántúlon is sok mocsaras terület volt. Ma csak a Kis-Balaton, a Balaton nyugati vége mocsaras. De ma már azt is le akarják csapolni, miáltal megszűnik hazánkban a régi mocsárvilág, eltűnik az utolsó kócsag is Magyarországról.

e) *Talaja és Termékei.* Dunántúl legnagyobb részét lösztalaj borítja. A lösz, meg az alacsonyabb területek áradmányos talaja kitűnő termőföldet adnak. Ezért a Dunántúlon igen fejlett földművelést találunk. A termelés azonban — a kedvezőbb éghajlat következtében — változatcsabb, mint az Alföldön. Minden gabonafajtát termelnek itt, a nép rozskenyérrel él. Szőlőművelés, gyümölestermelés, azután az erdők (bükk, tölgy) fájának feldolgozása (faipar a Bakonyban) mind munkát és kenyeret ad a népnek.

Dunántúl tenyésztik hazánkban a legtöbb szarvasmarhát. Ezt a jó legelőinek, kaszálóinak és a mesterséges takarmánytermelésnek (lóhere, lucerna, bükköny stb.) köszönheti. A lótenyésztés nem olyan nagyarányú, mint az Alföldön, de az erős muraközi lovak híresek. Az erdős és kukoricatermelő vidékeken sok a sertés. Szárazabb legelőkön csak a nagyobb gazdaságok legeltetnek juhokat. Baromfi, tojás ezrével kerül innen a külföldi piacokra.

Nagy előnye az Alfölddel szemben, hogy hegyei tele vannak ásványi kincsekkel. A hegyek kitűnő építő- és útburkoló követ, mész- és cementégetésre alkalmas mészkövet, márgát szolgáltatnak. Legbecsesebb ásványa azonban a szén. A szénbányászat alapozta meg a dunántúli városok fejlett gyáripárát. Éppen

ezért a lakosság nemcsak földművelésből és állattenyésztésből él, hanem bányászatból, iparból, a fürdőhelyeken pedig idegenforgalomból is.

f) *Lakosság, település.* A sok kedvező megélhetési alkalom, meg azután az, hogy a török-időkben sokkal kevesebbet szenvedett, mint az Alföld, összesűrítette, tömörítette a lakosságot a Dunántúl. Ezért aránylag sokkal sűrűbben lakott, mint az Alföld.

Lakosságának kétharmada magyar. A nyugati határszélen, azután a Középhegységben és a Duna mentén németek is élnek. A Mura felé horvátok, Zala és Vas megye nyugati felében vendek, a Dráva mentén sokácok (ezek is katolikus vallású szerbek) laknak.

Dunántúl hazánknak nemcsak legsűrűbben lakott, hanem legműveltebb része is. Itt tudnak a legtöbben írni és olvasni, minden száz emberből 89.

Tanya kevés van. Nincsenek népes, nagyhatárú városok, a lakosság kisebb falvakba tömörült, amelyek közel esnek egymáshoz. Kevés vályog-, inkább téglá és kőházakat találunk. A városok kisebbek, mint az Alföldön, de városias külsejűek és kevés a földművelő lakosságuk. A nagyobb községeket, városokat részben a folyók partján, részben a hegyek lábánál és a fontosabb közlekedő útvonalak keresztezésénél találjuk.

III. Összefoglalás. (Vármegyék, városok, azok nevezetessége következő óra anyaga.) Milyen a Dunántúl felszíne? Miért kedvező az éghajlat? Mi terem rajta? Melyek ásványi kincsei? Hol laknak idegen népek? Hol keletkeztek a nagyobb városok, telepek?

1940. szeptember 2. hete.

Testgyakorlás.

V. OSZTÁLY.

- A. 1. Két oldalsorból sorbontás négy nyitott sorba.
2. Szökdelés egy lábon, másik térd emelve, a szökdeléssel egyidejűleg karlendítés lazán előre és hátra. Jelre felváltva többször.
3. Páros lábon szökdelés, jelre guggoló-állás és ütemváltoztatás nélkül térdhajlítgatás rugalmasan. Ezt felváltva többször.
4. Törökülés, kezek a térden. Nyakkörzés.
5. Mellhez. A könyökkel hátra ütögetni.
6. Oldalsó terpeszállás, karok oldalsó középtartásban. Törzshajlítás előre bokafogással, kétszer, háromszor hajlítgatás (rugalmasan), majd törzsnyújtás hátra, karfordítással.
7. Törzsforgatás egyoldalú karütéssel.
8. Törökülésből felállás kéz segítése nélkül. Többször.

- B. 1. Mit csinál a házőrző kutya? (Mellső fekvés, karok magastartásban. Karhajlítás a mell elé, homorítással.)
 . Váltogatott láblendítés oldalt, ellenkező térdhajlítással.
3. Hanyatfekvésben lábemelés és váltogatott térdhajlítás a mellre.
4. Guggolásból cicahát. (Lábfej, ujjak a földön!)
5. Fűrészelés. (Az 1-es és 2-ös egymással szemben állanak keresztben kézfogással. Ebből törzsforgatás mindkét oldalra. Többször.)
6. Járás körben kézfogással, lábujjon, énekelve. (Fiúk, fel a fejjel! vagy Horthy Miklós katonája vagyok...)
7. *Magyar táncok.*
- a) *Magyar kettős.* Felállás párosan, belső kézfogással. Táncos balkezét hátra, a derekára helyezi, a táncosnő jobbkezeivel szoknyáját fogja.
1. Táncos bal, táncosnő jobblábával kezdve, két této-vázó lépést táncol előre; utána külső lábbal top-pantva, egymástól elfordulva és ismét szembe-for-dulva, bokáznak.
2. Andalgó jobbra, andalgó balra és páros kézfogással, négy futólépéssel páros forgó, majd bokázás.
- b) *Magyar páros tánc.* Az előjáték alatt a párok előre mennek, az utolsó előtti ütemre a táncosnő két lé-péssel és fordulatban áttáncol a táncos baloldalára.
1. Táncos jobbra, táncosnő balra két lejtőlépés és bo-kázóval helyet cserél.
2. Ugyanezt még kétszer ismétlik.
3. Valamennyien toborzó, majd bokázó.
4. Külső lábbal (táncos bal, táncosnő jobb lábbal) 12 hegyező lépéssel körülfordulva bokáz.
5. Ugyanez belső lábbal kezdve.
6. Orsó, külső lábbal. Bokázó.
7. Orsó, belső lábbal. Bokázó.
8. Cifra toppantó külső lábbal. Bokázó.
9. Cifra toppantó belső lábbal. Bokázó.
10. Három lendítő kis haranggal, hátra haladnak és egymással szemben bokáznak.
11. Kétszer a táncosnőt jobbkézszel derékon átfogva, há-rom této-vázó lépéssel előretáncolnak és bokáznak.
12. Négy vágólépéssel hátratáncolnak (jobb lábbal kezdve.)
13. Páros forgó. Bokázó.
- c) *Magyar sortánc.* Táncos a táncosnőjét jobbkézszel de-rékon átfogja, balkezét hátra, a derékre teszi. Tán-cosnő jobbkézszel ruháját tartja.
1. Egemással szemben állva bokáznak.
2. A táncirány felé a párok két emelkedő lépést, páros forgót és bokázót táncolnak.

4. Táncos balra, táncosnő jobbra két lépéssel elválva, szembe fordulnak és bokáznak.
5. Két menő lépés előre (jobb láb kezd), majd bokázó, páros forgó és bokázó.
6. Ingó a táncirány felé és vissza, majd bokázó.

Ezeket a táncokat egész éven át gyakorolva, a tornavizsgára vagy a tavasz folyamán más, ünnepi alkalmakra — Anyák napja stb. — mint látványos táncbemutatót adhatunk a műsorban. A magyar tánc mindig felüdít s ha jól táncolják, mindig nagy tetszést arat!

1940. október 2. hete.

Számolás és mérés.

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Bevezetés a kamatszámításba.

Nevelési cél: Jártasság a mindennapi életben szükséges műveletekben.

Szemléltetés: Gyakorlati példákön.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A százalékszámítás felújítása.

b) Célkitűzés. Az egyik fiú édesapja kölcsön vesz a szomszédjától 600 P-t. Egy év múlva visszafizeti a kölcsön vett összeget. Ekkor a pénz használatáért minden 100 pengőre 4 P-t fizet. Mennyit fizet az összegnek egy évi használatáért?

II. Tárgyalás. a) *A kérdés megoldása.*

Aki más földjét használja, azért haszonbért fizet, ugyanígy fizetünk lakásbért akkor, ha más házában lakunk. Éppen így, aki pénzt vesz kölcsön, annak használatáért használati díjat kell fizetnie. A kölcsön vett összeget *tőkének* nevezzük. Mennyi itt a tőke? (600 P.)

A tőke használatáért fizetett díjat *kamatnak* nevezzük. (Példánkban ezt akarjuk kiszámítani.)

A kölcsönadót *hitelezőnek* nevezzük. (A szomszéd a hitelező.)

A kölcsönt felvevő az *adós*. (Egy tanítványunk atyja az adós.)

Az adós *tartozik* bizonyos összeggel, a hitelező pedig *követeli* az összeget egy év múlva.

100 P pénztőkének 1 évre járó használati díját (kamatát) *kamatláb-nak* nevezzük. (Itt a kamatláb minden 100 P után 4 P, tehát 4.)

A kamatszámításnál tehát 4 mennyiség szerepel: tőke, kamat, kamatláb és az idő. Ha ezek közül egy mennyiség hiányzik, azt az ismert háromból ki tudjuk számítani.

(A kamatláb nagysága igen különböző lehet. A törvény ma 8 százalékból állapította meg a legmagasabb kamatlábat. Aki ennél többet kér, azt *uzsora* miatt szigorúan megbüntetik.)

A kamatszámításnál a hónapot 30 nappal, az évet pedig 360 nappal számítjuk.

Kérdés: mennyi 600 P tőkének 1 évi 4%-os kamata?

Megoldás: 100 P-nek 1 évi kamata 4 P
 600 " 1 " " $6 \times 4 = 24$ P

Tehát a 600 P tőkéért 1 évre 24 pengő kamatot fizetünk 4% kamatláb mellett.

b) *Begyakorlás.* Mennyi 500 P-nek 1 évi

3 %/o-os kamata?	2 %/o-os kamata?	8 %/o-os kamata?
6 %/o-os " "	5 %/o-os " "	10 %/o-os " "
4 %/o-os " "	7 %/o-os kamata?	

Mennyi 800 P-nek 1 évi $4\frac{1}{4}\%$ -os kamata?

Megoldás: 800 P-nek 1 évi 1 %/o-os kamata? 8 P
 " 1 évi $4\frac{1}{4}\%$ -os " $8 \times 4 = 32$ P
 " 1 évi $4\frac{1}{4}\%$ -os " $8 : 4 = 2$ P
 800 P-nek 1 évi $4\frac{1}{4}\%$ -os kamata = 34 P

Mennyi a 4%-os 1 évi kamata:

270 P-nek?	135 P-nek?	32 P-nek?
560 P-nek?	256 P-nek?	15 P-nek?
1200 P-nek?	78 P-nek?	8 P-nek?

Mennyi 600 P-nek 5%-os kamata

1 évre?	$\frac{1}{6}$ évre?	$\frac{3}{4}$ évre?
$\frac{1}{2}$ évre?	$\frac{1}{12}$ évre?	$\frac{5}{12}$ évre?
$\frac{1}{4}$ évre?	$\frac{2}{3}$ évre?	$\frac{5}{1}$ évre?

Mennyi 500 P tőkének 4%/o-os kamata 5 évre?

" 800 P " $8\frac{0}{10}$ -os " 4 évre?

Mennyi 800 P-nek 4%-os kamata $\frac{1}{2}$ évre?

Megoldás: 1 %/o-os kamata 1 évre 8 P
 4 %/o-os " 1 " 32 P
 4 %/o-os " $\frac{1}{2}$ " 16 P

Mennyi 1500 P tőkének 4%-os kamata 6 óra?

Megoldás: 1500 P tőkének 1 %/o-os kamata 1 évre = 15 P
 1500 P " $4\frac{0}{10}$ -os " 1 " $= 15 \times 4 = 60$ P
 1500 P " $4\frac{0}{10}$ -os " $\frac{1}{2}$ " $= 60 : 2 = 30$ P

Mennyi 800 P tőkének $4\frac{1}{2}\%$ -os kamata 40 napra?

Megoldás: 800 P-nek $4\frac{1}{2}\%$ -os 1 évi kamata 32 P

$4\frac{1}{2}\%$ -os 1 „ „	4 P
<hr/>	
$4\frac{1}{2}\%$ -os 1 évi kamata	36 P
$4\frac{1}{2}\%$ -os 1 havi „	$= 36 : 12 = 3$ P
$4\frac{1}{2}\%$ -os 10 napi „	$= 1$ P
$4\frac{1}{2}\%$ -os 40 napi kamata	$= 4$ P

III. Összefoglalás. A gyakorlati példák megoldása alkal-mával levont szabályszerűségek közös megállapítása.

1940. október 4. hete.

Olvasás és olvasmánytárgyalás.

VII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Petőfi Sándor. (Életrajza, költészeté-nek ismertetése, méltatása.)

Nevelési cél: Nagyjaink megismerése, megbecsülése. Nem-zeti öntudat ápolása.

Szemléltetés: Képszemléltetés = szülőháza, arcképe, a János vitéz-ből vett képek, halála, félegyházi szobra (amely valamikor a fehéregyházi csatatéren állott), költeményeiből vett részletek. A Petőfi költeményeiből eddig tanultak fel-ujtása.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A mult órán tárgyalt nagy íróról tanultak felujtása.

c) Célkítűzés. Sok szép költeményt ismertek már Petőfi Sándortól is! Beszéljünk ma róla!

II. Tárgyalás. a) *Petőfi Sándor életrajza.*

1823 január 1-én született Kiskőrösön. (Atyja Petrovics István, anyja Hruz Mária.) Apja büszke magyar, szigorú, ural-kódó természetű ember, anyja gyöngéd, képzelődésre hajló lelkű, rendtartó asszony volt. Sándor külsejére nézve szikár természetű, barna arcszínű, anyjához hasonlított. Lelkében mindkettőjük-től örökölt tulajdonságokat. Irni, olvasni Kiskőrösön kezdett. Iskoláit Pesten, Aszódon, Selmecen végezte. — Atyja, aki mé-száros volt. vagyonilag tönkremegy (1838—39), fiát nem segít-heti tanulmányai folytatásában. Petőfi beáll katonának (Grác, Zágráb 1840—41). De megbetegszik, leszerelik, hazafelé való út-jában beiratkozik a pápai gimnáziumba. Itt ismeri meg Jó-kait. Csakhamar ezt is otthagyja, színész lesz. Majd sok szen-vedés után élete legszomorúbb telét (1843—44) tölti Debrecen-ben, ahol hideg szobában, sokszor éhezve, írja meg legszebb költeményeit. Innen indul Pestre egész vagyonával: egy cso-kornyai költeménnyel. Ott az akkori legnagyobb magyar költőt, Vörösmarty-t keresi fel, aki fölismeri hatalmas tehetségét,

verseit kiadja, neki állást szerez. Ezzel megindul a dicsőség útján (1844–46.) Biztos megélhetése van, népdalait az egész országban ajkára veszi a nép (Befordultam a konyhára, A virágnak megtiltani nem lehet..., Fürdik a holdvilág stb.) Első útja sorsa jobbrafordulásakor szüleihez vezet. (Füstbe ment terv... A fekete kenyér... Anyám tyúkja, A jó öreg kocsmáros... stb.) Majd 1847-ben megnősül, feleségül veszi Szendrey Juliát, aki maga is költői lelkű leány. Élete legboldogabb néhány hete köszönt reá, (Reszket a bor, mert... Minek nevezzelek? stb.) de már megérzi boldogsága rövidségét (Szeptember végén), érzi a szabadságharc kitörését (Mit varrogatsz ott?). Pestre költözik feleségével, részt vesz a pesti márciusi események irányításában (Nemzeti dal = Talpra magyar!). A szabadságharc kitörésekor Bem erdélyi seregébe áll be (1848 október.) A lengyel szabadsághős fiaként szereti a költőt, szadossá nevezi ki, s maga mellé veszi, nehogy veszedelem fenyegetse a nemzet csalóányát. 1849 július 29-én elesik a Segesvár melléti fehéregyházai síkon, hogy beteljesedjen jóslata: „Ott essem el én, a harc mezején (Egy gondolat bánt engemet...)”

b) *Költészetének ismertetése.*

1844 koratavaszán, ónos esőben, kiéhezve, rongyosan haladt a debreceni országúton egy kikopott vándorszínész. „Arcán megfagytak a könnyek, melyeket a nyomorúság és a tél hidege fakasztott.” Hóna alatt kis iratesomó. Pestre igyekszik. Már alig bírják lábai, de nagy, égő szemében ott lobog a lángész tüze. Ez az ismeretlen vándor néhány év alatt, mint üstökös szárnyal fel a magyar égre, hogy ott szikrázva-égve beleragyogjon a világ népeinek szemébe s ahogy jött, olyan hirtelen behulljon a végtelen éjtszakába...

Amikor Pesten Vörösmarty kiadta verseit, híre-neve egyszerre bejárta az országot. Verseit olvasva mindenki érezte, hogy soha nem remélt magaslatra emeli a magyar költészetet s a világirodalom lángelméi sorába emelkedik.

Országos nevét *népdalaival* szerezte, amelyet művészi magasságra emelt. (Bemutatás vagy felidézés: Temetésre szól az ének..., Befordultam a konyhára..., A szerelem, a szerelem..., Alku, Megy a juhász számaron..., stb.) Átvette a népdal népies hangját és szerkezetét. Petőfi népdalai a tartalom és alak mesterkéletlen összhangját mutatják. Az előadás drámaisága, a dalkezdet festőisége (pl. Fürdik a holdvilg az ég tengerében...), a természeti képek hangulatossága és a találó hasonlatok (Reszket a bokor, mert madárka szállott rá, reszket a lelkem, mert — eszembe jutottál...) költői hangulatba ringatják az olvasót.

Családi költészete új jelenség irodalmunkban. Előtte alig hangzott el költeményben a szülők iránti szeretet olyan nyíltan s lelkesen, mint nála, mert attól féltek, hogy gyöngédte-

lenné lesznek. Petőfi megénekelte jó édesanyját, édesatyját, testvérét, barátait. (Füstbe ment terv..., Apám mestersége, meg az enyém... Jó öreg kocsmáros... István öcsémhez stb.)

De éppen ilyen nagyot alkotott *szerelmi költészetében* is. Nincs magyar költő — de külföldön is alig találunk hozzá hasonlót! — aki szívének mámorát hasonló finomsággal tudná kifejezni. Feleségéhez írt költeményei utolérhetetlen művészi alkotások. (Reszket a bokor, mert..., Minek nevezzek? — Feleségek felesége... Szeptember végén...) E költemények ma már több, mint 45 nyelven hirdetik a nagy magyar költő halhatatlanságát.

Hazafias költeményei a nemzeti eszmék zászlóvivői. Nem a mult dicsőségén borong, mint elődei, rendületlenül hirdette, hogy hazánknak élni, boldogulnia kell. (Szabadság, szerelem, E kettő kell nekem, Szerelmemért feláldozom Az életet, Szabadságért feláldozom Szerelmemet...) Reszkető megindultsággal gondol hazájára (Honfi dal.) Még bordalai egy részének is hazafias érzelem ad nemesebb tartalmat. Boldognak mondja azt, aki meghalhat a hazáért, szabadságért (Egy gondolat bánt engemet...) Petőfi a jövőbe nézett (Véres napokról álmodom...)

Páriját ritkítja költészetünkben Petőfi *leíró és elbeszélő költészete* is. Szakít azzal a külföldi utánzással, amely szépséget csak a hegyvidékben talál. Petőfi előtt kitárult a magyar puszták s költeményeiben a természeti nagyszerűségek birodalmaként mutatta be azt. Tájat festeni nem tudott nála senki jobban. (Kutyakaparó, A Tisza, Az Alföld, Kis-Kunság, A csárda romjai stb.) Éppen ilyen nagyszerű az életképekben is, amelyekben az önérzetes magyar parasztleányeket (Falu végén kurta kocsmá...) a puszták egyszerű lakóit (Alku... Megy a juhász számaron...) és a boldog falusi estéket alig jellemezte valaki találóbban (Téli esték, Egri hangok) nála. Minden alakjába életet lehelt (Pató Pál úr, Sári néni, Pál mester stb.)

A népmese szálaiból és saját képzeletének csodás világából kelt szárnyra egyik legszebb elbeszélő költeménye: *János vitéz*. Benne a tiszavidéki, szorosabban a kiskunsági magyar-nak állított szobrot. Kukorica Janesiban megtaláljuk a magyar ember tulajdonságait: bátor, nagylelkű, jószívű, hűséges, őszinte, becsületes. Önmagát írta le Bolond Istók című elbeszélő költeményében, amely tele van sugárzó meleggel.

Petőfi írt ezeken kívül bölcselő költeményeket (Ha férfi vagy, Az örült.) Több népies elbeszélést is írt, utazásait *Uti jegyzetei*-ben s *Uti levelei*-ben örökítette meg. Írt színműveket (Tigris és hiéna), sőt franciából s angoltól is fordított költeményeket, drámákat (Shakespeare: Coriolanus).

c) Méltatása.

Petőfi a maga erejéből fejlődött a világirodalom legnagyobbjai közé. Költeményeit lefordították a világ minden

művelt nemzetének nyelvére. A legnagyobb magyar lírai költő, hozzáfogható kevés akad a világirodalomban is. Költészetének főjellemvonása: tősgyökeres magyarsága. Dalaival meg-nemesítette a magyar népdalt. Családi költészetével új irányt hozott költészetünkbe. A költészet számára fölfedezte az Alföldet. Szerelmi költeményei utolérhetetlen alkotások. 26 éves korában mint a világirodalom egyik legnagyobb alakja halt meg, — hogy költészete által örökre ott éljen az emberiség szívében.

III. Összefoglalás. Petőfi élete, költészete, méltatása rövid összefoglalása.

b) Házi feladat: Keressenek tősgyökeres mondásokat Petőfi költeményeiben.

1940. október 4. hete.

Történelem.

VII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A magyarság életmódja a vándorlás alatt.

Nevelési cél: Öseink ismerete s ezzel a mult megbecsülése.

I. Előkészítés. a) *Számonkérés.* A magyarok eredete, őshazája és vándorlása felújítása, számonkérése.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) *Általános jellemzés.* Az ősmagyarok foglalkozása megfelelt vándorló életmódjuknak. Halásztak, vadásztak, prémekkel kereskedtek, de állattenyésztéssel is foglalkoztak, a földművelést azonban — bár már jól ismerték — rabszolgáikra bízták. Szálláshelyük kettős volt: téli és nyári. Télen a befagyott folyókhoz húzódtak, léket vágtak jegükön s úgy halásztak, tavasszal viszont füves-legelő s tájakra vonultak, ahol állataikat legeltették, gabonát és hüvelyeseket termeltek. Az iráni népektől tanulták meg a bányászatot s a fémolvasztást, aminek különösen a fegyverkészítés és ötvösség szempontjából vették nagy hasznát. Ismerték már az aranyat, ezüstöt, vasat és rezet s értettek feldolgozásukhoz is. Szerették az ékszereket, a díszes ruházatot és fegyverzetet. Fegyvereiket, ruhájukat, háztartási cikkeiket, bőrből készült lószerszámaikat rendszerint maguk készítették. Kardjaikat azonban a Kaukázusból szerezték be. Ruházatuk anyaga prém, bőr, nemez, vászon, később pedig már selyem is volt. Vászonsátrakban laktak, melyeket farácsokkal erősítettek meg. Szomszédaikkal cserekereskedést folytattak.

b) *Társadalmi, családi életük.* Társadalmi szervezkedésük alapja a család volt. A török népekkel ellentétben, egynejlőségben éltek. A vőlegény (vevőlegény) a vőfély útján pré-

mekért, szőnyegekért, tinókért vette meg atyjától az eladó lányt, (háztűznéző), majd a házi tűzből vitt parázssal lovára kapta aráját s hazavitte. Ha nem adták oda, sokszor el is rabolta. (Nőrablás.) Családi életének alapja a kölcsönös megértés (fele-ség) és a szigorú erkölcsök. A nő férjét „uram“-nak nevezte, annak öccsét „kisebbik uramnak“, ami azért történt, hogy a férj halála után az özvegyet volt férjének öccse vette feleségül, hogy az asszonyért fizetett „ár“ el ne vesszen. Az öregeket tisztelték, a vendégeket nagy szeretettel fogadták.

c) *A nemzetiségek.* Az egymással rokon családokat vérségi kapocs forrasztotta össze *nemzetséggé*. A hagyomány szerint Árpád 108 nemzetséggel indult utnak az új haza elfoglalására. A nemzetségek földközösségben éltek. (A közös föld terményeit osztották el maguk között az egyes családok); közösen művelték a földet, közösek voltak az állatok (szarvasmarhák, lovak, sertések) és a rabszolgák. De magántulajdon volt a fegyver, ruha, sátor és a fényűzési tárgyak. A nemzetségek élén a nemzetségfő — rendesen a legidősebb férfi — állott, aki egyben nemzetségének legfőbb bírása is volt.

d) *A törzsszervezet.* A nemzetségek távolabbi rokonság révén törzsekben egyesültek, melyeknek élén a törzsfők állottak. A honfoglaláskori hét törzs fője a következők voltak: Álmos, Előd, Ond, Kende, Tas, Huba és Tétény, ezekhez csatlakozott a kabarok három törzse egy törzsként. (8. törzs.) A hét törzs pedig a következő nevet viselte: Nyék, Magyar, Kürtgyarmat, Tarján, Jenő, Kér és Keszi. A törzsek egymástól függetlenül éltek, csak hadivállalatokra egyesült több törzs egymással. Ilyenkor közös vezért, kendét választottak. A törzsek között felmerülő viszályokat béke idején a bírói hatalommal felruházott vezérre, a gyulára bízták. Ő volt egyúttal a közös vezér helyettese is a háborúban.

Etelközben nagyjelentőségű változás állott be a magyarság életében. A hét törzs fője — a honfoglalás előestéjén — egy *nemzetté* egyesült örökös *fejedelem* (Árpád) alatt. A törzsfők és nemzetségfők tanácsadó gyűlését pedig *nemzetgyűlésnek* nevezték.

e) *Vallás.* Hitték a túlvilági életben (lélek). Elterjedt volt köztük a holtak szellemében való hit is. Táltosaikat varázsló, jós tehetségeknek hitték, kik egyúttal költőik is voltak. Az ősök szellemeinek jóindulatát áldozat bemutatásával igyekeztek megnyerni. Hitték jó és rossz szellemekben. Áldozatot forrásoknál, szent fáknál, kőoltáron mutatattak be. Sokszor — különösen fontosabb események előtt — hízlalt fehér lovat áldoztak. A táltosok ezek esontjaiból, beleiből jósoltak. Húsát áldomáson vagy lakomán fogyasztották el. Halottaikat élelemmel, ruházattal és fegyverzettel látták el. Velük temették el lovukat is. A halott szellemének kiengesztelésére lakomát (tort) rendeztek.

f) *Írás*. Írásuk a rovás-írás volt. Késsel fapálcákra rőták a betűket balról jobbra (így jobban kézre esett.) Hazánkban még századokon át ismeretes volt a rovásírás.

g) *Költészet*. Kedveltek voltak a hősmondák, népmesék, népdalok, melyeket rendszerint lakomáik után hallgattak.

h) *Harcmodor, hadviselés*. Őseink főfoglalkozása a hadakozás volt. Ez győzelem esetén gazdag zsákmányhoz juttatta őket. Győzelemhez viszont vitézség, bátorság, ügyesség kellett. Így vált vitéz lovas katonanemzetté a magyarság. Ijjal, nyíllal, parittyával, egyélű görbe karddal, fokossal és kopjával felfegyverkezve mindig támadásra rendezkedtek be; mint lovas nép védekezéshez csak végső esetben folyamodtak. Harcmódorukat az óvatosság, ravaszság jellemezte. Harcuk három részből állott: először messziről nyílzáport zúdítottak az ellenségre, hogy megzavarják annak tömött sorait. Ha ez sikerült s teljes volt a fejetlenség, húj, huj kiáltással az ellenségre rontottak és fokossal, lándzsával és karddal vívtak közelharcot. Végül az üldözés következett, amely az ellenség teljes megsemmisítéséig tartott. Ha azonban az ellenség erősebbnek bizonyult náluk, színtelt visszavonulással törbe csalták azt s azután hirtelen visszafordulással s meglepetésszerű támadással tönkreveték. A sereg ezredekre, századokra, tizedekre oszlott. Tíz ezred egy töményt alkotott. Fegyelmezettségük, gyorsaságuk meglepte a nyugati népeket s szinte tehetetlenül állottak a retenthetetlen s vitéz lovasnéppel szemben.

III. Összefoglalás.

1940. október 4. hete.

Polgári jogok és kötelességek.

VIII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A törvényhozás.

Nevelési cél: A közügyekben való részvétel kötelességünk.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A képviselőválasztásról tanultak felújítása.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. Alkotmányos államokban a törvényhozást az államfő és az országgyűlés (nemzet) együttesen gyakorolják. Nálunk a királyi hatalom gyakorlása idején csak az olyan határozat vált törvénné, amelyet szabályszerűen kihirdettek. Sem a király, sem az országgyűlés egymagában érvényes törvényt nem alkothatott, hanem csak együttvéve a király és a nemzet.

A királyi hatalom gyakorlásának szünetelése óta a törvényhozó hatalmat előbb a nemzetgyűlés gyakorolta, 1927 óta pedig a magyar országgyűlés.

A magyar országgyűlés két házból áll: ú. m. a képviselőházból és a felsőházból.

A képviselőházban a választópolgárok által 5 évre választott képviselők vannak.

Országgyűlési képviselővé csak az választható, akinek országgyűlési képviselőválasztójoga van és életének 30. évét betöltötte, ha:

a) az országgyűlésnek, bármely törvényhatósági bizottságnak tagja vagy azoknak a választást megelőzően tagja volt, vagy

b) élethivatásszerű foglalkozása van, ami azt jelenti, hogy a választást megelőzően már legalább 5 év óta, ha pedig egyetemet vagy főiskolát végzett, legalább 1 év óta olyan foglalkozása van, amely után állami egyenes adót fizetett. Ugyanígy választhat nyugdíjat, vagy öregségi, vagy rokkantsági járadékot élvező; vagyonának jövedelméből magát fenntartó; továbbá valamely egyházi rendnek vagy egyházi testületnek élethivatásszerű tagja; végül olyan férfinak felesége, akinek élethivatásszerű állandó foglalkozása van.

A felsőház tagjai azok, akiket méltóságuk, vagy hivataluk alapján, választás, vagy kinevezés alapján illet meg a felsőházi tagság (1926. évi XXII. tc.)

Méltóságuk vagy hivataluk alapján tagjai a felsőháznak: az ország zászlósurai; a két koronaőr; a m. kir. Kúria elnöke és másodelnöke; a m. kir. Közigazgatási bíróság elnöke és másodelnöke. A budapesti kir. Ítéltábla elnöke; a koronaügyész; a m. kir. honvédség főparancsnoka (jelenleg megszűnt); a Magyar Nemzeti Bank elnöke. A vallásfelekezetek egyház-nagyjai közül Magyarország hercegprimása, a kalocsai és egeri érsek, a latin- és görögszertartású római katolikus megyés püspökök, a pannonhalmi főapát, a hazai két premontrei rend főnökei, a zirci apát, a kegyes tanítórend magyar főnöke és a székeskáptalanok nagyprépostjai; a református hitvallású egyháznak hivatalban legidősebb három szuperintendense (püspöke) és három főgondnoka; az ágostai hitvallású evangélikusok legidősebb két szuperintendense (püspöke), továbbá egyetemes felügyelője és hivatalban legidősebb kerületi felügyelője; az unitárius egyháznak hivatalban legidősebb egyik elnöke; a budai görögkeleti püspök és az izraelita vallásfelekezet hitközségei által életfogytiglan választott két lelkész (rabbi).

Választás alapján tagjai a felsőháznak az örökös főrendiházi tagság jogával felruházott hercegi, grófi és bárói családoknak felsőházi tagok választására jogosult tagjai; a vármegyei és városi törvényhatóságok által megválasztott és a felsőházba küldött tagok; a mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi szervezeteknek, a tudományos és művészeti intézeteknek, főiskoláknak megválasztott és a felsőházba küldött tagjai.

Kinevezés alapján tagjai a felsőháznak azok, akiket az

államfő kiválóan érdemes állampolgárok közül a miniszterium felterjesztésére élethossziglan, vagy meghatározott időre felsőházi tagokul kinevez.

Az élethossziglan kinevezett felsőházi tagok száma 40-et meg nem haladhat.

A törvényjavaslatokat úgy a képviselőházban, mint a felsőházban be lehet nyújtani.

Az országgyűlés két háza által elfogadott törvényeket a kormányzó két ízben visszaküldheti újabb tárgyalásra, ha ez megtörtént 60 napon belül záradékkal és aláírásával ellátja és kihirdeti.

A felsőháznak is joga van a képviselőház által megszavazott törvényjavaslatot két ízben visszaküldeni, harmadszor a két testület közös gyűlésén határoznak az elfogadásról vagy elvetésről.

Az országgyűlés összehívása és feloszlatása a kormányzó jogkörébe tartozik, aki az országgyűlés ülésszakait bezárhatja és az országgyűlést elnapolhatja, sőt fel is oszlathatja.

A törvény az Országos Törvénytárban való közzététel után rendszerint 15. napra lép életbe.

III. Összefoglalás.

1940. október 3. hete.

Ének.

VII.—VIII. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Vörösmarty—Egressy: Szózat.

Nevelési cél: a hazafias érzés elmélyítése.

Szemléltetés: táblai bemutatás, harmónium, énekléssel.

Vonatkoztatás: történelem, a Szózat szövegének magyarázata.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A mult órán tanult ének felújítása.

b) Élmény-nyújtás. A kassai-bevonulás felújítása. Megrendítő volt: mikor felhangzott Rákóczi városában 20 év után a Szózat... Hazádnak *rendületlenül* légy híve... Mit éreztek a felszabadítottak? Mit a felszabadítók? S mi, akik hallgattuk? Szívünk a torkunkban dobogott. Könnyel küzdöttünk... Harmóniumon eljátszom s énekelem a Szózat-ot.

c) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) A Szózat szövegének tárgyalása. (Különösen a érzelmi részeket emeljük ki.) A költemény első szakaszának szép elmondása, majd elmondatása.

b) Zenei elemek: 4/8. Minden ütemben négy nyolcadértékű hang van. Felújítás = tizenhatod, pontozott nyolcad értéke. (A pont fél értékkel megnyújtja az utána következő hangot.) Le-

gato = hangkötés, egy szótagra két hangot énekelünk kötve. (Próbálás egy hangon lá-val.)

c) Olvassuk el most a Szózat első versszakának szövegét időmértékkel.

d) A Szózat első versszakának elolvasása hangsúlyozottan és időmértékkel.

e) A hangerősség bemutatása. Erősen (f) kezdődik, majd rendes erősséggel, végül fokozatosan erősödik. Kiemelendők: *rendületlenül, híve, bölcsöd az, sírod is, nagy világon, nincsen, áldjon, verjen, élned, halnod kell.* (Nincsen = korona: elnyújtva hosszan.)

f) Harmóniumon játszom, a tanulók dúdolják a dalt, majd szöveggel, halkán éneklük, végül felállnak s rendesen énekeljük együtt, ütemezve. (A koronánál az ütemezés megáll.)

h) Mit jelent *telkesen*?

i) Begyakorlás. Az ének eléneklése még néhányszor, most már teljes előírás szerint.

III. Összefoglalás.

Énekes mozgástörténet.

Irta: Rónaszéki Nándor.

A Tanterv és Utasítás az I.—II. osztály számára utánzó és játékszerű mozgásokat ír elő. „Az utánzó gyakorlatok a gyermek képzelő erejéből és természetes utánzó hajlamából fakadnak. A gyermek valamely külső körülmény, vagy belső hangulat hatása alatt az emberek, állatok, tárgyak, gépek mozgásait elképzei s azután saját mozgásával kifejezi, utánozza. Ezek a gyakorlatok kielégítik a gyermek utánzó és alkotó vágyát, képzelőerejét, tehát jótékonyan, üdítően foglalkoztatják őt“ (Tanterv és Utasítások 526. old.).

Az utánzó mozgások összefüggő sorozatát mozgástörténetnek hívjuk. Mozgástörténeti sorozatot állíthatunk össze mesékből, énekekből. Az összeállításnál arra törekedjünk, hogy az egyes részek áthidalásával kapcsolatot keressünk. Munkánkat könnyítjük meg így év végén, ha az évvégi testnevelési bemutatóra olyan énekeket veszünk fel, melyeket már évközben énekelünk. A mozgások legyenek *természetesek*, hajlékonyak.

Ez alkalommal énekes mozgástörténetet mutatok be. Iskolánkban szokás, hogy az iskolai év végén az összes osztályok kis gyakorlatokat mutatnak be. Az egyes osztályok bemutatójánál az a szempont vezet bennünket, hogy a szülőkkel megismertessük az iskolai testnevelést. Keresztmetszetet kívánunk adni az iskolában végzett testnevelésről. Természetesen, az amúgy is hangulatos testnevelési órák hangulatát itt emeljük.

Szemet-lelket üdítő, kedves mosolyt fakasztó gyakorlatokat, táncokat mutatunk be ilyen alkalommal, a fordulatos játékokon kívül. Most az I. osztályos gyakorlatot írom le. Ennek mintájára bárki szerkeszthet ismert történetekből, énekekből mozgástörténetet. Hogy sikert arat vele a testnevelési bemutatón, az bizonyos. A mozgások betanítására — mint alább látjuk, — nem kell sok idő.

Bevonulás énekszóra.

1.

Kis katona vagyok én, honvéd a nevem.
Mit nevettek rajta? én büszkén viselem!
Van kis kardom, aranyos, van kis puskám, szuronyos,
S bátor szívem!
Kis katona vagyok én, honvéd a nevem!

(Az énekeket „*Az elemi iskolai énektanítás pedagógiája*” című, Harmat Arthur és Karvaly Viktor által szerkesztett segédkönyvből vettem. A 8. ének Kovács Dénes: *Az első osztály tanítója* című vezérkönyvből való. Dallamuk megtalálható ugyanott.)

(Felvonulás alatt nyitódunk kb. 2 lépés távolságnyira.)

Gyermekek! Mikor az első tavaszi napon az égre tekintetem, gólyát láttam. Boldogan szállt a levegőben, haza, a magyar haza felé. A földre nézek. Gyerekeket láttam. Vidáman ugráltak és énekeltek:

2.

Gólya, gólya, gilice,
Mitől véres a lábad?
Tőrök gyerek megvágta,
Magyar gyerek gyógyítja,
Sípbal, dobbal, nádi hegedűvel.
Csicsíogatja, babusgatja,
Tóba mártogatja.

(Dallama „*Az elemi iskolai énektanítás pedagógiája*” című műben.)

Gólya..... gyógyítja. (Az első négy sor.) Terpeszállásból kétszer guggolásba.

Jobbkar a levegőbe mutat. A kéz fölfelé néz. A guggolásba kettős rugódzással megyünk. Ütemenkint karváltás.

Sípbal, dobbal, nádihegedűvel — sorra sípolást, dobolást, hegedülést utánzó mozgás.

Csicsíogatja, babusgatja — mintha pólyásbabát ringatna, kettős törzshajlítás jobbra, majd balra, ütem szerint.

Tóba mártogatja. — Guggolás, majd felugrás.

Alig hogy hazaértek gólyáék, nagy munkába fogtak. Sütik a békát!

3.

Gólyáéknál ég a világ,
Sütik már a rántott békát,
Zime zum, zimezum,
Receface bum, bum, bum.

Bíró Marcsa odakapott,
Békacombot ropogtatott
Zimezum, zime zum,
Receface bum, bum, bum.

Puskás Gábor későn futott,
Neki csak a füle jutott,
Zime zum, zimezum,
Receface bum, bum, bum.

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Gólyáéknál ég a világ, Sütik már a rántott békát — csak ének.

Zimezum-ra könyökben hajlított kezek. Törzshajlítgatás kétszer balra, kétszer jobbra, kétszer balra.

Bum, bum, bum-ra — Taps.

Bíró Marcsa odakapott — előre kapni.

Békacombot ropogtatott — a rágást utánozzuk.

Zimezum — mint fent.

Puskás Gábor későn futott — helyben futás.

Neki csak a füle jutott — fület fogj!

Zimezum — mint fent.

Amikor a gólyák elköltötték ropogósra sült békacombjaikat, akkor a Duna partján sétáltam. Ott láttam valamit!

4.

Dunapartján sétáltam,
Jaj, gyerekek, mit láttam?
Ezüst színű halacskát,
Kurta farkú nyulacskát,
Itt szalad, ott szalad,
A budai domb alatt.

Nyissátok ki az ajtót,
Ott künn áll a drótostót,
Széles kalap fejében,
Görbebot a kezében,
Nagy kalap, kis kalap,
Ne félj tőle, nem harap.

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Dunaparton sétáltam, — Jobbra át! Séta előre!

Jaj, gyerekek mit láttam! — Hátra árca! Séta!

Ezüst színű halacskát — Guggolás, két kézzel térdre! Vízbenezés utánzása.

Kurta farkú — Az előbbi állásból kissé jobbra fordulva, mintha a hegyoldalra néznénk... nyulacskát — balra nézni!

Itt szalad! — Ugrás balra, kézzel mutatni! — *Ott szalad!* — Ugrás jobbra stb.

A budai domb alatt. — Vigyázz állás!

Nyissátok ki az ajtót — dörömbölünk az ajtón.

Ott künn áll a drótosztót — Állás.

Széles kalap fejében, — Széles kört irunk a fejünk fölé.

Görbebot a kezében — bot tartás.

Nagy kalap — Nagy kör a fej felett. *Kis kalap* — Kis kör a fej felett.

Ne félj tőle, nem harap — Állás.

Az ajtót nem nyitották ki, mert nem volt más otthon a családban, csak a kis Bence. Ő is valamiben mesterkedett. Mi lehetett az?

5.

Egyszer volt egy kemence,

Belebújt a kis Bence,

(Kormos volt a kemence:

Fekete lett kis Bence.)

Ránézett a mamája,

Nem ismert a fiára;

(Becsukta a kemencét,

Jól megverte kis Bencét.)

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Egyszer volt egy kemence — Négykézlábra!

Belebújt a kis Bence — Négykézláb előre!

Kormos volt a kemence — Négykézláb hátra!

Fekete lett kis Bence — Állj fel!

Ránézett a mamája — Előrehajolva, mintha kisebb gyerekre néznénk.

Nem ismert a fiára — Hátrahajolni, karok oldaltartásba! Csodálkozva.

Becsukta a kemencét — A kemence ajtót betenni!

Jól megverte kis Bencét! — Taps.

A kis Bence hamar elfelejtette a verést, amit kapott, mert látta, hogy huszárok jönnek a faluba.

6.

Igy lovagolnak a huszárok,

Táncol alattuk paripájok.

(Hipp, hipp, hipp, hopp, hopp, hopp,

Nincsén ennél jobb, jobb, jobb!)

Igy lovagolnak a leventék,

Mind csupa bátor elevenség.

(Tipp, tipp, tipp, topp, topp, topp,

Csizmám sarka kopp, kopp, kopp!)

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Igy lovagolnak a huszárok — Minden második letérdel. Egy a térdelő mellé áll.

Táncol alattuk paripájuk — Az állók a térdelőkre ülnek. Lovagolnak.

Hipp-től az ének végéig — lovaglás.

A második versszak ugyanígy, csak helyesere: a lovakból huszárrok lesznek és fordítva.

Amint ott lovagol kis Bence, jön nálánál kisebb testvére, akit járni tanít.

7.

Jár a baba, jár
Mint a kis madár,
Édesanyja karosszéke,
Nem mesze van már.

Tipeg, topog, top
Topánkája kopp!
Édesanyja két karjába
Odaszalad, hopp!

Tapsi, tapsi, taps!
Csingilingi rapsz!
Sétálj el még az ajtóig,
Cukrot, csókot kapsz!

Jár a baba, jár,
Mint a kis madár,
Holnapután a kert alatt
Lepkét is fog már.

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

A nagy sétálásban elfáradt a kis testvérke. Álmos lett, el kell altatni.

8.

Tente baba, tente,
Anyuka szöszkéje,
Szívem édes kincse,
Tente, tente, tente.

(Dallamát lásd: Kovács D.: Az első osztály tanítója.)

Az altató üteme szerint baba-altatás. Törzshajlítgatás kétszer balra, kétszer jobbra, tovább.

Jár a baba, jár — Hármassal beosztás 1, 2, 3. A középső leguggol, a két szélső kezét fogja és előre vezeti.

Mint a kis madár — Megfordulás. Hátra felé vezetik a guggolót.

Ez a séta két versszakon át ugyanígy.

Tapsi, tapsi, taps. — Az egész versszakon át ütemes taps.

A negyedik versszak — Kartávolság vétel, ütem szerint lebegtetjük középtartásban lévő karunkat, mint a kis madár. — Alapállás.

Elaltatta a kis testvérkét. Éppen ideje volt már...

9.

Este van már, hét óra,
Ég a lámpa a boltba.
Ott vesz Pistike gyufát,
Juci meg a pántlikát.

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Ha már ilyen öreg este van, álljunk szép rendbe és hagyjunk itt mindenkit!

10.

Állj szép rendbe, kis seregem, friss seregem, hős seregem,
Minden kézben puska legyen, puska legyen, puska legyen.
Induljunk a kis kapun át,

Ide nézzen, aki akar látni katonát!

Mind egyszerre lép a legény, lép a legény, lép a legény,
Menjünk át a Mátra hegyén, Fáttra hegyén, Tátra hegyén.

Egy sem lesz, aki elmarad,

Jaj lesz annak az ellenségnek, ha el nem szalad!

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Zárkózz! Énekszóra elvonulás!

Szülői értekezéslet.

A gyermekre vonatkozó szülői kötelességek.

Nemcsak a gyermeknek vannak kötelességei szüleivel szemben — ezt sokszor hangoztatjuk s helyesen —, vannak azonban a szülőknek is kötelességeik gyermekükkel szemben, ezek szinte természetesek.

Az egész világ forrong, valami új világ van kialakulóban. Erezzük, hogy a technika rohamos fejlődése sem tette megelégedettebbé az emberiséget, sőt — minden azon célból készült találmány, amely az emberiség jólétének fokozására irányul, azonnal az ellenkezőjére fordul az emberiség kezében. Csakhamar ott látjuk az újabb emberirtó veszedelmek között.

Ebben az átmeneti időben szinte magától vetődik fel a kérdés: milyen kor várható? Mire készülünk s mire neveljük gyermekeinket. Erre nehéz lenne most megfelelni. Annyi azonban bizonyos, hogy a tehnikai fejlődés által — akarva vagy akaratlanul is — fejünkre tolult rengeteg veszedelem szinte arra kényszeríti az emberiséget, hogy *több lelkeséget* keressen a gépek mögött. Ez pedig arra mutat, hogy az értelem helyébe ismét az érzelmet, az ész helyébe az erkölcsöt, a rendbontás helyett törvényt, a szertelenség helyett rendszerességet kíván mindenki.

Az elmondottakból látjuk, hogy bizonyos több lelkeségre van szüksége a jövő nemzedéknek. Ezt pedig legjobban a szülők tudják megadni gyermekeiknek. Hiába hangoztatja az iskolai nevelés a vallásosság, erkölcsösség, hazaszeretet, emberszeretet nemes értékeit, nincs módja arra, hogy ezeket a tanulóba meggyökereztesse, legföljebb csak példát állít eléjük ezekre vonatkozólag, buzdítja őket az eszmények követésére.

Csak a szülők tudják megadni gyermekeiknek azokat a hatásokat, amelyek felkeltik gyermekeik lelkében az erkölcsi szépség, jóság, elismerését s az azokra irányuló törekvést.

Azt kérdezhetné most valamelyik m. t. szülő, hogyan lehetséges ez, hiszen a szülők nem tanult nevelők, sokszor nem is érnek rá ilyenekkel foglalkozni.

A felelet egyszerű. Senki sem kíván a szülőktől olyan munkát, amire nem képesek. Az természetes, hogy a szülők nem tanult nevelők, de nincs is szükség erre. Van azonban a szülőknek egy eszközük, amellyel többet érhetnek el, mint a legjobban képzett nevelő. Ez a személyes példaadás lelketformáló eszköze. Nincs az a nevelő, aki oly hatást érhetne el külső ráhatással, oktatással, neveléssel a gyermek lelkének alakításában, mint a szülő, aki saját nemes példájával nevel.

Ha a gyermek azt látja, hogy szülői vallásosak, nem szükséges, hogy hangoztassák a gyermeknek a vallásosság szépségét, egyedül eligazító voltát az élet nagy kérdéseiben. Ha a gyermek látja, hogy szülei megszentelik a vasárnapot s nem mulasztják el az istentiszteleten való részvételt, ha látja, hogy szülei is kötelességüknek tartják az Isten parancsainak tiszteletben tartását, ha látja, hogy gyakran járulnak a szentségekhez s nemcsak mondják, de személyesen át is élik a vallásuk szellemét, akkor többet tettek gyermekük nevelése érdekében, mint gondolták. Csak az a veszedelmes, ha szülők hangoztatják a vallásosság szükségességét, de maguk megfeledkeznek arról, vagy éppen nem is tartják szükségesnek, hogy annak parancsai szerint éljenek. Még veszedelmesebb az, ha a szülők egyenesen szembehelyezkednek az iskola nevelői munkájának s ki-nevetik, nevetségessé teszik, vagy közömbösen viselkednek a gyermek által felvetett törekvésekkel szemben.

Ugyanez áll a hazaszeretetre vonatkozólag is. Ne beszéljünk rólat sokat, elég egy néhány szó, s annál több cselekedet, mindez nagyobb hatást vált ki a gyermek lelkéből, mint egy órás magyarázat. Ha a gyermek azt látja, hogy szülői komolyan együttéreznek hazájukkal, vele éreznek örömeiben, bánataiban, vele szoronganak a megpróbáltatások perceiben, a hazaszeretet nemes érzése oly mélyen belegyökerezik gyermekük lelkébe, hogy nincs az a kísértés, amely azt onnan könnyen kitéphetné.

Különösen fontos ez ma, amikor annyiféle kísértés környezi meg a gyermekeket is. Álljunk rendületlenül nemzeti szabadságunk, függetlenségünk mellett, tiszteljük ezeréves multunk értékeit, tiszteljük nemzeti hagyományainkat s ha kell, tegyük ezt tudatossá gyermekünkben is.

Csak a szülők személyes jó példája nevelheti bele a gyermekbe azt az érzést, amely összefűzi magyart a magyarral, s amely nemzeti öntudatot fakaszt a gyermek lelkében. Ha szét-

nézünk Európában, látjuk, hogy minden államban szinte tetőfokra hágott a nemzeti öntudat. Hogy ez milyen hatalmas erő, mennyi önbizalmat, kitartást ad a nemzet gyermekeinek, arra számtalan példát láthatunk. Mi, kis nemzet, csak szellemben, lélekben lehetünk nagyok. Elég itt utalnunk a finnekre, akiknek nemzeti nagyságát eléggé megmutatta az a reménytelen, de hőiesen vállalt küzdelem, amelynek nemrég szemtanúi voltunk, s amely kivívta számukra az egész művelt világ megbecsülését.

Éppen így csak a szülők nevelhetik bele gyermekükbe az embertársaink iránt érzett megbecsülés érzését is. Ez vezet azután a szociális érzéshez, amely — nemes értelmében — azt jelenti, hogy mindenkit meg kell becsülnünk, aki dolgozik s hasznos tagja nemzetünknek. Az élet különböző helyekre állíthat bennünket, a fő csak az, hogy azon a helyen, ahová kerülünk, teljes erőnkkel, minden képességünkkel s legjobb tudásunkkal végezzük feladatunkat. Különösen neveljük gyermekeink lelkébe a kötelességteljesítés megelégedést keltő érényét, úgyszintén a munka megbecsülését, akármilyen alantasanak látszó munkát végez is valaki. Minden munkát el kell végezni valakinek. S ha valakinek a legnehezebb, vagy legalantosabb munka jutott osztályrészül, járjon ki neki a megkülönböztetett elismerés és tisztelet.

Íme, néhány gondolat, amit a mélyen tisztelt szülők előtt megvilágítottam. De mindez csak írott malaszt, vagy pusztában elhangzott szó marad, ha nem állítják ezeket a nemes eszméket a saját életük példájával gyermekek elé. S higgyék el, a t. szülők, ennél többet, szebbet, nagyobbbat nem is adhatnak gyermekeinknek örökségül, így lesznek szüleik életének igazi folytatói s befejezői.

Mesedélután.

— A magyar vértanúkról. —

Rab magyarok.

Az öreg András napszállta után hazafelé ballagott az országúton. Bizony még elég messzejárt a falutól, mikor egyszerre csak elébetoppant egy csomó ellenséges katona, abból a fajtából, mely már idestova egy esztendeje sanyargatja az egész környéket.

— Hol jársz itt te paraszt? — kérdezte az öreget nagy hangon az ellenséges katonák káplárja.

— Csak itt jártam az erdőn fát vágni.

— Vedd le a süvegedet, te disznó, ha velem beszélsz!

András nagy immel-ámmal levette a süvegét s marokra-fogván, úgy nyomkodta és fojtogatta azt az ártatlan süveget, mintha a káplár torka került volna a keze közé.

— Mutasd az írásodat! — kezdte még hangosabban a káplár.

— Az írásomat? Nincsen nekem semmi írásom, hiszen a mi határunkban, a mi erdőnkben jártam!

— Tyű, te gyalázatos kutya! — ordított most már a káplár. — Hogy mered te azt mondani, hogy ez a ti határotok s ez a ti erdőtök, mikor itten már mi vagyunk az urak s itt már minden a miénk?!!

Az öreg Andrásban erre már nagyon hánykolódott az indulat. Akaratlanul kihúzta magát, kiegyenesedett s úgy állt ott födetlen, ősz fejével a káplár előtt, mint valami tölgyfából való tilalomfa, melynek a tetejére havat hozott a tél. Hanem azért csak túrtóztette magát s úgy felelt.

— Nem egyébért, csak azért mondtam én úgy, ahogy mondtam, mert erről a határról s erről az erdőről a szépapám szépapja is azt mondta mindig, hogy: „ez a mi határunk s ez a mi erdőnk“ és az én legkisebbik unokám se tudja azt már másképpen mondani, még ha keresztre feszítik se...

Erre a feleletre az ellenséges katonák káplárját előntötte a méreg, elbódult, mint valami vadállat, valamit ordított a maga nyelvén s erre az a katona, aki az öreg András háta mögött állt, puskájának az agyával egyszerre úgy fejbevágta az öreget, hogy az egy jajszó nélkül leömlött a földre.

Az ellenséges vitézek, — mint akik jól végezték dolgukat, — hős káplárjukkal együtt tovább mentek s őt hagyták az öreget vérében az útszálen. András egyet-kettőt sóhajtott, azután kapta-fogta magát, elindult, ment-mendegélt s maga sem tudta, hogy, hogy nem, valahogy feljutott az égbé.

Szent Péter éppen kint állt a mennyei kapu előtt, mikor András odaérkezett.

— No, András, — így kezdte Szent Péter, — tudom, hogy világeletemben mindig derék, becsületes magyar ember voltál, hát szíves-örömet megnyitom neked a mennyország kapuját!

András csak erre a szóra vette észre, hogy a járatlan járt úton hová került ő voltaképen. Hirtelenében nem is tudta, hogy mit mondjon s mit ne, de valahogy mégis megemberelte magát s így szólt Szent Péterhez:

— Szentséges szent Atyám, igazában most látom csak, hogy imhol már ott volnék, ahová még nem is iparkodtam volna...

— Nem-e? Ejnye András, ejnye, — feddőzött Szent Péter, — hogy mondhatsz már olyat, hogy nem iparkodtál a mennyországba! Hiszen te mindig istenfélő ember voltál!

— Az vagyok én most is, szentséges szent Atyám, de hát

tetszik tudni, hm, odahaza, hogy is mondjam, olyan valami-féle dolgom volna még, hogy amíg, hm, hm, azt végbe nem visszük, addig bizony itt a mennyországban sem volna nyugtom egy percig se...

— Hát aztán mi az a dolog, András? — kérdezte Szent Péter, úgy mutatva, mintha csakugyan nem tudná, hogy mi jár az András eszében; pedig ha másból nem, a sok torokköszörülésből, meg hümmögésből is tudta ő már azt akkor nagyon jól!

— Szentséges szent Atyám, — felelt András a kérdésre, — odalent minálunk az izék, hogy is mondjam, a szomszédok úgy jönnek-mennek, tesznek-vesznek, hm, uraskodnak, mintha mi már semmik se volnánk a magunk ősi portáján. Hát instál-lom, ezt a, hm, dolgot — akárki, akármit mond is — muszáj minékünk magunknak, jól összefogva, annak rendje-módja szerint rendbehozni s bizony én mulhatatlanul ott akarok lenni, mikor, tetszik tudni, azt a dolgot a szomszédokkal, hogy is mondjam, Isten segítségével, eligazítjuk...

Amíg ezeket mondta az öreg András, a szemével folyton úgy vagdosott, úgy pillantgatott, hunyorgatott Szent Péter felé, mint aki a másikkal így akarja megértetni, hogy erről a dologról pedig nem igen lehet, de nem is kell sokat beszélni: hiszen okos ember kicsiből is érthet. Hát Szent Péter persze mindjárt elértette, hogy miféle dolgot akarnak Andrásék odahaza, hm, a szomszédokkal eligazítani! Nem is gondolkozott azon egy percig se, hogy mit mondjon Andrásnak, hanem mindjárt felelt:

— Hát fiam, ha mindenáron ott akarsz lenni a dolognál, én a világ minden kincseért se tartalak idefönt. Felőlem rögtön visszamehetsz a földre; hanem annyit mondok, hm, hogy aztán a dolgot, Isten segítségével, jól eligazítsátok András fiam!...

Ennyit mondott Szent Péter, se többet, se kevesebbet, hanem amíg beszélt, jóságos szemeivel bizony ő is úgy pillantgatott, hunyorgatott, hogy András ennyiből is tisztán megértette azt a titkos égi izenetet, hogy: ebben a bizonyos dologban már most az égi hatalmasságok is mind a magyarokkal tartanak!...

Az öreg András illedelmesen elköszönt és nagy boldogan elindult lefelé a földre. Alig haladt azonban valamennyire az apró csillagokkal kikövezett tejúton, megfordult és felszólt Szent Péterhez:

— Szentséges szent Atyám, aztán, ha odalent Isten segítségével eligazítjuk azt a dolgot, visszajövök én, instállom, magamtól. Tessék elhinni, nemsokára itt lehetek én megint.

Erre Szent Péter már nem szólt, csak úgy bólogatott a fejével, mint aki helybenhagyja, amit a másik beszél, szent-

séges kezeivel pedig úgy integetett András felé, hogy az köszöntést is, áldást is jelentett.

Öreg este lett, mire András az égből leérkezett a földre, az országútra, oda, ahol az ellenséges vitéz katona hátulról fejbévágta. Egy kis ideig ott hevert még az öreg az országúton, azután egyet-kettőt sóhajtott, fölnézett, megtapogatta a fejbúbját, lassan föltápáskodott és szép csendesen elindult hazafelé.

Odahaza a legkisebbik unoka a kiskapuban várt már az öregre.

— Gyűjjék már öregapám! El nem tudjuk gondolni, miért maradt ilyen későre!

— Titkos izenetért jártam...

— Titkos izenetért járt kend? Aztán: hol?

— Hol? Az égben?

A gyerek nagy álmálkodással meresztette szemét az öreg-apjára.

— No majd elmondom odabent!

Ezzel az öreg kézenfogta a gyereket s ment vele befelé. Mielőtt befördultak volna az udvarról a pitvarba, az öreg megállt s teljes tökéletes bizonyosság okáért még egyszer fölvetette szemeit az égre és végighordozta tekintetét a csillagos égboltozaton. Hát csakugyan, a titkos izenet dolgában szó se lehet se tévedésről, se kételkedésről, mert lám a sok tündöklő csillag most is mind úgy pillantgat, mind úgy hunyorgat, mint maga Szent Péter, és a sok millió csillag mind, de mind azt integeti folyton, hogy: „azt a dolgot aztán, Isten segítségével jól eligazítsátok, András fiam; azt a dolgot aztán, Isten segítségével jól eligazítsátok, András fiam“!...

Bartóky József.

Szeresd hazádat!

Szeretni ezt a szép hazát,
Korán kezdő sose végezd.
Szeretni mint szülő anyád
Első rendeltetésed.

Sok százados küzdelmei
Érejéről beszélnek,
Munkára fel, hogy megérje
A többi ezredévet!

Ó, áldd meg minden porszemét
A drága honi földnek,
Melyen bölcsődet rengeték
S amellyel befödnek.

S ha majd kelettől nyugatig
Kárpátoktól Tiszáig
Magyar nyelv zeng, magyar lakik
S e haza felvirágzik:

Karod, föld, tettered, szíved
Honod szolgálja váltig,
Büszkén hirdesd mindenkinek
Magyar voltod' halálig.

E boldogabb, dicsőbb korért
Megáldja majd a multat,
S mindazokat, kik honukért
Hevülni, tenni tudtak.

E hon, mely annyit szenvedett,
 És mégis áll erősen:
 Nagy s virágzó lehet
 Egy boldogabb jövőben.

Szeresd hazádat, ó, szeresd
 Ne csak szóval, de tettel,
 Büszkén és bátran emlegesd
 Hogy épül, s nem veszett el!

Egy szív, egy lélek hassa át,
 Aki e föld szülötte,
 Hogy nagynek lássák e hazát
 A népek mindörökre!

Reviczky Gyula.

A hős diák.

Kemény Sándor tizennyolc éves tanuló a világháború kezdetén önként jelentkezett katonának. A magyar diákok közül sokan küzdöttek a harcerekken, akárcsak a szabadságharc idején. Könyvek helyett puskát ragadtak kezükbe, sokan azért, hogy soha többé ne lássák szüleiket, szülőföldjüket... Sokan csonkán-bénán, mások sebesülten... és mégis mentek! Miért? Vitte őket a hazaszeretet, az a tudat, hogy ők sem akartak itt-hon maradni, amikor szüleik, rokonaik a harctérre mentek.

Ilyen diák volt Kemény Sándor is. Mikor az ellenség elé került, elől járt mindenütt, a legnagyobb golyózáporban, a legvéresebb szuronyrohamban is ott volt csapata élén. Nem ismert fáradtságot, pihenés nélkül, semmire nem gondolva rohant a legveszedelmesebb pontokra. Minden alkalmat felhasznált arra, hogy szolgálatára lehessen hazájának. Nehéz sebesülése után másodszor is kiment nagy örömmel a harctérre.

Most már egyre-másra követte el hőstetteit Kemény Sanyi. Egyszer az ellenséges tűzértség négy ágyúból lőtte katonáinkat. Bármennyire viszonozták is a „csomag-küldést“ tűzéreink, nem tudták elhallgattatni őket. Katonáink egyre sebesültek vagy haltak meg a heves ágyúzástól. Nemi nézhette tovább ezt a diákkáplár, mert már azzá nevezték ki Kemény Sándort:

— Százados úr alázatosan kérek harminc embert!
 — Minek kell neked az én harminc emberem?
 — El akarom venni az ellenség kedvét a folytonos ágyúzástól. Hiszen így csakhamar egy embere sem marad százados úrnak...

A százados furcsán nézett a fiúra:
 — Aztán hogy akarod ezt csinálni, Sándor?
 — Bocsásson meg százados úr, de ezt szeretném csak azután elmondani, ha már megcsináltam.
 — De hiszen a biztos halálba mégy!
 — Kemény tizedes erre keményen kihúzta magát:

— Ne féltsen engem, százados úr! Magyar fiú vagyok, helyén a szívem, meg az eszem. Én se venném lelkemre harminc társam halálát, ha a magam életét nem is féltém, amikor a hazáról van szó...

Tetszett a századosnak az okos beszéd. Kezet szorított a diák-katonával s mit tehetett mást, kiadta neki a harminc katonát és — *jó munkát* kívánt neki — cserkész-módra!

Sötétedett már, mikor a kis csapat elhagyta a tábort. Térden csúszva kell előre jutnunk! — suttogta Kemény tizedes a fiúknak, — vigyázzatok, hogy zajt ne üssetek!

Az oroszok ágyúi folytatták a bömbölést, de ez most már nem zavarta a vitéz járőrt. Tudták, hogy a „kis tizedes“ vezeti őket, akkor érdemes előre menni. Szótlanul csúsztak előre, míg egy dombhoz értek. Itt azonban már be kellett fogni fülüket, hogy meg ne süketüljenek, olyan közel jártak az ellenség ágyúihoz. Megkerülték a dombot és egyenkint kúsztak fölfelé. Kemény Sanyi ment legelől és már messziről látta, hogy mintegy száz ellenséges tűzér foglalatoskodik az ágyúk körül.

A harminc baka Kemény Sándorral az élükön, szuronyt szegezve rohant az ellenségre. A meglepett ellenség hirtelen azt sem tudta, mihez fogjon. Nem számított arra, hogy gyalogosok támadjanak rájuk. Felhasználták ezt a megdöbbenést a járőr tagjai s mire a meglepett ellenség észbekapott s fegyverhez nyúlt volna, már kopogott fejükön a magyar puska agya, mint a cséphadaró.

Odalent nem tudták elgondolni az ellenséges vonalban, miért hallgattak el olyan hirtelen ágyúik, minden parancs nélkül. Annál jobban tudta a magyar százados, aki azonnal kiadta a parancsot:

— Szuronyt szegezz, előre! Irány az ellenséges domb!

Éppen jókor érkezett, mert az ellenség — nem értve a hirtelen csönd okát — nagyobb csapatot küldött a dombra, ami veszedelmes helyzetbe hozta volna a magyar járőrt.

Félórás kemény harc után az egész domb a négy ellenséges ágyúval, több mint száz fogollyal együtt a mi katonáink kezébe került.

De nem örülhettek sokáig a győzelemnek. Az egyik fa mellett ott feküdt véresen, átlótt homlokkal a kis tizedes-diák... Még halálában is mintha azt mondaná: *előre fiúk!*

Fejfájára ezt írták! Itt nyugszik a hazáért hősi halált halt Kemény Sándor őrmester, aki megmutatta az ellenségnek is: mi a magyar hősiesség!

A béna hős dala.

Hol a Duna, Tisza habja zúg,
Vérharmattól ázik most az út,
Kálváriát járó magyarok
Bús szemében égő könny ragyog.
Isten remekelte szent csoda
Volt valaha Árpád szép hona,
De kegyetlen és kontárkezek
Széjjelzúzták ezt a remeket.

Szabadságért küzdött a magyar,
Élni, halni szabadon akar!
Vértanúk és hősök nemzete
Csonka, rab hazában élhet-e!?
Mint viharzó orkán zúg tova
Uj, nagy esküvésünk: Nem! Soha!
Ma még lázadó dac, mely tagad,
S holnap — egetvívó *akarat!*

Hősi kardunk védte Nyugatot
És jutalmat érte most kapott:
Kósza szellő sírva hozza át
Rab Kolozsvár, Brassó sóhaját.
Minden ékünk, bércünk, aranyunk
Rég a másé, koldusok vagyunk.
Munka láza itt hiába forr,
Béna hősnek sorsa — a nyomor.

Trianon parancsa rút, pogány,
Szégyenfolt Európa homlokán.
Rajta: szálljunk síkra ellene,
S megsegít a népek Istene.
Vár a hősök szent jutalma ránk:
Egybeforr majd széttagolt hazánk,
S újra egy lesz Árpád szép hona:
A szabadság, béke temploma!

Szathmáry István.

Arad.

Első gimnazista koromban, egy október ötödikén történt a következő dolog velem és osztálytársaimmal. Ahogy osztályfőnök urunk, főtisztelendő Lakatos tanár úr belépett a terembe, mindjárt észrevettük, hogy a szokott jóságos mosolygás most nem játszott az ajka körül. A szokásos ima után nem is szólt hozzánk úgy, ahogy minden más napon szokott, hogy „no, gyerekek, hát melyiktök tudja legjobban a tegnap feladott leckét?”

Nem, nem. Ma valami szomorú meghatottság szőtte fátyolát a homlokán s az ima után azt mondta, maradjunk állva, maga pedig újra imádságra fonta össze a két kezét.

— Holnap, — kezdte bánatosan kis idő múlva, — holnap, fiaim, nincs tanítás. Elmegyünk mindnyájan a Vár mögé, a tízenhárom szent vértanú vesztőhelyére. Október hatodikán oda kell minden magyarnak zárandokolnia. Akik Aradnak az ő vérüktől megszentelt földjén élünk, mi ott minden magyar képviselőjében jelenünk meg. Mert ezen a napon gyászünnepet ül a haza. Legvitézebb fiainak ezen a napon hullott a vére itt, a magyar Golgota rögén. Haynau gyilkos puskáinak golyója itt terítette le, osztrák hóhér átkozott keze itt vitte bitóra a vértanúkat. Bűnük egy volt: hűségesen szerették hazájukat. Ezért a bűnért mérte rájuk a vérszomjas zsarnok a halált, ezért a

bűnért maradt áldott az ő emlékük, amíg magyar ég borul Arad fölé...

Itt aztán elakadt a szó főtisztelendő Lakatos tanár úr ajakán, sírásba fult a hangja s mi, gyerekek, valami megriadt meghatódottsággal néztünk ősz tanárunkra. Tízestendő elménkkal nem sokat értettünk a szavából, csak azt hallottuk, hogy hősök haltak bitófán, vitézeket terített le áruló gyilkos golyó s hogy a haza boldogtalan s örök halával tartozik emléküknek. De az öreg tanár könnyezett és hát — könnybe lábbadt a mi szemünk is...

Másnap, október 6-án, jobban megértettük, miről is volt hát szó. Felsorakoztunk az iskola tágas udvarán. Nagy fekete gyászlobogók alatt kettősrendekben átvonultunk a Maros hídján a Vár mögé, oda, ahol a síkság elnyúlik Ujarad felé. Sáncárkok mellett haladt el a fővényes út. Szótalan ballagtunk, de ahogy a Maros partjához értünk, főtisztelendő Lakatos tanár úr odaszólt hozzánk és reszkető ujjával a távolba mutatott. A távolba, ahol ott kékllett Világos hegyorma.

— Látjátok ott azt a csúcsot? Váromok vannak rajta. Annak a lábánál omlott össze a magyar szabadság... Ott rakta le fegyverét a muszka előtt a dicső honvédsereg utolsó maradéka. Aztán jött az aradi tizenhármak napja...

Igy értünk el a legkülső sáncárok egyik partos helyére. Az árkon túlról sötéten kandikált felénk a kazamaták sűrűrácsú apró ablakainak sorozata.

Főtisztelendő Lakatos tanár úr pedig így szólt:

— Látjátok azokat az ablakokat? Ott hallották a mi szent hőseink hajnalkor, mint verték a földbe a hóhérok a bitófák eölöpjeit. Tudták, hogy ez nekik szól, hogy a kelő nap a halált hozza nekik. Mégsem féltek, mert vitézek voltak, magyarok voltak, szerették a szabadságot, szerették hazájukat és készek voltak meghalni a szabadságért és a hazáért. Ki levelet írt családjának, ki évelődött, ki vigasztaló szóval tartotta a többieket. Porkolábjaik sírtak, — a hős vértanúk szeme szárazmaradt.

Oh, most már mindent megértettünk. Tatulia, a nagy oláh fiú, közöttünk a legöregebbik, kissé bamba, de szelíd teremtés, nem birt tovább az érzelmeivel. Nem érezte magát fajtájához tartozónak, kihördült el-elesukló sírásából a meghatott ember, a megrendült magyar. S aztán felzokogott az egész gyermekhad. És könnyeit törölte főtisztelendő Lakatos tanár úr is... Sokañ voltunk gyerekek. De egyikünk sem fogja holta napjáig sem elfelejteni ezt a szemléltető oktatást. Összeolvadtunk mindnyájan egyetlen hatalmas és szent érzésben. Nem volt ott korkülönbség, nemzeti különbség, fajkülönbség. Gyűlölet is csak egy volt: az, amelyik a hóhérokkal dolgozó zsarnokság ellen fordult. Nagyszerű volt ez a szemléltető oktatás. A szívek frigye jött létre Aradnak vértől megszentelt rögein...

„Áldott az ő emlékü, valameddig magyar ég borul Arad fölé...”

Igy szólt hozzánk főtisztelendő Lakatos tanár úr...

...És most már több, mint húsz éve nem magyar ég borul Arad fölé...

Elrabolták tőlünk a mi szent földünket, a magyar Golgothát...

Mit szólsz hozzá Tatulia Livius? Hiszen ott zokogtál velünk és minden könnycsepped egy-egy tiltakozás volt az ellen, amit most a te néped Araddal csinált. Igaz, meghaltál harmadikos korodban, esetlen nagy testedben elvérzett a beteg tüdő. De haló porod is fel kell, hogy lázadjon fajtádnak e megfoghatatlan tette ellen.

Te tudod, Tatulia Livius, még a sírodban is tudod, hogy ez nem maradhat így. Hogy Arad a miénk s a miénk Kolozsvár, Nagyvár, Szalonta, Dicsőszentmárton, Kézdivásárhely, Udvarhely a miénk mindaz, amit tőlünk elragadtak...

A miénk volt — a miénk lesz!

Magyar ég fog borulni ismét mindnyájunk fölé!

Október 6-án.

Multak sötét éjjeléből,
Magyarok történetéből
Fölrémlik, mint gyászos álom,
Véres napnak bús emléke,
Vértanúink dicső képe:
Az aradi tizenhárom.

Minden virág elfonnyadt ott...
Szent lobogónk lehanyatlott
Az aradi büszke váron.
Puska előtt, bitó alatt
Mégis emelt fővel haladt
Halálba a tizenhárom.

Szent sírjukat oláh hordák
Elrabolták, megtiporták,
A büszke vár, most sívár rom,
Magyar szívünk mégis érzi
Örhelyét ott ma is őrzi
Az aradi tizenhárom.

Gyerekek ne feledjétek!
Szent üzenet száll felétek
Trianoni gúnyhatáron:
Száz haláltól sem kell félni,
Csak a *honért halni, élni,*
Mint a dicső tizenhárom!

Jászai Horváth Elemér.

VICSAY LAJOS:

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

1940.

NEVELÉSÜGYI FÜZETEK

október

MAGYAR HOLNAPOK.

*Virágoskertje nagy titoknak,
Te: Holnap, magyar Holnap!
Beléd temetjük a remény-magot,
Mert a bús, gyötrő tegnapok
Rászedtek minket hosszú sorba...
Megőrlték a sorsmalomba'
Minden lépésünk, minden álmunk,
Mindig csak temetni jártunk,
Temetni testvért, jó barátot,
Hitet, reményt és igazságot.*

*Virágoskertje nagy titoknak,
Te: Holnap, magyar Holnap!
Fogd meg kezét az elbukottnak,
A megkorbácsolt koldúsoknak.
Vezesd szelíden, mint a testvért,
Ki Istenéhez újra megtért, —
S add meg néki, amit álmodott:
Ne legyen többé megcsalt, átkozott,
Bilincsbe vert, lenézett rab,
Kinél az eb is boldogabb.*

*Virágoskertje nagy titoknak,
Te: Holnap, magyar Holnap!
Terítsd ki legszebb szőnyeged
És sorba ezen jőjjenek
A régen látott, kínosztó napok,
A boldog, csendes, édes holnapok.
Kondíts harangot szent örökre,
Allítsd meg a Napot örökre
És csengjen újra régi dal
S a régi dalban diadal!*

*Ezt várjuk, ezt a szent napot!
— Ezt, ezt hozzátok, magyar Holnapok!*

MÓRA LASZLÓ.

Arany, tömjén . . . és a gyermek . . .

„És megtalálák a gyermeket... és leborulván, imádják őt. És megnyitván kincseiket, ajándékokat adának neki...”

Az evangélium e képének, amellettt hogy a keresztyénység egy szent eseményét örökíti meg, szimbólikus jelentése is van. A jászolban fekvő Gyermekek emberségével — az örök gyermek, és a napkeleti bölcsek hódolata — az *emberiség örök mozdulata a bölcső felé*. Édesanyák, apák, családok és nemzetek a három királyok útját járják, amikor lelkük Tömjénével, a szeretettel hódolnak a legdrágább földi értéknek, a gyermeknek, és amikor az anyatest vérének és kenyerét teremtő apák veritékének aranyát teszik lábai elé.

A gyermek értékének tudata olyan régi, mint az emberség. Csak az értékelés formái változtak. Az ókor szörnyű gyermekáldozatai is az értékelésnek torz, negatív formái voltak: a haragvó isteneket, a rossz szellemeket akarták engesztelni azzal, hogy legdrágább kincsüket, a gyermekeket áldozták fel nekik. S ha a pogány szellem el is fogadta a faji kiválasztásnak azt az embertelen megoldását, hogy a Taygetos szikláit az életre alkalmatlannak ítélt gyermekek vérével festette meg, megtaláljuk az emelkedettebb felfogást is. Ennek kifejezői a királyi szolgák is, amikor könnyekre fakadnak a kitett római ikrek fölött, és e magasabbrendű gyermek-értékelésnek képviselője Cornelia, a Gracchusok anyja, aki ékszereivel díszes látogatóinak maga is bemutatja legdrágább ékességeit: gyermekeit. És ha mindez csak hitrege is, sokat elárul a maga korának gyermek-értékeléséről, sőt tudatosan, vagy tudatlanul nevelő célzat szolgálatába állt a megbecsülendő gyermekért.

A gyermekség teljes megdicsőítését mégis a keresztyénység hozta meg, mely az anyaságot is megszentelte. A megtestesült Ige nem meglelt ember alakjában jelent meg először a Földön, hanem a gyermektestben. És az evangéliumi szózat — „Engedjétek hozzám a kisdedeket” — a gyermek számára bizonyos elsőség biztosítása lett. De a keresztyénység erkölcsi eszményre is emelte a gyermeket, amikor büntetlenségét például állította. Kétezer évnek a keresztyénységből táplálkozó művészete és irodalma nem is talált a tisztaságnak, érintetlenségnek, bájnak kifejezésére a gyermek ábrázolásánál méltóbbat, s ha koronként csak a külső szépség ejtette is meg a csupán díszítő elemet látott a gyermeki testben, lényegében egy magasabbrendű szemlélet kialakulását segítette elő és korunk gyermekkultuszához vezetett.

A napkeleti bölcsek nyomában járunk-e mi, magyarok? Ha a gyermekhalandóság arányszámát tekintjük s mindazt, ami e szám mögött rejtőzik, be kell vallanunk, hogy szűk marékkan nyújtottuk aranyunkat a magyar bölcsek felé. A legutóbbi évek mégis megnyitották szemünket a látására. A ma-

gyar gyermek sorsa égető üggyé vált, mert, kezdünk ráeszmélni arra, hogy a sokat hangoztatott „a gyermek a nemzet jövője” mégsem üres szólam. Ez a jövőbe is néző belátás hozta magával, hogy az állam és társadalom is bővebben mérte az aranyat.

Mindez azonban még mindig nem elegendő. Nincs igazi gyermekkultuszunk! Művészetünk rideg társadalmunk útján jár, nem talál ihletet a gyermekben. Irodalmunk is gyermektelen. Mikszáth, Gárdonyi, Móra örökségének nincs folytatója. Pedig ábrázolás és betű nélkül ma nincsen kultusz. Hivatalos intézkedések még nem teremtenek kultuszt, ha a magyar gyermek sorsának látói nem csinálnak kultuszt ismét a gyermekből. Magyar bölcssek, ne csak engedjétek magatokhoz a kisdedeket, hanem menjetek ti is hozzájuk, és vigyétek a magyar bölcsőkhöz az aranyatok mellé a tömjént is.

J. V.

Nemzeti öntudat — magyar öntudat.

Minden népben él egy tisztább vagy homályosabb elképzelés önmagáról, életének lényegéről, itt, a Földön való hivatásáról. A közösségek együttélésében a népek, már csak a bennük rejlő önkicsinylő félenkség legyőzésére is, szükségét érzik annak, hogy az élethez való jogukat mind előkelő származással, mind pedig különleges, más népekből hiányzó erényekkel, és csak rájuk kirótt bizalmi feladatokkal bizonyítsák maguk és mások előtt. Ezek együttesen adják a *nemzeti öntudatot*.

A magyarságban is megtaláljuk a nemzeti öntudat kisebb-nagyobb mértékét történelmünk folyamán. A kereszténység felvételekor még nincsen sem nyelvi, sem népi egysége a magyarságnak; a lovasnomádokra annyira jellemző laza kapcsolat minden közösségi érzés kialakulását megakadályozta. Származásmondája és hivatástudata is csak az uralkodócsaládnak van. A XIII. századra azonban már egy nagy egységgé kovácsolódik az immár kétszáz éve keresztény magyarság és átveszi az uralkodó-ház származási mondáját. Kézai szerint nemcsak az Árpádok származnak Attilától, de a magyarok is a hunoktól. A meginduló török támadások azután kialakítják a magyarság hivatástudatát is. A hunoktól származó szittyá, harcias magyarság nem lehet többé „Isten ostroma” a keresztény népeken, hiszen közben maga is felvette ezek vallását; — ez a magyarság már abban látta a maga nemzeti hivatását, hogy védelmezze az egész kereszténységet a keletről és délről betörő pogányok ellen. Mátyás magyarja kimondhatatlanul büszke őseire és szittyá erényeire, fennen hirdeti, hogy katonai dicsőségben Európa egyetlen nemzete sem veheti fel vele a versenyt, és fölényes göggel megvet minden nyugati, polgáriaso-

dott életet. A magyar nemes nemcsak katona volt, a kereszténység védőbástyája és pajzsa, — és ha nem élt volna benne a szittyá harcos jellem, egymagára hagyatva, nyugati, polgári eszményekkel sohasem tudott volna ellenállni a töröknek.

Moháccsal, Buda elestével új korszak köszönt az országra. A nemrég még oly hetyke szittyá nemzet alázattal fordul Istenhez. Látja, hogy ő sem verhetetlen és önmagába fordulva, a törökben az Ur büntetését látja, akit ráküldött nagy nemzeti hibái büntetésére. A hitújítás csak mélyíti a büntudatot: átérők és a régi hiten maradók egymást vádolják a bekövetkezett pusztulásért, a protestánsok egyenesen az ótestamentomi bosszuló Istenről írják jeremiádaikat. De Isten nem akarja végkép elhagyni a magyar népet, — mondják az énekek — csak próbára teszi, meg akarja tudni, kitart-e a szenvedésben is mellette a magyarság, az ő választott népe, s ahogy az apa is azt a fiát bünteti, akit legjobban szeret, az Ur sem tehet másként. — Végig a török korszakon a vallási kiválasztottságnak ez az érzése adott erőt nemeseknek és szabad hajdúknak egyaránt a pogány elleni örökös küzdelemre. A magyarság rátalált önmagára, hitt sajátmagában, a jobb jövőben, mert visszatért az Istenhez, hitt benne, aki nem hagyja el őt. Segítségül hívja e közbenjárásra első szent királyainkat és királyi családunkból való szentjeinket. Ezidőben keletkezik az ének! Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga... Boldogasszony anyánk... stb.

Azután jött az utolsó csepp véréig harcoló nemzet nagy csalódása a Nyugatot megszembélyesítő németsejgben. A kereszténység védelmezésében felőrlődött magyarságot segítségadás ürügye alatt hátbatámadták. Az eddig egyenes irányban követhető magyar öntudat és hivatásérzés mintha megtörne egy pillanatra, nem tudja elhinni, hogy őt cserbenhagyták. Aztán, ahogy Bocskay mondotta: „nem lött mit tennünk halál előtt, ahogy tudjuk, oltalmazni köllött magunkat“. De bár a nemzet ettől kezdve szinte állandóan Kelet és Nyugat felé egyaránt fegyverben áll, bár Erdély hivatalosan is a török vazallusa lett, — alig találunk magyarokra, akik igaz szívből és nem kényszerűségből állanának a török mellett. A XVII. század közepére azonban kimerül a nemzet. Zrínyi Miklós, a költő ugyan megpróbálja még egyszer felrázni az apáthiába süllyedő nemzetet, — a zuhanás már feltarthatatlan. A magyar öntudat és hivatásérzés föllobban még egyszer a Nagyságos Fejedelem kurucaiban, azután elesendesül hosszú időre.

Mindaddig, bár a társadalmi különbségek óriásiak voltak, mégis ugyanaz a nemzeti öntudat élt minden magyarban, ugyanegy szellemben nevelkedett az egész magyarság.

A XVIII. századdal — talán a magyarányú telepítés folytán? — megindul az óriási szakadás, ami a mai napig sem szűnt meg. A főurak elidegenednek a magyarságtól, a köznemesség,

majd a későbbi városi polgári középosztály idegenekkel töltődik meg. A mult század első felében ugyan még egyszer lángot vet a nemzeti öntudat Széchenyi és Kossuth nyomán, de nemes és jobbágy, úr és paraszt nem találják meg többé egymás kezét. A kettőjük között levő szakadék folyton mélyül, a városi nemzetközi műveltség lépésről-lépésre távolodik a paraszti rétegekben még öntudatlan élő, de már elakadt, fejlődésre alig biztató magyar szellemiségtől.

Ma is alig szólhatunk magyar öntudatról. Közép- és felsőosztályunk legfőljebb csak magyarkodik nagy többségében, lehet, hogy öntudata, de ez nem egészen magyar és nem az egész magyarságé. Iskolák, közintézmények, hivatalok jórészt idegen lelket, idegen szellemiséget lehelnek, — sajnos legtöbbször még ma is — sem a nép lelke, sem a magyar történelem nem jut benne elegendőképen szóhoz.

Magyar szellemet, magyar lelket, magyar öntudatot csak egy úton szerezhet ez a nemzet. Vissza kell térnie a történelemből áradó ősi magyar hagyományokhoz, és vissza kell térnie a parasztság körében ma is élő magyar lélekhez!

Meg kell szüntetni nemcsak a társadalmi rétegeződés fonákosságait, de be kell temetni a lelki szakadékot is, amely ma városit és falusit elválaszt. Erre a parasztságunkban meglévő magyar szellemségre és a magyar történelemre kell ráépítenünk az európai magyar műveltséget. Akkor ez az új műveltség újra magyar és európai lesz, ahogy az volt a Bethleneké és Zrinyieké és akkor ebben az új szellemiségű új társadalomban találkozni fog az egész magyarság.

Magyar nemzeti öntudatunk mindaddig nem lesz, amíg le nem dobunk lelkünkben minden idegent, amíg vissza nem térünk a törökkorban élő igaz magyar lélekhez, a népben ma is élő magyar szellemhez és műveltséghez, — amíg lélekben, érzésben, gondolkozásban magunk is, valamennyien, magyarokká nem leszünk.

Benda Kálmán.

A lilimos királyfi.

Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer, kilencszáz évvel ezelőtt egy királyfi, úgy hívták: Imre. Szüleinek egyetlen fiúgyermeke volt, így gondolható, mennyire szerették. Édesapja a legjobb nevelőket hívatta udvarába s azokkal neveltette a kis Imrét, hogy majdan, ha átveszi örökségét, a királyi koronát és trónt, méltó utódja lehessen a kormányzás nehéz munkájában. De talán valamennyi szentéletű és jámbor nevelőnél kiválóbb nevelői, saját szülei voltak. Édesapját messze földön ismerték vallásosságáról, édesanyja pedig, aki ugyan más országból való volt, méltó párja lett a nevelésben a kis királyfinak.

Az öreg király minden szabad idejét ennek a fiának szentelte, s ilyenkor hosszan elbeszélgetett vele az ország dolgáról, s arról, hogy milyen nagy dolog is az, hogy az ő népe csak most vette fel a keresztséget s ezzel elhagyta apai pogány hitét. De minden beszédnél ékeesebben beszélt az öreg király és királyné jó példája. Bizony, a kis Imre ott láthatta szüleit órákon át imádkozni az éjtszaka csendjében a templom homályában. Így hát nem csoda, hogy az ifjú lelke is tele lett ragyogó hittel, mély vallásossággal.

Igaz, hogy sok dolga volt, erre is, arra is tanítgatták nevelei, mert hiszen egy leendő királynak abban az időben a kardpereskedő embereket is, vigyázni kellett országa minden dolgára, de legszívesebben mégis a szent magyarázatokat hallgatta. Megesett, hogy éjnek idején lopózkodott be a templomba, s atyja példáján okulva, a csendes magányosságban, tártta fel tiszta lelkét a jó Istennek, Tőle kért segítséget ahhoz, hogy mindenben méltó utódja lehessen édesapjának. Megtanulta azt is, hogy a király akkor lesz méltó koronájához, ha neki van legjobb szíve az országban, ha tőle tanulnak irgalmasságot alattvalói, ha tőle látják azt, hogy a jót nemcsak mondani, de megtenni is szükséges. Nem is volt senki az országban, akit úgy szerettek volna, mint Imre királyfit. De méltó is volt a szeretetre és tiszteletre. Daliás természetén feszült a mente és úgy ülte meg a lovat, mintha rajta nőtt volna fel. De szerették a szegények és a betegek is: nem volt a közelében olyan szegény, akit üres kézzel engedett volna el magától, nem volt beteg akihez ne lett volna vigasztaló szava, nem volt panasz, amelyet ne orvosolt volna.

Amikor ifjúvá serdült, édesapja méltó élettársat választott neki, aki hasonló volt hozzá nemcsak lelkének tisztaságában, hanem jólelkűségben is. Már éppen a kézfogót akarták megtartani, amikor a királyfit nem találták sehol. Az pedig éjnek idején ott imádkozott a templomban szíve-lelke egész tisztaságával a jó Istenhez, s Tőle kért áldást és kegyelmet, hogy élete párját mindig szerethesse. És ekkor leborult az oltár előtt, s így fohász kodott az Égbe. — Mivel köszönjem meg Neked, édes jó Istenem, hogy annyi kegyet pazarolsz reám, érdemtelen szolgálóra? Mit adjak Neked, hogy bebizonyíthassam előtted Hozzád való ragaszkodásomat?... Amint így önfeledten imádkozott, egyszer csak szózatot hall maga fölött: Add nekem a tisztaságodat... Légy tiszta testben, lélekben mindig...

Imre királyfi megörült az égi kívánságnak s egész élete folyamán meg is tartotta azt, amely ugyan nem volt már hosszú ezután. Egy vadászon megsebesített egy vadkant, amely azután halálra sebezte.

Gondolhatjátok, mennyire mélyen sújtotta e fájdalom a kis királyfi szüleit, akik benne látták országuknak méltó királyát, életük művének folytatóját. Imre királyfi nem foglalhatta el

atyja trónusát, de elfoglalta helyette azt az égi trónt, amelyet jóságáért, tisztaságáért a jó Isten adott neki trónja mellett. Az Egyház szentjei közé iktatta s azóta — kilencszáz esztendő óta Imre királyfi a magyar ifjak vezére. Az ő tisztaságára esküszik fel minden magyar ifjú, s őt követve lesz méltó arra a nagy feladatnak elvégzésére, amely ma reánk, reátok és minden magyar ifjúra vár: Imre királyfi atyjának, Szent István országának visszaállítására.

Kedves gyermekeim! Kövessétek ti is Imre királyfit. Legyetek tiszták testben, lélekben, mint ő volt, tanuljátok meg tőle azt, hogy az ifjúnak legszebb ékessége a jó szív, a valóságos lélek, a mély hazaszeretet, a jó Istennek való áldozat. Ezek tették őt szentté, ezek miatt lett a magyar ifjúság védőszentje és vezére immár kilencszáz esztendő óta. Magyar fiúk, csak a Liliomos királyfi gárdája építheti fel újra az ezeréves Magyarországot, csak Imre királyfi nyomain haladó ifjúság lesz méltó arra, hogy a jó Isten megengedje nekik azt, hogy a ledöntött Kárpát-határokat ismét édes hazánk köré vonhassák örök határukul! Kövessétek vezéreteket, Imre királyfit, úgy ti lesztek az új honfoglalók, akik nemcsak edzett, kardforgató ifjak lesztek, hanem akiknek lelke is olyan makulátlan, olyan tiszta, mint Imre királyfié volt, kit e tisztaságáért nevezünk Liliomos királyfinak! Akartok-e az ő katonái lenni?! Ha igen, kövessétek, büszkék leszünk rátok!

Boldog és büszke lehet az az ország, amely olyan példaképet állíthat ifjúsága elé, mint Szent Imre hercegben. Ő hív, Ő szólít most benneteket: s így szól hozzátok: Utánam! Előre! Mindig csak előre! Fölfelé! És mindig csak fölfelé a krisztusi, tiszta, szép, örvendező, harcos és győzelmes életbe!

Lehet-e más választatok hívó szavára, mint ez: Megyünk! Megyünk!

Magyarországi szent Erzsébet.

Szent Erzsébet emlékét évről-évre felújítja a leányifjúság, hogy emlékezve reája, újra- és újra példát állítson maga elé a szegénység szeretetére és segítésére. A ma reánk köszöntött választásos idők még fokozottabban sürgetik ez árpádházi szent emlékeztét. Ugy érezzük, talán sohasem volt még alakja olyan közel hozzánk, olyan beszédesen, mint ma, egyre fokozódó szegénységünkben. Ez a századokkal előbb élt szent példát mutatott örök időkre a szegénység felismerésére és az azon való segítségre.

Árpádházi szent Erzsébet Pozsonyban született 1207-ben. Azon idők szokása szerint már kisgyermek korában eljegyezték a magyar királyleányt a thüringiai örgróf hasonlóan kis fiával. Így került a négy éves kis magyar királyleány Thüringiába, ahol Wartburg várában nevelték fel.

Gyermekkorra nem volt boldog, mint más királyi gyermeké. A fejedelmi nevelőszülőknek idegen maradt a magyar királyleány és amikor hírét vették, hogy édesanyját, II. András magyar király feleségét, Gertrudist megölték, már meg is bánták választásukat s ezt éreztették is a kis Erzsébettel. Főleg nevelőanyja és annak leánya bántak vele keményen. Talán legszívesebben vissza is küldték volna hazájába, ha maga a vőlegény nem áll melette. Lajos trónörökös azonban szívből szerette menyasszonyát és így meg is történt a fejedelmi nász és a jámborságáról, nemes szívről már akkor is ismert Erzsébet tizenhat esztendő korában Lajos feleségévé és fejedelemnővé lett. S itt jutott néhány boldog esztendő a korán idegenbe szakadt magyar királyleány számára is. Mintaszerű feleség és fejedelemnő lett. Nemcsak maga táplálta az éhezőket, ápolta a betegeket, hanem szegényházakat alapított az arra szorulóknak, menedékházat a hajléktalanoknak s kórházt a betegek számára. Fáradhatatlan jótevékenykedése mellett férjének hűséges és valóban mintafelesége, gyermekeinek — a három rózsás angyalnak — pedig legszeretőbb édesanyja lett. De a lelkieknek is talált időt. Imádkozott és szigorún vezekelt is.

A boldogság évei azonban hamarosan elhagyták Erzsébetet. Forrón szeretett férje a Szentföldön meghalt. Az anyakirálynő, aki eddig is gyűlölte Erzsébetet, kiűldözte az özvegyet és Erzsébet három árvájával együtt földönfutóvá lesz. Az egyik éjtszakán, amikor mindenkiől elhagyatva egy istállóban húzza meg magát gyermekeivel, fájdalmában is megérzi az Isten akaratát s felujjong ajkain a *Te Deum* dallama... Ellenségeiért imádkozik...

Élete ifjúsága így hajlott át a szenvedés útjára. Nagy nyomorúságának híre hazánkba is eljutott, édesatyja, a magyar király küldöttséget menesztett érte, hogy haza hozzák gyermekeivel együtt. Erzsébet azonban nem akarta elhagyni szegényeit, betegeit s királyi atyjának csupán segítségét kérte, hogy gyermekeit felneveltethesse, maga pedig szegényeinek szentelje egészen nemes életét. Valóban, a szegények és betegek ellátásában, imádkozásban, vezekelésben töltötte hátralévő éveit.

Élete az Isten- és emberszeretetben emésztődött fel. Huszonöt éves korában, 1231-ben halt meg. Wartburgban temették el és IX. Gergely pápa már négy év múlva az Egyház szentjei közé avatta.

Életéből sok csodáról maradt fenn emlék. Kettő azonban közismert. Az egyik, midőn a tályogos beteget ágyába fektette, saját maga ápolta, s később hazatérő férje az ágyban nem a beteget, hanem az Üdvözítőt látta a beteg helyén. A másik a kötényében a szegényeknek szánt kenyerek rózsává változtak. Ezért ábrázolták a festők és szobrászok leggyakrabban kötényében rózsákkal s ezért nevezték el a „rózsák szentjének“ is.

Magyar leányok, hozzátok fordul most ez az árpádházi ki-

rályleány. Ma is nagy szükség van az ő példáját követőkre. Tanuljátok meg tőle, hogy nemcsak a gazdag, a jómódú adhat a koldusoknak alamizsnát, de a szegény is a nála szegényebbnek. Élete példa legyen előttetek, hogy azt követve méltók legyetek a magyarság e tündöklő királyasszonyára!

A SZENT ASSZONY.

Wartburg fölött vad német szél fütyöl.
Hó csillog fönt, a hesszen ormokon.
Idegen ország. Nincsen itt rokon,
Baljós vidéke leprás, szörnyű föld.

A férj Szentföldre ment nehéz csatákra,
Utközben halt s olasz fővény takarja.
Az özvegyet itthon mindenki marja,
Végasza Jézus s három drága árva.

A hegytetőről gyakran néz Keletre,
Ó, szép Pozsony! Szülőföld, ifjú város!
Ó, messze síkság, tündöklő, virágos.

De mélán gondol Assisi Ferencre,
És Jézust látja száz beteg alakban
S a német leprást — megcsókolja lassan.

Harsányi Lajos.

TANÍTÁSOK — VÁZLATOK.

1940. november 2. hete.

Olvasmánytárgyalás.

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Balla Irén: A kis papucs című olvas-mánya.

Nevelési cél: A jócselekedet magában hordja jutalmát.

I. Előkészítés. a) Érdeklődés keltés. Reggel egy öreg néni akart átmenni az úton. Hetivásár volt nálunk, sok koei járt az utcákon. Nem mert nekivágni az öreg néni az útnak, félt, hogy valamelyik koei elüti. Erre egy kis iskolás gyermek odalépett hozzá, megfogta reszkető kezét a néninek s így szólt hozzá: Ne féljen, nénike, majd átkísérem én, csak fogja meg a kezem, s jöjjön bátran utánam. — Mikor átértek, a néni azt mondta a jószívű kis fiúnak: Az Isten áldjon meg, kisfiam, derék ember lesz belőled. — Milyen volt az a kisfiú? Mit tett az öreg nénivel? Nem látott talán az öreg néni? Akkor miért félt az átmenéstől?

Ti is megtennétek ezt másokkal? Milyen volt, mit mondott az öreg néni, s az a kisfiú?

b) *Célkitűzés.* Hasonló olvasmányt olvasok most nektek, ez is a jószívűségről szól. Figyeljétek meg!

II. *Tárgyalás.* a) Az olvasmány bemutatása.

A kis papucs.

A régi Szeged városában még a nagy árvíz előtt élt egy becsületes csizmadiamester. Igen jeles mesterember volt. Különösen a papucsvarrásban volt ügyes. Senki sem tudta úgy megadni a formáját a papucsnek, mint ő.

Kormányos Péternek hívták ezt a mestert. Nagy volt a keletje portékájának. Ahány szép lány volt Szegeden, mind a Kormányos uram papucsában akart végig kopogni-csattogni vasárnap az utcán, abban akart táncolni a bálban. Kormányos uramat meg is szállta egy kicsit a hiúság.

Egyszer híre járt, hogy ellátogat Szeged városába a királyné.

Kormányos uram kapta magát: elment a boltba és megvette a legszebb arannyal kivarrott, pillangós selymet. Nem sajnálta érte a pénzt.

— A királyné lányának varrok belőle papucsot — mondta dicsekedve a boltosnak.

Mialatt szabta-varrta a selymet, egyre azon járt az esze, hogy miként adja majd át a kész papucsot a királykisasszonynak. A királyné talán még meg is veregeti a vállát s azt mondja neki:

— Még ilyen szép papucsot nem láttam!

Talán még udvari csizmadianak is kineveztetni!

Kormányos uramnak ragyogott az arca az örömtől és büszkeségtől, amikor erre gondolt. Nagy buzgósággal varrta a papucsot. No, lett is abból olyan remekbe készült portéka, hogy csodájára járt az egész város, amikor a kirakatba került! Még aznap tizen is kérték a papucsot. De Kormányos uram semenynyért sem adta oda senkinek. Nem ám, még a polgármester lányának sem!

— A papucs a királykisasszonynak készült s ha akkora aranyat adnának érte, mint az öklöm, akkor sem adnám másnak! — mondta a mester nagybüszkén.

A műhely előtt egyre szaporodtak a bámészkodók. Odavetődött egy szegény szűrös ember is. Nézte a szép papucsot ő is és nagyot sóhajtott:

— Hej, ha az enyém lenne az a papucs, de boldog lennék!

— Nem olyan szegény embernek való az! — mondta Kormányos uram.

— Hiszen tudom én azt jól! — szólt búsan a szegény ember.

— Tudom én azt jól. Csak úgy mondtam ... A kis lányom beteg. Azt mondta, hogy meggyógyul ha egy pár szép papucset viszek neki haza. Eppen ilyet akart a lelkem. Kék selyemből valót, aranyos virágút, piros sarkút.

Ezzel elfordult a szegény ember. Szeméből kicsordult a könny és végigpergett napégette arcán. Szemére húzta kalapját s továbbment. Kormányos uram egy darabig csak nézte. Majd gondolt egyet s utána futott. Megfogta a szegény ember szűrének lelógó ujját.

— Hé, földi! — szólt szelíd hangon. — Hát tudja, ha így áll a dolog, hát Isten neki! Vigye el azt a papucset!

b) Az olvasmány által keltett élmény megbeszélése.

c) Az olvasmány gondolatsoportonkénti olvasása és tárgyalása. Szómagyarázat.

Kormányos Péter, a híres szegedi csizmadia.

A királyné lányának készített papucs szépsége.

Szaporodnak a bábésmeszkodók a kirakat előtt.

Odavetődött a szegény ember.

Nem szegény embernek való ez!

Vigyé el azt a papucset!

d) Az egész olvasmány elolvastatása. Tartalmának összefüggő elmondatása.

e) Elmélyítés. Miért adta oda ingyen a csizmadia azt a gyönyörű papucset a szegény embernek, ha a királykisasszonynak szánta? Mit kapott érte? A jócselekedet olyan lelki örömet kelt, ami nagyobb kincs minden földi drágaságnál!

III. Összefoglalás. Az olvasmányról való megbeszélés összefoglalása. Az alapgondolat leiratása a füzetbe.

1940. november 2. hete.

Olvasmánytárgyalás.

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Mese a sóról. Népmese.

Nevelési cél: A népmese sajátosságainak felismertetése.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. Az előző órán tanultak felújítása.

b) *Célkitűzés.* Szeretitek-e a mesét? Felolvasok most nektek egy mesét, de ez igazi mese lesz, mert a nép köréből való, nem ismerjük ki az írója. Hogy nevezzük az ilyen mesét?

II. *Tárgyalás.* a) Az olvasmány bemutatása.

Mese a sóról.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy öreg király. Volt ennek a királynak három gyönyörű leánya és három országa. Egyszer ez a király próbára akarta tenni leányait, hogy melyik szereti őt legjobban. Magához hívatta hát őket.

— Édes leányaim, — szólt hozzájuk — három országom közül a legszebbik azé lesz, aki közületek a legjobban szeret engem!

Azután a legnagyobbikhoz fordult:

— Felej nekem, édes leányom, hogyan szeretsz te engem?

— Mint a galamb a tiszta búzát — felelte a leány.

— Hát te, édes leányom? — kérdezte a középsőt.

— Én meg úgy szeretem édesapámat, mint forró nyárban a hűs szellőt.

— No, most tőled kérdek: — fordult a legkisebbikhez — hát te hogyan szeretsz engem?

— Akárcsak az emberek a sót! — felelte a legkisebb királykisasszony.

— Mit beszélsz, te haszontalan! — förmedt rá a király. — Hát csúfot üzöl belőlem! Takarodjál tüstént a házamból, de még az országomból is! Nem akarlak többé látni!

Világgá ment hát a kicsi királykisasszony. Amint ment, mendegélt, egy rengeteg erdőbe jutott. Egy öreg fának az odvában készített magának szállást. Onnan járogatott ki az erdőbe eprészni, málnátogyorót szedni. Az erdei gyümölcs volt mindennapi eledele. Így édegeült magában.

Arra vetődött egyszer egy királyfi. Észrevette, hogy valami mozog a málnabokrok között. A királykisasszony ekkor nagy ijedten beszaladt az odúba.

A királyfi utána szaladt és bekiáltott:

— Ki van az odúban?

A királykisasszony félelmében úgy reszketett, mint a nyárfalevél. Egy szó nem sok, annyit sem tudott mondani.

— Hé, ki vagy? Ember-e vagy ördög? Ha ember gyere ki! Ha ördög: menj a pokol fenekére!

A királykisasszony most mégjobban megrémült.

Harmadszor is bekiáltott a királyfi:

— Hé, ki vagy? Szólj, mert különben a halál fia vagy!

Erre aztán nagyremülten kibujt a királykisasszony a fa odvából. Rongyos, piszkos volt a ruhája. Szégyelte magát nagyon ebben az öltözetben. Keserves könnyhullatások közt mondta el a királyfinak, hogy kicsoda s micsoda ő. De azért akármilyen rongyos és piszkos volt is a ruhája, az arca annál szebb és kellemetesebb volt. Nagyon megtetszett a királyfinak. Megfogta gyöngéden a kezét és feleségül kérte. Azután hazavezette. Felöltöztette drága aranyos, gyémántos ruhába. Nemsokára meg is tartották a lakodalmat.

Telt múlt az idő. A királyfiból király lett. Így szólt egyszer a feleségéhez:

— No, édes feleségem, mikor először megláttalak, nem igen kérdeztem: miért is kergetett el az apád? Most hát mond meg nekem a tiszta igazságot!

— Édes, jó uram, most sem mondhatok mást, mint akkor. Édesapám azt kérdezte egyszer tőlem: hogyan szeretem őt? Én azt feleltem, úgy, mint az emberek a sót.

— No, akkor majd hozzád fordítom én megint az édesapád szívét! — szólt a király.

Azzal mindjárt levelet írt az öreg királynak, melyben meghívta őt ebédre. El is ment a levél s nemsokára megérkezett az öreg király hatlovas hintón.

Ebédhez ültek. Az inasok finomabbnál-finomabb ételeket táltak fel. De az öreg király a levesből alig evett egy-két kanállal. Hozták a pecsenyét. De azt is csak éppen hogy megízlelte.

— Hallod-e öcsém, — szólt végül — miféle szakácsod van neked, hogy sótlanul hagyja az ételt?

— Megsózza az máskor mindig, néha még el is sózza. De én azt hallottam hogy felséges bátyámuram nem szereti a sót. Megparancsoltam hát szakácsomnak, hogy felséged számára külön süssenek, főzzenek és ne sózzák meg az ételeket!

— No, öcsém, ezt ugyancsak rosszul tetted, mert én bizony nagyon szeretem a sót! Kitől hallottad azt, hogy nem szeretem?

— Bizony, én éppen a kigyelmed leányától hallottam.

Abban a szempillantásban nyílik az ajtó s belép rajta a királyné, az öreg király legkisebb leánya.

Hej, de megörült az öreg király! Szívből megbánta ő már régen, hogy akkor elkergette a legkisebbik leányát. Kerestette is mindjárt mindenfelé, de hiába. Bezzeg most örömeiben neki adta legszebbik országát! A fiatal király lett ezentúl ennek a szép országnak is a királya.

Ezután, boldogan éltek. Talán még ma is élnek, ha meg nem haltak.

b) Az olvasmány révén keltett élmény megbeszélése.

c) További tárgyalása, mint az olvasmánytárgyalásnál.

d) A népmese jellegzetességeinek megbeszélése. A népmese nem mondja meg pontosan hol, melyik országban élt a király, hogy nevezték, hogy hívták leányait, de az időt sem mondja meg, mikor történt mindez? Jellemző a mesére a hármas szám is. A királynak 3 lánya volt, egy esztendő 3 napig tart, 3 próbát kell végeznie a hősnek, hogy megkapja jutalmát. A népmesét a nép a maga gyönyörködtetésére mondja, bár maga sem hisz benne. A népmese mindig igazságos: a jó elveszi méltó jutalmát, a gonosz megbűnhődik, a lelketlen gazdag póruljár, az igaz szegény megkapja méltó jutalmát.

III. Összefoglalás. A mese alapgondolatának megállapítása és leírása. A népmese sajátosságainak összefoglalása.

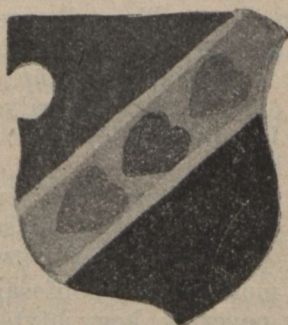
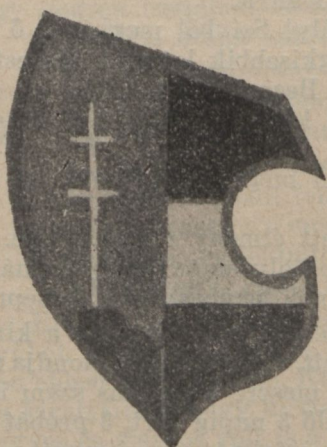
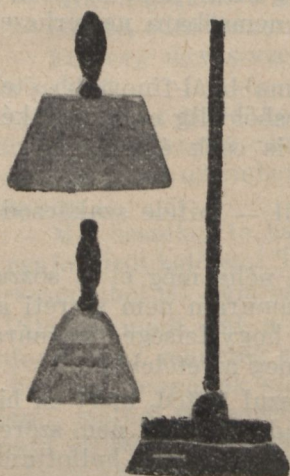

1940. november 3. hete.

Rajz.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Lapos tárgyak rajzolása és festése.
Nevelési cél: A kézügyesség és a szépérzés fejlesztése.

I. Előkészítés. a) Érdeklődés keltés. Négy rajzolható mintát mutatunk be itt, amelyek közül természetesen csak egyet rajzoltatunk s csak azt mutatjuk be a tanulóknak. Fokozat szerint állítottuk össze a mintákat, amelyekből az osztály szellemi és különösen rajzkészsége szempontjából választhatunk. (Az érdeklődés keltésnél bemutatjuk az elkészítendő rajzot s megbeszéljük: mit ábrázol, hogyan van elkészítve, milyen a színezése stb. Közös tárgyalás alapján.)

c) *Célkitűzés.* Rajzoljuk le most mi is ezt a rajzot!

II. *Tárgyalás.* a) Táblai rajz. Előrajzolás megbeszéléssel. A táblai rajznál beszéljük meg a rajz elhelyezését a rajzlapon, annak befoglaló idomát megállapítjuk, majd azt arányosítjuk. (Pl. mennyivel hosszabb, mint széles stb.) Felrajzoljuk a befoglaló idomot, aztán a főbb részegységeket s csak ezek megbeszélése (összehasonlítás, arányosítás stb.) után térünk át a kisebb részletek rajzolására. Ha elég ügyesek a tanulók, foltfestésként is elkészíthetjük a rajzot. Ilyenkor azonban nem szabad előre kirajzolni sem ironnal, sem ecsettel a foltot, hanem azonnal festékkal fogzta hozzá a nagy foltok ábrázolásához.

b) A tanulók rajzolása. A már előzetesen kiosztott rajzeszközöket felhasználva, lépésről-lépésre haladunk s minden egyes fokozatot részletesen újra megbeszélünk. Így először a rajz helyét a rajzpapíron, azután a fő befoglaló idom megrajzolását, annak tagozását, s végül a részletes kidolgozást, vagy festést.

c) Megbeszélés. Az elkészült rajzokat összehasonlítjuk, a hibákat közösen megbeszéljük, a jókat megdicsérjük, általában több legyen a biztatás, mint a bírálat, minden rajzban találjunk elismerésre méltót, ez fokozza a tanulók érdeklődését és munkakedvét.

III. *Összefoglalás.* A rajzok beszédese, a rajzeszközök beadása.

Milyen eszközöket hozzanak a következő órára?

1940. november 4. hete.

Földrajz.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Az Alföld összefoglalása.

Nevelési cél: A magyar föld ismerete és megszerettetése.

I. *Előkészítés.* a) Érdeklődés keltés. Bejártuk már a szép Alföldet, megismertük egyes tájait, most talán jó volna, ha összefoglalnánk mindazt, amit hazánk e nagyobb tájáról, a Magyar-medence közepéről tanultunk.

b) *Célkitűzés.*

II. *Tárgyalás.* (Közös megbeszélés és osztálymunka alapján.)

Az Alföld hazánk legnagyobb medencéje. Az ország közepét foglalja el, annak harmadrésze, de a trianoni békében majdnem felét elvesztettük. *Felszíne* nem egyenletes, mert síkvidék (100 m) és homokbuckás tájak (100–200 m) váltakoznak rajta. Közepes magassága 100 m. Soroljuk el a sík és homokbuckás tájakat!

Két legnagyobb *folyója*: a Duna és Tisza. A Duna a nyugati és déli szélén folyik, a Tisza közepén szeli át. Mivel az Alföld vizeit a Tisza gyűjti össze, azért az Alföld főfolyója. Melékfolyói jobbról: Bodrog, Sajó, Eger, Zagyva; balról: Szamos,

Kraszna, Körös, Maros és Béga. A Duna mellékfolyói jobbról: Sió, Dráva, Száva; balról: Tisza, Temes, Karas és Néra.

Az Alföld észak—déli és kelet—nyugati irányban lejt, azért a folyók mind közepe felé tartanak. Mivel esésük csekély, lassan folynak és kanyarognak. Medrük széles, de nem mély, azért hamar kiöntenek. — Mikor mélyíti, mikor szélesíti medrét a folyó? Mikor épít szigetet?

A gyakori árvizek miatt az Alföld folyóit (Tisza, Duna, Körös) *szabályozták*, a lápok és mocsarak nagyrészt lecsapolták. Az így ármentesített terület majdnem három közepes nagyságú vármegyével ér fel. — Hogyan történt a szabályozás és lecsapolás? — Az Alföld szárazabb vidékein: Aradi síkság, Bácska, Temesköz —, öntözőcsatornákat ástak (Ferenc József- és Béga-csatorna). — Az Alföld számos tava édesvízű vagy szikós tó. A legtöbb szikós tó a homokbuckás Kis-Kúnságon és a Nyírségen van. Legnagyobb tava a Palicsi-tó. — Miért lefolyástalanok ezek a tavak? Milyen az Alföld ivóvize? Hogyan segítenek ezen? (Kútúrások.)

Az Alföld *éghajlata* szárazföldi, vagyis hőmérséklete szélsőséges (forró nyár, hideg tél, csapadék kevés = 500–600 mm). Legtöbb eső kora nyáron és ősz közepén esik. Leggyakoribb szele az északnyugati szél. — Éghajlata miért mérsékelt? Miért kevés a csapadéka?

Termőtalaja: televény (humusz), sárgásbarna agyag, homokos- és öntéstalaj (áradmány). Terméketlen a szikesföld. A két első jó búza- és tengeritermő; a homokos talajban kivált: rozs, burgonya, dohány, repce és szőlő terem, míg a kender az öntéstalajt szereti. Termésünknek több mint felét, a tengeritermés kétharmadát az Alföld adja. Legtöbb búza a Temesközben, rozs a Kiskunságban, zab- és tengeri Bácskában terem. Legtöbb burgonyát és káposztát a Nyírségen, hagymát Makón, paprikát Szegeden, salátát és uborkát Nagykőrösön, dinnyét a Nyírségen és a Hevesi síkságon termesztnek. Az Alföld sok szőlőt és gyümölcsöt szállít külföldökhöz. A homoki szőlő borteleségünk negyed részét adja. Az Alföldnek kevés erdeje van. A homokbuckákon tölgyesek és nyíreszek, a mélyebb helyeken nyárfaerdők, a folyók mentén fűzesek nőnek. Legelterjedtebb fája az akác és a déli vidékeken az eperfa. Épület — és tüzelőfaért a hegyvidékre szorul. — Mivel pótolják az Alföldön a tűzfát? Mi a tűzeg?

Az Alföldön *a földművelés után az állattenyésztés a fő foglalkozás*. A régi pásztorkodást az istállózás váltotta fel. Különösen sok lovat tenyésztnek. Szarvasmarhát mindenütt, juhot a Nyírségen és a Hortobágyon, sertést a Körösök vidékén tartanak a legtöbbet. Baromfit kivételre is sokat nevelnek, selyemhernyót a Délvidéken, méhet ugyanott és a Tisza mellékén tenyésztnek legtöbbet.

Az Alföld nyersterményeit *mezőgazdasági ipar* dolgozza

fel. Legfontosabb ágai: a malom, cukor, szesz, kenderfonó- és bőripar. A téglagyártás és agyagipar általános.

Az Alföld *hazánk legsűrűbben lakott területe* ($7\frac{1}{2}$ millió). Középe táján él a magyarságnak több mint fele. Svábok a Temesközben, szerbek Bácskában és oláhok a délkeleti szélén laknak. — Miért ily tarka az Alföld lakossága? — A magyarok nagyrésze római katolikus, a Tiszántúl nagyrésze református, a szerbek és oláhok görögkeletiek.

A lakosság jórészt nagyhatárú, népes városokban lakik, azért az Alföldön a tanyás gazdálkodás fejlődött ki. Városai nagyobbára földmívelő városok, azért falusias jellegűek. Csúpn az iparvárosok építkeznek fővárosi módonban. A falvak egymástól több órányira esnek. Cseréppel, náddal és zsuppal fedett házaik téglából, vertfalból, vályogból épültek.

Kőhiány miatt az Alföld országútjai nehezen járhatók, azért sok vasútja van. Budapestről sugarasan ágaznak ki, délre: délkeletre, keletre és északkeletre. Hajózható folyói: a Duna, Tisza, részben a Maros, Kőrös, Temes és Béga, továbbá a Ferenc-csatorna. — Honnan hajózhatók?

Az Alföld 16 *vármegyéből* teljesen megmaradt 6. csonka vármegye 10, teljesen idegen uralom alá jutott 1. — Melyek az érintetlen vármegyék, a csonka vármegyék, az egyesített vármegyék? Milyen alföldi részeket kaptunk vissza? Az Alföld vidékei: a Duna—Tiszaköz, Temesköz, Tiszalapály, az Alföld északi és keleti széle.

Városai nagyság szerint 20 ezer lakossal kisvárosok. 20—50 ezerrel közép, 50 ezren felül nagyvárosok. Szeged, Debrecen és Szabadka 100 ezernél népesebb. — Gazdasági életük szerint: földmívelő- és vásárvárosok; eredetük szerint: híd- és kapuvárosok. — Soroljuk el a fontosabb földmívelő-, vásár-, híd- és kapuvárosokat. A trianoni békében elszakított alföldi nagyvárosok: Zombor, Szabadka, Ujvidék, Pancsova, Temesvár, Arad, Nagyvárad, Szatmárnémeti.

III. *Összefoglalás.* Vezérszavak alapján.

1049. november 1. hete.

Olvasás és olvasmánytárgyalás.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Riedl F.: Mátyás és udvara.

Nevelési cél: Emlékezés az utolsó nagy nemzeti királyra.

I. *Előkészítés.* a) Érdeklődés keltés. Milyen évfordulót ünnepeltünk az idén? Ki volt Mátyás király? Mit tudunk róla? Stb.

b) Célkitűzés.

II. *Tárgyalás.* a) Az olvasmány bemutatása.

Lépjünk be a budai várpalota egyik díszes termébe. Benne megvan a renaissance kor minden ízlése, minden fénye. A termek falai hol tele vannak aggatva finom, arannyal átszótt gobelinekkel, hol magyar tárgyú freskókkal díszítve. A mozaik-padlót szőnyeg borítja; fönt a mennyezet aranyozott faragványokkal ékes. A természeti és a művészeti szépség egyaránt meglepi a vendéget. Ha csiszolt porfir-márványkeretű ablakokhoz lép, melyet drága selyemkárpit díszít, és kinéz az ablakon, Buda és Pest vidékének gyönyörű panorámája tárul eléje: a Duna ezüst szalagja zöld szigetekkel, a síkság és dombok közé foglalva; ha a teremben körülnéz, művészi faragványú asztalokat vesz észre a terem közepén. Rajtok üvegszekrények, ezekben pedig mindenféle művészi holmik: antik érmek, arany szobrok, tükrök; mindaz, ami egy gazdag gyűjtő szemét gyönyörködteti. Nem messze ettől egy római nyugvóágy, selyemszövettel borítva; azután háromlábú antik székek, aminek a görög városokban voltak. A falon faragott könyvtárállvány, melyet gyűrűre járó biborszövet borít. Itt vannak az új műveltség legnagyobb kincsei: az ókor és a renaissance nagy írói, selyemkötésű, ezüstkapesos pergament-kódexekben, melyek mindegyike a miniatűr-festészet egy-egy csodálatos remeke.

E pergamentumra írt könyvek belső díszítése mesevilágba vezet minket; színes díszítések virágoznak bennük, gazdag gyümölcsös ágak fonódnak a lapszélen, kis gyermekek özikéken nyargalnak vagy versenyt röpködnek pelikánokkal, gólyákkal és szivárványos pillangókkal.

E pompás terem egyik háromlábujján látjuk válogatott, finom öltözetben a társaság lelkét, a várpalota világhírű urát, Mátyás királyt ülni. Feltűnő hosszú, sűrű, világos szőke haj veri vállát; arca piros, homloka magas, nagy szemében a szellem és a vérmérséklet villámai. A király közelében magas, feltűnő szép és fiatal főpap áll; ez a király kedvence, Magyarország leghíresebb költője e században: Janus Panonius. A jövő nem veti-e reá sejtelmes árnyékát? Ma még kedvence, kit kegyekkel és dicsérettel elhalmoz; nemsokára kérlelhetetlen üldözésének tárgya, ki Mátyás pribékjei elől álruhában egy végvárba menekül, hogy ott korán és méltatlanul meghaljon.

Mindenki, aki csak beszélt vele, megkedvelte, sőt az is, aki csak látta; olyannyira szeretetre méltó volt ő — jegyzi meg történetírója. — Minden nap öregbítette híre nevét. Ugy tekintettük őt, mint e világ gyönyörűségét.

Ott van a király mellett még egy szintén fiatal főpap: Báthory Miklós váci püspök. Mindig könyvet visz magával: a király várótermében is, hol az udvari emberek beszélgetnek s élénken társalognak, leül és olvassa a latin költőt. Oly nagy volt a régi görög és latin világ tekintélye abban az időben, hogy egy híres rómainak a neve elegendő volt a csufolódókat elnémítani.

A király mellett találjuk irodalmi íródeákját, a leleményes olaszt, Galeottot is, aki minden klasszikus lében kanál. Ferrarában és Paduában Janus Pannoniusnak barátja és vezetője volt; később aztán több ízben Magyarországon is járt, hol mint a királynak, hol mint a humanista főpapoknak vendége és udvari tréfálkozója. Franciaországban is megfordult VIII. Károly király udvarában; utazgatott Spanyolországban és Angliában, mindenhez értett valamit, de egészben nem sokat. Legjobban tudott, úgy látszik, az ingyenéléshez. Egészben elmés, olvasott és ügyes ember volt, ki gyorsan meg tudta magát kedveltetni mint mulatságos, de felületes fecsegő.

Nem olyan fürge, mint Galeotto, tekintélyesebb, tudósabb és komolyabb nála a királyi udvar egy másik olasz történetírója: Bonfini. Ezt szereti Mátyás király legjobban az idegen tudósok közül: utolsó éveiben állandóan magánál is tartja. A ravasz, könnyelmű, bőbeszédű Galeotto a királyról egy kötet adomát ír; alapos műveltségű, hű Bonfini egy nagyszabású művében a király uralkodásának történetét örökítette meg.

A magyar humanisták közt legtekintélyesebb a galamb-ősz Vitéz János, Esztergom érseke, Hunyadi János jobbkeze volt, majd Mátyás tanácsosa és legfontosabb iratainak fogalmazója. Szónoklatai lendületre és levelei eleganciára nézve a leghíresebb olaszokkal vetekednek. Vitéz János különben nem maradt soká tagja e fényes és szellemes társaságnak. Amilyen indulatosan szereti most Mátyás, oly indulatosan fogja majd gyűlölni és üldözni: amikor rájön, hogy a háta mögött ellene fordult.

Megnevezzem-e egyenkint mind e fényes bolygókat, melyek Mátyás ragyogó napja körül keringenek? Külföldi tudósokat, orvosokat, művészeket, magyar főpapokat és zászlóurakat, kik Olaszországban nevelkedtek és most ezen, az Alpeseiken innen páratlan udvarnak szellemi ékességei? Ehhez fogható társaság soha többé nem gyűlt össze Budán.

b) Az olvasmány által keltett élmények megbeszélése.

c) Az olvasmány gondolatsoportonként való olvasása és tárgyalása, szómagyarázat. Figyeljük meg a várpalota könyvtermének szépségeit, a könyvek művészi külsejét, belső díszítéseit. Milyen emberek élnek ebben az udvarban? Mi az érdekük és értékük? Mi a legmegbecsülendőbb Mátyás környezetében? Mi a humanisták életmódja, művelődéstörténeti szerepe?

d) Elmélyítés. Mátyás udvara központja volt Európának.

III. Összefoglalás. Az olvasmány alapgondolatának kiemelése. Mátyás harminchárom évig uralkodott, állandóan hadjáratokat vezetett céljai elérésére, mégis korának legfényesebb, legkeresettebb udvarát tartotta maga körül, s rengeteg hadi kiadása mellett is gondja volt a tudomány és művészetek ápolására.

1940. november 3. hete.

Helyesírás és nyelvi magyarázat.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Az összetett mondat.

Nevelési cél: Nyelvi ismeretek elsajátítása.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az előző órán tanultak felújítása és számon kérése.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) A kívánságok című olvasmány bemutatása.

b) Az egyszerű és összetett mondat. A mondat szavakban vagy írásban kifejezett gondolat. Minden mondatban tehát egy-egy gondolatunkat fejezzük ki. Pl. Volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt egy felesége.

Figyeljük meg a következő mondatot:

Néha kicsit összepöröltek és szemére hányták egymásnak szegénységüket.

Egyszer az asszony előbb ment haza, mint a férje, és konyhában a padkán tüzet rakott.

Vizsgáljuk meg ezeket a mondatokat! Hány gondolat van mindegyikben? Mit tehetnénk az és helyébe? (Pontot.)

Hogyan neveztük az egy gondolatot kifejező mondatot? (Egyszerű mondat.) A két vagy több gondolatot kifejező mondatnak *összetett mondat* a neve.

c) Begyakorlás. (Táblára írjuk, a tanulók füzetükbe.)

Egyszerű mondatok:

Összetett mondatok:

Ember tervez.

Isten végez

Lement a nap.

Csillagok nem jöttek.

Könnyű rontani.

Nehéz építeni.

Ember tervez, Isten végez.

Lement a nap, de csillagok
nem jöttek.

Könnyű rontani, de nehéz
építeni.

III. Összefoglalás. Az olyan mondatokat, amelyek csak egy gondolatot fejeznek ki, egyszerű mondatnak nevezzük. A két vagy több szorosan összefüggő gondolatot kifejező mondatnak *összetett mondat* a neve.

Keressünk az olvasmányban egyszerű- és összetett mondatokat!

Ugyanilyen körben a házi feladat is.

1940. november 3. hete.

Polgári jogok és kötelességek.

V. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Az állam szerepe a gazdasági élet terén.

Nevelési cél: Az állam a gazdasági élet szabályozója.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az előző órán tanult anyag felújítása.

b) Célkitűzés. Beszéljünk ma arról, milyen szerepe van az államnak a gazdasági élet terén?

II. Tárgyalás. a) Az állam feladata. A gazdálkodást a mai társadalomban az egyesek végzik, de az állam is gazdálkodik. Az államnak is vannak földbirtokai, erdői, bányái, vannak vállalatai (pl. vasgyárak stb.) amelyekből jövedelme is van. De ugyanígy gazdálkodik csaknem minden község és város is. (Közüemek stb.)

Az állam szerepe a gazdasági életben azonban a gazdasági élet szabályozásában jelentkezik. Azon kell lennie, hogy a termelésben rendszer legyen, vagyis azt és annyit termeljenek az országban, amit s amennyit kíván a kereslet (piac) s amennyit még jól el is lehet adni. Ezt a beavatkozást azonban rendszerint úgy végzi az állam, hogy az egyéni kezdeményezést ne sértse. (Háború esetén természetesen csaknem minden nagyobb üzem s az egész gazdasági élet is állami irányítás alá kerül: ez a háborús irányított gazdálkodás.) Az államnak gondoskodnia kell jó és olcsó közlekedési eszközökről, hogy olcsóbbá tegye a gazdasági életet. Arra is az államnak kell felügyelnie, hogy az egész gazdasági életben mindenhol a tisztességes gondolkodás váljon urrá s ez irányítsa a munkaadót is munkásával szemben, a munkást munkaadójával, az eladót a vevőjével szemben.

Van azonban az államnak még egy — s talán ez a legfontosabb gazdasági feladata! — mégpedig az, hogy a gazdasági-lag gyöngébbeket felkarolja s megvédelmezze érdekeiket. Az ebből származó törvényes intézkedéseket nevezzük *munkásvédelemnek*.

b) *A munkásvédelem.* Így védi az állam a munkások egészségét. Ez a gondoskodás két irányú: megelőzés és segítség nyújtás. A megelőzés céljából különféle egészségügyi intézkedéseket írnak elő a vállalatok számára (a lendítőkerekeket be kell fedni, az erőátviteli szíjakat burába kell foglalni stb., a mérges anyagokkal való munkát betiltja (sárga foszfor) vagy az ilyen anyagokkal való munkát védőkészülékekkel végezheti stb. (megszabja a gyárak építésének módját, az egyes helyiségek nagyságát, a munkások mosakodásáról, esetleg fürdéséről gondoskodik, a bányákban különféle mentőkészülékeket ír elő stb.) Ha pedig valami baleset vagy betegség

éri a munkást, a társadalombiztosítás különféle fajai gondoskodnak a munkásról és családjáról a betegség ideje alatt.

A munkásság egészsége érdekében szabályozza az állam a munkaidőt is. A pihent szervezet többet és jobban dolgozik, tehát a munkásnak is pihenésre van szüksége, hogy testileg és lelkileg felfrissüljön. Ezért a törvény egyre több ipari szakmában rendezi a munkaidőt (rendszerint 8 óra), bevezette a vasárnapi munkaszünetet, a fizetések szabadságot stb. Mivel a 8 órai munkaidő a mezőgazdaságban nem vihető keresztül, mert a termések idejében való betakarításakor és cséplésekor a nyári hónapokban a földművesnek sokkal többet kell dolgoznia napi 8 óránál, a mezőgazdasági munkáknál ezt nem lehetett elrendelni. Igaz viszont, hogy a földműves télen napi 8 óránál sokkal kevesebbet dolgozik.

Vannak üzemek, ahol a termelés éjjel-nappal folyik (különösen hadiüzemekben). Ilyen helyeken az éjjel dolgozó munkás nappal pihen, mivel pedig az éjjeli pihenés sokkal kiadósabb a nappalinál, azért nők és 18 évnél fiatalabb munkások éjjeli munkára nem alkalmazhatók.

A munkás egészségén kívül annak igazságos bérét is védelmébe veszi az állam. Ezért törvényes erővel szabályozza azt a legkisebb munkabért, a bérminimumot, amelyet minden munkásnak meg kell kapnia. Törvény szabja meg, hogy a munkást pénzben kell-e kielégíteni, vagy terményben. Mezőgazdasági munkásokat (béreseket, cselédeket stb.) terményben szokták fizetni, mert ezeket felhasználhatják a saját háztartásukban is, viszont az ipari munkásokat pénzben kell fizetni. Ha árukkal fizetnék őket, ez sok visszaélésre vezethetne. A munkásnak az árut el kellene adnia, hogy pénze legyen, az árut azonban legtöbbször csak magának a vállalatnak adhatná el, amely annyi pénzt adna érte csak, amennyit akarna. Ezért tiltja az állam a bérfizetésnek ezt a formáját.

c) Munkásszerződések. A munkások munkaadóikkal szerződni szoktak. A szerződések lehetnek egyéniak, amikor a munkások külön-külön szerződnek a munkaadóval, vagy pedig együttes (kollektív) szerződések, amikor a munkások szervezetei kötik meg a szerződéseket a munkaadók szervezeteivel. A szerződés összes részleteit a munkarend tartalmazza, amelyet az állam állapít meg. Ezt minden vállalatban feltűnő helyen ki kell tenni, hogy a belépőnek azonnal szemébe tűnjék.

III. Összefoglalás. Az államot mindig az igazságosság és méltányosság elvének kell vezetnie és az erősnek és a gyengének harcában az utóbbit kell támogatnia. Az erre vonatkozó intézkedések alkotják a munkásvédelmet. Ez kiterjed a munkás egészségére, munkaidejére, bérére, munkaalkalmak teremtetésére, egy szóval a munkások szociális viszonyaira.

1940. november 2. hete.

Számolás és mérés.

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A hitel.

Nevelési cél: A termelési hitel előnyei.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A pénzről tanultak felújítása.

b) Célkitűzés. Minden termeléshez pénz szükséges. Mivel ez nincs meg minden vállalkozónak mindig a kellő mennyiségben, azért a vállalt munkára hitelt vesz fel. Beszéljünk ma a hitelről.

II. Tárgyalás. a) A hitel fajtái. Aki hitelbe ad el árut, vagy pénzt ad kölcsön, az *hitelező*. Aki hitelbe vásárol, vagy pénzt vesz kölcsön, az *adós*. A hitelező azért hitelez, mert bízik az adós fizető ígéretében. Esetleg más valaki is kötelezheti magát, hogy az adós helyett, ha az nem fizet, az adósságot átvállalja; ez a *jótálló* vagy *kezes*.

Többféle hitelt ismerünk. 1. *A hitel biztosítéka szerint* van személyi hitel, ha a hitelezőnek nincs más biztosítéka, mint az adós és a jótállók fizető ígérete; 2. *dologi hitel*, ha a hitelező valamilyen tárgyat kap biztosítékul. A biztosítékul adott tárgyat *zálognak* nevezzük. A zálog lehet ingótárgy (pl. ékszer, butor, árú, stb.); ez a *kézizálog-hitel*. Lehet a zálog ingatlan is (pl. ház, föld, bánya) ez a *jelzáloghitel*. Az ingatlan elzálogosítása úgy történik, hogy a hitelező követelését följegyzi a telekkönyvbe.

A hitel biztosítéka lehet fizetést ígérő okirat is. Az ilyen okiratot hitelpapírnak nevezzük. Ilyenek a váltó és az értékpapírok.

b) *A hitel célja szerint* lehet 1. fogyasztási hitel, ha valaki azért kér hitelt, mert nincs elegendő jövedelme a megélhetéshez; 2. termelési hitel, ha az adós a kölcsönvett pénzt (árút) üzletébe vagy vállalatába fekteti; az ilyen hitel hasznos, mert elősegíti a termelést.

c) *A hitel tárgya szerint* lehet 1. áruhitel, ha a vevő az árut nem a vásárláskor, hanem meghatározott idő múlva fizeti ki; 2. pénzhitel, ha valaki készpénzt vesz kölcsön.

d) *A hitelnél használatos fogalmak.* A kölcsönzött összeget *tőkének* nevezzük. Az adós a kölcsönvett tőke használatáért kamatot fizet a hitelezőnek. A kamat nagyságát a kamatláb fejezi ki. A kamatláb száz pengő tőkének 1 évi kamata. A kamatláb nagysága a gazdasági viszonyoktól függ. Jó gazdasági viszonyok között sok tőke áll rendelkezésre, tőkében nagy a kínálat, tehát a kamatláb alacsony. Aki túl magas kamatot szed, az uzsorás. Az ilyen hitelező kihasználja az adós szorult helyzetét vagy könnyelműségét. Ezzel az adóst anyagilag tönkre is teheti és ezért a törvény az uzsorát szigorúan bünteti.

e) *Hitelintézetek.* Hitelek közvetítésével foglalkoznak a bankok, a takarékpénztárak, a hitelszövetkezetek.

A bankok olyan vállalatok, amelyek pénzhitel közvetítésével foglalkoznak. Legfontosabb üzletáguk a betétüzlet, a váltóleszámlálás és a záloghitel. A takarékpénztárak fő üzletága a takarékbetétek gyűjtése és gyümölcsöztetése; a nagyobb takarékpénztárak ugyanazon üzletágakkal foglalkoznak, mint a bankok. A takarékbetétekkel foglalkozó pénzüintézetek közül legjelentősebb a Postatakarékpénztár; ennek központja Budapesten van, de takarékbetétet minden postahivatalnál lehet befizetni. A hitelszövetkezetek az üzletrészekből álló alaptőkéjüket, valamint a takarékbetétekből összegyűjtött tőkéket fordítják hitelnyújtásra. A hitelszövetkezetek működését az Országos Központi Hitelszövetkezet ellenőrzi.

A pénzüintézetek a betétek gyűjtésével elősegítik a takarékoságot és az apró betétekből összegyűjtött hatalmas tőkéket hitel formájában a gazdasági élet rendelkezésére bocsátják. A nyújtott hitel után nagyobb kamatot szednek, mint amilyet a betevőknek adnak; ez a különbözet a nyereségük. A betétekről a pénzüintézet betétkönyvet ad, amelybe feljegyzik a befizetéseket, a visszafizetéseket és félévenként a kamatot. (Takarékbetétkönyv szemléltetése és megbeszélése.)

III. Összefoglalás. A hitel fajairól (célja, tárgya, biztosítéka szerint) a hitelnél használatos fogalmakról s a hitelintézetekről tanultak összefoglalása.

1940. november 3. hete.

Számolás és mérés.

VII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A pénz és pénzrendszerünk.

Nevelési cél: A pénz értékmérő, annak megbecsülése.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A múlt órai anyag felujtása.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) A pénz és valuta. A műveltség alacsony fokán az emberek a tárgyak kicserélésével szerezték meg szükségleteiket. Ma a pénz általános csereeszköz, értékmérő és törvényes fizetési eszköz. Általános csereeszköz, mert mindenért elcserélhetjük, értékmérő, mert vele határozzuk meg a tárgyak és szolgáltatások értékét, törvényes fizetési eszköz, mert elfogadása kötelező.

E hármas célra csak olyan anyagok alkalmasak, amelyeknek állandó és általánosan elismert értékük van. Ilyenek a nemesfémek, különösen az arany. Az arany nem rozsdásodik, könnyen felismerhető, könnyen szállítható, kisebb darabokra osztható vagy nagyobb darabokba egyesíthető, anélkül, hogy értéke ezáltal megváltozna, és nehezen hamisítható. Ezért a művelt államokban nemesfémekből, többnyire aranyból készítik a pénzt, érmék alakjában. A pénzérmék feliratokkal és domborművekkel ellátott lapos korongok.

Azt az anyagot, amelyből valamely állam törvényes pénze készül, az illető állam *valutájának* nevezzük. Eszerint van aranyvaluta, ha a törvényes fizetési eszköz az aranypénz; van ezüstvaluta, ha ezüsből, és van kettős valuta, ha aranyból és ezüsből is készül a törvényes fizetőeszköz.

A pénzt sohasem tiszta aranyból vagy ezüsből, hanem *ötvényből* készítik. A törvény határozza meg, hogy a pénzermék milyen súlyban, nagyságban és finomságban készítenődök.

Az ötvény teljes súlya az *ötvénysúly*; az ötvényben levő nemesfém súlya a *színsúly*. A *finomság* azt fejezi ki, hogy a színsúly az ötvénysúlynak hány ezreléke; pl. 900 ezrelék azt jelenti, hogy 1000 g ötvényben 900 g nemesfém van.

b) Hazánk pénzrendszere. Az 1925. évi XXXV. törvény-cikk értelmében pénzegységünk 1927. január 1-e óta a *pengő* (jele P); $1\text{ P} = 100\text{ fillér}$ (jele: f).

A törvényes fizetőeszköz az aranypénz, tehát hazánknek aranyvalutája van. Vernek érméket ezüsből, nikkelből és rézből is, ezek azonban csak *váltópénzek*.

Az aranypénz belső értéke egyenlő a névértékével, ezért bármely összeg erejéig köteles mindenki fizetőeszköz gyanánt elfogadni. A *váltópénzek* belső értéke kisebb, mint a névértékük, ezért a váltópénzeket csak bizonyos összeg erejéig köteles mindenki fizetőeszközként elfogadni.

A pengőpénzrendszer érméi a következők:

Aranyból: a 10 és 20 pengős; 1 kg színaranyból 3800 pengőt vernek, 900 ezrelék finomságban. A 10 pengős forgalmi súlya 2.91 g, a 20 pengősé 5.82 g.

(A 10 pengős törvényszerű pontos súlya 2.923 g, a 20 pengősé 5.847 g, de a forgalomban az érmék kopnak, miáltal veszítenek a súlyukból. A törvény szerint a forgalomban levő 10 pengős érmék súlya nem lehet kevesebb, mint 2.91 g, a 20 pengősöke pedig 5.82 g; ez az érmék *forgalmi súlya*.)

Ezüsből verik az 1 pengőst, 640 ezrelék finomságú ötvényből, forgalmi súlya 5 g. Vernek ezenkívül 2 és 5 pengős ezüstpénzt is.

Nikkelből verik az 50, 20 és 10 filléreseket. Az 50 filléres súlya 5 g, a 20 filléresé 4 g, a 10 filléresé 3 g.

Rézből verik a 2 és 1 filléreseket.

A váltópénzek közül a 1 pengőst az állampénztárak korlátlan mennyiségben, a magánforgalomban 50 P összegig köteles mindenki elfogadni. Az 50 filléreseket 20 pengőig, a 20 és 10 filléreseket 10 pengőig, a 2 és 1 filléreseket 2 pengőig köteles mindenki elfogadni.

c) Bankjegy, papírpénz. Nagyobb összegű aranypénz kezelése és szállítása az érmék nagy súlya miatt kényelmetlen; ezért az *aranypénz* helyettesítésére papirosból készült fizetőeszközöket szoktak használni; ezek a *bankjegyek*. Nálunk a törvény felhatalmazása alapján a *Magyar Nemzeti Bank* bocsáthat ki bankjegyeket, de köteles bárki kívánságára ugyan-

olyan értékű aranypénzt adni. Ezért a bank megfelelő mennyiségű aranykészletet gyűjt, ez a bankjegyek *aranyfedezete*. (Egyenlőre a Nemzeti Bank nem köteles a bankjegyekért aranypénzt adni; ezzel megakadályozzák azt, hogy az aranyat kivigyék az országból.)

A Magyar Nemzeti Bank 5, 10, 20, 50, 100 és 1000 pengős bankjegyeket bocsát ki.

A pengőpénzrendszerre való áttérés előtt *papírvalutánk* volt, mert a *papírpénz* — papírkorona — volt a törvényes fizetőeszköz. A papírpénzjegyeket az állam bocsátotta ki és Magyarország területén mindenki *köteles volt* azokat teljes értékben elfogadni; ezt a papírpénz *kényszerforgalmának* nevezik. Az állam által kibocsátott és kényszerforgalommal felruházott papírpénzjegyeket *államjegyeknek* nevezik.

A bankjegy és a papírpénz között az a különbség, hogy a bankjegyért a jegy kibocsátó bank (a „jegybank“) törvényes érepénzt köteles adni, míg a papírpénznél csak azt ígéri az állam, hogy saját pénztáraiban elfogadja és minden polgárát kötelezi, hogy fizetőeszközként elfogadja.

(Régi magyar pénzrendszerek: 1858-tól kezdve ezüstvalutánk volt; pénzegysége az (osztrák értékű) ezüstforint; 1 frt = 100 krajcár. Az ezüstforint helyébe 1892-ben az aranykorona lépett; 1 K = 100 fillér. A koronabankjegyeket az Osztrák-Magyar Bank bocsátotta ki. A háború után az Osztrák-Magyar Bank megszűnt. Az állam a koronabankjegyeket kicserélte államjegyekkel. Ez volt az ú.n. papírkorona, melyek helyébe 1927. január 1-én a pengőérték lépett. 1 P = 12.500 papírkorona.)

III. Összefoglalás. A pénz, pénzrendszerről, a valutáról, hazánk pénzrendszeréről, a bankjegy és papírpénzről tanultak összefoglalása.

1940. november 4. hete.

Földrajz.

VIII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A gazdálkodás különböző módjai.
Nevelési cél: A gazdálkodás fejlődéstörténetének ismerete.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az előző órán tanult anyag felújítása.

c) Célkitűzés. Hogyan gazdálkodtak őseink? Erről beszélünk ma.

II. Tárgyalás. a) Mezőgazdaság. A Földkerekségen majdnem két milliárd ember él s küzd a létért. Ez a nagy népsokaság sokféleképpen igyekszik mindennapi kenyerét megszerezni, szükségleteit kielégíteni, így tehát a gazdálkodás módja szerint többféle nép lakja a Földet.

A *gyűjtőgető népek* teljesen a környezet hatása alatt állottak. Nem törődtek a holnappal, csak a mának éltek. Ha jó

zsákmányt szereztek, torkig ették magukat és feledték, hogy nemsokára a koplalás napjai következhetnek. Ezért a gyűjtögető népek alacsony sorban tengdtek és a műveltebb népek elől menekülve leginkább az őserdőbe vették be magukat. Számuk ma már elenyésző.

A *halász és vadász népek* nem települtek le egyhelyre, hanem örökösen zsákmány után kóboroltak. Ezek már ismerték a holnap gondját, ezért sok táplálékot gyűjtöttek, azt elraktározták a mostohább időkre. Ilyen vándor életmódot folytattak valaha őseink is, ma pedig az eszkimók élnek ezt a gazdasági életformát.

A *nomád* népek főfoglalkozása az állattenyésztés. Ezek nyájaikat maguk előtt hajtva nagy területeket barangoltak be. Házaik is szétszedhetők, mert sátrakban, faházakban laknak. Ha valahol elfogy a legelő, felszedik a sátorfát és másfelé vonulnak. A törökséggel keveredett magyarság vette át ezt a fejlődési folyamatot történelmünk folyamán.

A *földművelő népek* kezdetleges fokon kapával, fejlettebb fokon ekével művelik a földet. Ez utóbbiak közül kerülnek ki a *művelt népek*. Az emberiség műveltebb része a jólét igen magas fokára emelkedett. Haladását szellemi fejlettségének köszönheti, mert ennek segítségével tudott urrá lenni a természet gátló erői fölött.

De még a legműveltebb nép sem tud mindig győzni a természet ereje fölött. Így pl. Grönlandban nem terem meg a búza, hazánkban sem terem meg a banán a leggondosabb gazdasági munka dacára sem. A művelt népek jólétének alapja tehát nem csupán a természeti erők és viszonyok megváltoztatásában keresendők, hanem abban az ügyességben, amellyel ezeket az erőket a maguk javára tudták fordítani, hasznosítani.

b) *Az ipar*. Amit a földművelés általában az őstermelés termel, azt az ipar alakítja át használhatóvá, dolgozza fel árucikké. Az ipari feldolgozás nagyban emeli a nyerstermékek értékét. Így pl. 1 q. cukorrépa ára 4 pengő, ellenben a belőle előállított cukor értéke már 20 pengő. Ez a magyarázata annak, hogy azok az országok a leggazdagabbak, ahol a földművelés mellett az ipar is virágzik. Iparos országok: az Északamerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Németország, Franciaország, Belgium stb. Hazánk ipara még nem tart lépést a nyugati országokéval, aminek magyarázatát a történelemben találjuk, bár újabb időben szinte rohamos fejlődésnek indult iparunk is, úgy hogy ma már nem pusztán agrár-ország hazánk, hanem agrár-ipari országgá fejlődött.

c) *Forgalom*. Alig van ország a Földön, melynek népe mindennel el tudná magát látni. Minden országnak szüksége van tehát a más országokból való *behozatalra*. Viszont azon áruiból, amelyekből fölöslege van, *kivitelre* kényszerül. De az egyes országrészek gazdasági termelése sem egységes, egyik helyen in-

kább mezőgazdaság és állattenyésztés, másikon inkább erdőgazdálkodás és bányászat a kenyéradó foglalkozás. Egy országon belül is ki kell tehát cserélni a termelt javakat. Ezt a kicserélést végzi a *forgalom*.

Az árucikkek forgalmának lebonyolítását a *közlekedés* végzi. Legfontosabb közlekedési eszközök szárazföldön az út és vasút (gépkocsi). Ahol az útvonalak keresztezik egymást, ott kereskedelmi gócpontok keletkeztek. A világforgalom azonban ma már nem vasúton és úton, hanem az óceánon át bonyolódik le, aminek oka az, hogy a vízi szállítás sokkal olcsóbb, mint a szárazföldi.

d) *Település*. Vannak népek, amelyek foglalkozásuk vagy életmódjuk miatt nem maradnak sokáig egy helyen. Legmozgékonyabbak a gyűjtögető népek, mert ezek csupán ösztönükre hallgatva barangolnak állandóan. A halász, vadász és pásztor népek ellenben már tervszerűen vándorolnak egyik helyről a másikra, aszerint, hogy hol mutatkozik legtöbb zsákmány, vagy hol van jobb legelő. Ezek nomád életmódot folytatnak.

A legműveltebb népek mindig egyhelyen maradnak és állandó lakóhelyükön házakat építenek maguknak. Ezek a letelepült népek. Ahol az emberek egy csoportja letelepül, ott telep keletkezik. A telepek között nagyságra nézve rendkívül nagy változatosság mutatkozik. A kisebb telepek neve falu, a nagyobbaké város.

A falusi település a természeti viszonyokhoz alkalmazkodik, amennyiben a földműves a földje közelében, a halász a víz mellé telepszik le. A városi települést már az ipar és kereskedelem fejlődése, valamint a gyors közlekedés fejleszti naggyá. Amióta a vasúti forgalom és a tengeri hajózás olyan óriási lendülettel fejlődött, azóta a városok lélekszáma is rohamosan emelkedett.

e) *Államok*. Az emberi telepek egy-egy csoportja közös szervezetbe, ú. n. államszervezetbe tömörül. Ez rendszerint a közös érdekek védelmére jön létre. Az egyes államokat határok választják el egymástól. Minden államnak van meghatározott földterülete, ez az ország. Az ezen meghatározott földterületen élő népesség (amely lehet többnyelvű is) a nemzet. Az ország, a nemzet és az a hatalom, amely minden más államtól függetlenül intézi a maga népe ügyeit (állami szuverenitás) adja az államot. Az államokat saját külön törvényei és szokásai szerint kormányozzák. (Ha nincs valamely népnek maga fölött főhatalma, az gyarmat, protektorátus.)

Miként maga a Föld felszíne is folyton változik, hasonlóképpen az államok határvonalai is folyton változásnak vannak kitéve. Hazánk ezeréves határai is változtak a véres századok folyamán. Hol túlterjedtek a Kárpátok-bércein, hol beljebb kerültek a vízválasztó gerincnél, de a csonkítás mindig csak ideig-óráig tartott, mert nem a természet alkotó munkája, hanem múltó politikai okok, vagyis emberi erők hozták létre. Már pedig Ma-

gyarország természetes földrajzi egység, amely ténnyel szemben emberi hatalom csak rövid ideig dacolhat. Eppen ezért hiszünk rendületlenül Magyarország feltámadásában!

III. Összefoglalás. Melyek az elterjedtebb gazdálkodási módok? Mi jellemzi a gyűjtögető népeket, a halász-vadász népeket, a vándorló pásztornépet, a földművelő népeket külön-külön? Miért fejlettebb ezeknél a földművelés; Mi az ipar és forgalom feladata? Hol keletkeznek ipari és kereskedelmi gócpontok? Milyen településforma a város, milyen a falu? Mi választja el egymástól az államokat? Milyen határokat ismerünk? Mely határok állandóak? (A természetesek.) Milyen földrajzi tényezők biztosítják Magyarország feltámadását?

Mesedélután.

A királyleány rózsái.

II. András magyar királynak volt egy Erzsébet nevű leánya is. Szeretettel emlegeti a magyar nép ma is.

Azért, hogy királyi palotában született és aranyos böcsőben ringatták, nem kényesedett el. A szegény gyermekekkel is eljátszadozott. A koldusoknak meg odaadta utolsó fillérjét is. El is nevezték jóságos királykisasszonynak.

Egyszer aztán fényes vendégek érkeztek az ország fővárosába. Fiatal, szép vitéz vezette őket. Azért jött, hogy elvigye magával a királykisasszonyt az ő apja várába. Ha majd felnő, elveszi feleségül. A magyar király befogatott négy gyönyörű paripát egy fényes üveghintóba. Beleültette a királykisasszonyt. Megtöltetett másik tíz kocsit mindenféle drágasággal, azután nagy könnyhullatás között útrabocsátotta leányát.

A jószívű királykisasszonyból jószívű grófné lett az idegen országban. Szerette őt ott is mindenki, de legjobban mégis a nyomorékok, a koldusok és a betegek. Csak egy vénkisasszony nem szerette. Ez pedig a gróf nénje volt. Mindig görbe szemmel nézett a viruló szépségű, jószívű grófnéra. Leskelődött utána s azután bepanaszolta a férjénél.

— Meglásd, belőled még szegény ember lesz! A feleséged, az a magyar királylány, mindenedet szétosztogatja a szegények között. Tegnap is egy aranygyűrűt adott egy koldusnak.

Igy árulkodott napról-napra a lelketlen teremtés. Addig árulkodott, hogy végre a gróf is megharagudott a jószívű magyar királyleányra, az ő hűséges, jóságos feleségére.

Pedig akkor olyan nagy inség volt az egész országban! A szegény emberek százával pusztultak éhen.

Erzsébetnek majd megszakadt a szíve bánatában. Minden nap összeszedegette a maradék kenyérmorzsákat, a száraz kenyeret az asztalról és nagy titokban kiosont vele a palotából. A szegényei közé sietett s kiosztotta nekik. Ami ékszere, drágasága, gyűrűje, nyaklánc, ékköve volt, lassanként mind nekik adta, csakhogy nyomorúságukon segítsen. A szegény emberek pedig

csókolták még a ruhája szegélyét is, a lábanyomát is. Kérték is az Istent, áldja meg minden lépését.

Ugy látszik, a jó Isten csakugyan meghallgatta kérésüket. Egyszer a királyleány megtöltötte csipkés kötényét ételmaradékkal s szokott útjára indult. Már éppen ki akart osonni a kert ajtaján, amikor a csúnya vénlány meglátta. Futott is azonnal a grófhöz s lehívta őt is a kertbe.

— Gyere csak, gyere csak, — mondta neki útközben, — s nézd meg, győződj meg a magad szemével, hogy igazat beszéltem!

A gróf felkapta magára prémes bundáját és szaladt a kertbe. Rettenetes hideg téli nap volt. A talpa alatt csikorgott a megfagyott hó.

Erzsébet éppen az ajtónál volt már, amikor férje elébe toppant.

Hová mégy? Mit viszel a kötényedben?

Erzsébet királyleány fülig elpirult, mert arra gondolt, hogy megbántja jó férjét is, akit pedig annyira szeretett. Felnézett az égre, de hazudni mégsem akart. Már éppen kinyílt a szája, hogy megmondja hová készül s mit visz, amikor tekintete a kötényére esett. Felragyogott a szeme s így szólott:

— Rózsákat viszek... mennyei rózsákat!

— Micsoda? Télen rózsákat? — kérdezte hitetlenül az ura. — Bizonyosan meg akarsz téveszteni. Mutasd hát azokat a rózsákat!

A grófné kinyitotta előtte kötényét. Hát csodák-csodája, csakugyan gyönyörű nyíló rózsákkal volt az tele! Szakasztott olyan rózsák voltak benne, amilyenek nyáron illatoznak a kertekben. Mennyei rózsák voltak.

Gondolhatjátok, mennyire elszégyelte magát a gróf, amikor meglátta a rózsákat. Hogy haragudott magára, amiért nem hitte szavát a feleségének!

— Menj, te édes, jóságos angyal, menj a magad útján! Többé sohasem kételkedem szavaidban, s nem kérdezem, hová mégy és mit cselekszel! Te jobb vagy, mint a többiek, akik beárultak téged.

Hanem aztán mi történt? A gróf elment a csatába. Elment és soha többé haza nem tért, elesett a harc mezején.

Bezzeg megváltozott most Erzsébet királyleány élete. A palotában nem maradhatott. Három gyermekével együtt kiűzték onnan hideg éjtszakának idején. De nem panaszkodott. Megfogta kis árváinak kezét s elvitte őket messze-messze, beköltözött velük egy kicsi istállóba.

Éjjel font, dolgozott, nappal a betegeit látogatta gyermekeivel. Így kereste meg a maga és betegei számára a szükségeset.

Milyen változás! Egykor királyi palotában élt, szolgálk lesték paracsáit, minden kívánságát. Most mezitláb járt száraz kenyeret evett s mégis boldog volt. El is ment híre mindenfelé. Mindenütt úgy beszéltek róla, mint angyalról, akit Isten kül-

dött a földre, hogy jétevéje legyen a szegényeknek. Így jutott el híre Magyarországra is. Az édesapja azonnal grófokat, hercegeket küldött érte, hogy hozzák haza abból a méltatlan sorsból.

Azok vitték neki az aranyhímzésű selyem- meg bársonyruhákat és drágaságokat, üveges hintón. Kérték, könyörögtek neki, hogy menjen velük haza. Otthon fnéy, pompa és gazdagság vár reá, ott mindenki megbecsüli.

De Erzsébet így szólott a magyar urakhoz:

— A fény, pompa nem szerezh nekem örömet. Hagyjatok itt jó emberek. Mondjátok meg édesapámnak, az Isten rendelte, hogy a szegények között éljek, az ő vigasztalásukra. A kincseket, amiket hoztatok, elfogadom s építtetek árukon egy nagy házat. Oda veszem betegeimet s gyógyítom őket Isten nevében!

A magyar urak nem akartak hinni a fülüknek, hát újra kérni kezdték, hogy menjen velük haza. Hiszen otthon is élhet a szegényeknek, ott is vannak betegek, akiket gyógyíthat. De hiába volt minden! Erzsébet megmaradt szegényei és betegei között s úgy tett, amint mondta.

A jó Isten is látta ezt csillagtrónusáról. Egyszer aztán, mikor megelégtelte már Erzsébet szenvedését, leküldte egyik főangyalát érte:

— Eredj, tedd kezedet a szemére! Emeld fel őt gyöngéden szárnyaidra s hozd fel hozzám! Meg akarom jutalmazni azért a sok-sok jóságért, irgalomért, amit a földön tett.

A főangyal úgy cselekedett, ahogy az Ur parancsolta.

A mennyben az angyalok fényes ruhát adtak reá, a feje körül mennybeli csillagkoszorú fénylett. Mikor felértek, az Ur-isten így szólott hozzá:

— Erzsébet, te ezentúl itt maradsz trónusom mellett. A királyi korona ékessége nem volt neked a földön olyan drága, mint a szegények áldó-köszönő szava. Ezért megjutalmazlak téged örök dicsőséggel... Mindörökre dicsérni és áldani fognak téged a földön a te végtelen jóságodért...

Igy történt, ahogy elmondtam nektek, hétszáz évvel ezelőtt. Azóta is a mi Szent Erzsébetünk jár a szegények és betegek között s az ő nevében köszöni meg minden szegény az alamizsnát, minden beteg a vigasztaló szót.

SZENT ERZSÉBET.

Mennysországból mosolyogsz ránk
Rózsák szentje: Szent Erzsébet!
Magyar szívünk, tiszta lelkünk
Imádsággal köszönt Téged!

Szegényeknek Védangyala,
A szeretet fénye font át,
Letörléd az árvák könnyét
S kerültél a fényt és pompát.

Liliomos szűzi lélek:
 Korona volt homlokodon:
 S jóságodért, irgalmadért
 Tövis termett az utadon...

Szent szépséged, gazdagságod
 Nem termettek boldogságot:
 Idegenek szívtelenül
 Gyűlöltek Te nagy jóságod.

Puhakenyér alamizsnád
 Csodás rózsát termett néked;
 Ezért lettél Rózsák Szentje:
 Árpád vére, Szent Erzsébet!

Mi is magyar inségünkben
 Csodatevő imád várjuk,
 Hiszen olyan réges-régtől
 A szenvedés útját járjuk.

Vérrózsákkal, könnyel ázott
 Szűz Mária bús országa...
 Imádkozzál értünk, Szentünk:
 Teljesüljön lelkünk vágya.

Rablanc helyett égi béke,
 S szent szabadság rózsabokra,
 Kárpátoktól Adriáig
 Hazánk körül koszorúzza!

J. R.

Szülői értekezéslet.

Mélyen tisztelt szülők!

A szülői értekezleteknek az a céljuk, hogy a szülői házat és az iskolát egymáshoz közelebb hozva eredményesebbé tegyék a nevelést. Azt könnyen beláthatjuk, hogy amikor egy gyermekre kétféle nevelői ráhatás irányul, csak úgy lehet eredményes e kétféle tevékenység, ha közös célok és közös módszerek szerint jár el mindkét nevelő. Jelen esetben is az a céljuk, hogy ilyen közös célokat és módszereket megbeszéljünk, hogy a gyermek nevelése annál eredményesebb legyen.

A legelső, amit meg kell állapítanunk: senki sincsen hiba nélkül, a tanító sem, a szülők sem. Éppen ezért nyugodtan meghallgathatjuk egymást, hogy így a több szem többet lát elvén gyarapítsuk ismeretünket a gyermekre vonatkozólag.

Szükséges volt ennek megállapítása, mert higgyék el a tisztelt szülők, ez az egymás iránti bizalmatlanság a legtöbb bajnak okozója. Ismerjük el, hogy sokszor a gyermek a hibás. Eből azt kell következtetnünk, hogy ne igyekezzünk a gyermeket — a szülők esetében a saját gyermeküket — angyalként feltüntetni, mert ezzel csak megnehezítjük a tanító nevelő munkáját, a gyermek pedig felhasználja a két nevelő közötti ellen-

tétet, a maga javára igyekszik azt kihasználni, ami igen sok bajnak okozója.

De a szülőkben is van hiba, amivel világért sem akarom általánosságban megvádolni a szülőket. Aikre nem illenek e megállapítások, kérem, ne vegyék magukra.

Az első ilyen hiba, hogy sok szülő nem veszi tekintetbe gyermekének testi és szellemi képességeit. Többet kívánnak tőle, mint amennyire képes. Ez pedig igen sokszor onnan származik, mert nem a maguk gyermekének képességeit nézik, aki talán beteges és ezért gyengébb szervezetű, hanem a szomszédét, akinek vasgyúró a fia, s a saját gyermeküket arra akarják kényszeríteni, hogy kövesse, sőt, ha lehet, hagyja el azt, ami aztán csak a gyermek kárára lesz.

Vannak szülők, akik annyira szeretik — legalább is azt gondolják magukról — gyermeküket, hogy mindent megengednek s mindent elnéznek gyermekeiknek. Igen, szeresse a szülő gyermekeit, ez a világ legtermészetesebb érzése, de viszont okosan szeresse, ne igyekezzon puhává, lustává, fegyelmezetlenné kényeztetni gyermekét, mert az élet egészen mást kíván ma mindenkitől. De az ilyen gyermekeknek lesz legtöbb bajuk az iskolában is. Nem végzi el rendesen, lelkiismeretesen azt a kis házi feladatot, amit kapott, a gyermek egy kicsit nyafog, a mama azonnal kész pártjára állni, s ezt mondja neki: jól van fiacskám, vagy kislányom, pihenj most, majd írok én a tanítónak igazolványt, hogy nem jól érezted magad. A gyermek aztán, ha egyszer rájött arra, hogy szülőjében mindig cinkosra talál, rászokik a rendetlenségre, a fegyelmetlenségre, a könnyelmű kötelelességmulasztásra, s kérdem, milyen felnőtt lesz az ilyen gyermekből, akit rászoktattak, ráneveltek arra, hogy minden hanyagságára találjanak szülei mentséget.

Az ilyen gyermek az iskolában is igyekszik eszerint cselekedni. Kivonja magát minden kötelezettség alól, s ennek az lesz az eredménye, hogy elszokik a rendszeres munkától, mindig mindennek csak a könnyebb végét fogja meg, s szinte elvárja, hogy a munka nehezebbjét mások csinálják meg helyette.

Ne higgyék azt a mélyen tisztelt szülők, hogy megtették minden köteletségüket, ha egyszer beiratták az iskolába. Az iskola munkája mindig csak a családi neveléssel kapcsolatban arra támaszkodva lehet eredményes. Ezért szükséges, hogy a szülők érdeklődjenek állandóan gyermekük iskolai dolga iránt, támogassák őt, de ne csináljanak meg helyette semmit, mert a házi feladat azért van, hogy a tanuló begyakorolja az iskolában szerzett ismereteket, ez pedig feltétlenül szükséges, hogy az ismeret meggyökerezze a tanuló emlékezetében.

De a nemtörődömségnél is nagyobb baj az, amikor a szülők ellenséget vélnek az iskolában s valósággal megakadályozni igyekeznek az iskola nevelő munkáját. Hányszor előfordul, hogy meggondolatlan szülők gyermekük előtt bírálják az iskola munkáját. Hiszen elismerjük, lehet hiba az iskolában is, de ha ilyet észreveszünk, szóljunk észrevételünkről a tanítónak,

aki helyrehozhatja a tévedést, de ne a gyermek előtt, mert ezzel csak lerontjuk a tanító tekintélyét s kérdem, hogyan neveljen az olyan nevelő, akinek tekintélyét lerombolták meg gondolatlan kijelentések. Másik kérdés, igazán szereti-e gyermekét az a szülő, aki a saját gyermekének nevelőjét teszi bíráló tárgyává a gyermeke előtt, hogy ezzel mintegy megakadályozza annak sikeres munkásságát? Nem nehéz rá a felelet. A saját gyermekének rosszakarója az, aki a reá jó hatásokkal közeledő nevelő tevékenységét megakadályozza.

Nehéz dolog a gyermekkel való helyes bánásmód, ezért tesszük itt szóvá. Nagy tapintat és tudás kell ahhoz, hogy eltaláljuk, mikor mit kell tenni, hogy gyermekünkre hassunk. Hiszen jól tudjuk mindnyájan, ahány gyermek, annyiféle, mindegyik szinte más és más módszert kíván. Az egyiknél elég a szép szó, a másiknál nagyobb szigorúság szükséges, hogy hatása legyen. Semmi esetre sem szabad ott szigort alkalmazni, ahol az több kárt csinál, mint hasznót. Különösen nem szabad a gyermeket azért büntetni, amiről nem tehet. Lustaságáért — ha az ismétlődik — megbüntethetjük, de azért már nem, hogy gyenge tehetségű. Az ilyen gyermeket a tanítónak is, szülőnek is inkább bátorítani kell, nem pedig elriasztani.

Mindnyájan jól tudjuk, hogy legjobb nevelési módszer a saját magunk jó példája, — mégis sokan és sokszor véteneek ellene. Szinte azt mondhatnám, ez a mód a szülők egyetlen eszköze, amelyet a természetükbe oltott a jó Isten. Ez azt jelenti, hogy ha magam is elmegyek a templomba, s a gyermekem előtt térdelek az áldoztató rács elé, akkor nem kell sokat beszélnem a gyermekemnek a vallásosságról, annak hasznáról, a gyermek lelkébe gyökeredzik. Ha a gyermek azt látja, hogy a nemzetet érő nagy öröm vagy bánat a szülők öröme vagy bánata is, nem lesz ott szükség sok beszédre, hogy mi a hazaszeretet. Ha a szülőtől azt látja a gyermek, hogy az mindig igazat mond, szavát megtartja, kötelességét mindig elvégzi, megteszünk mindent, ami gyermekünk nevelésére, jobb és boldogabb jövőjének elérésére szükséges. Kérdem, van-e olyan szülő, aki nem szeretné gyermekét boldogabbnak látni magánál? Ha pedig ez a célunk, azt legjobban a saját élő példánkkal nevelhetjük lelkébe. Az ilyen szülő, aki a saját jó példájával neveli gyermekét, a legnagyobb kincset hagyja reá örökölni, amit ember adhat annak, akit legjobban szeret a világon. De éppen így áll ez az ellenkezőjére is: a rossz példára. Nevelhet ott a tanító szívvel-lélekkel, nevelhet ott a másik szülő szíve vérével is, ha a gyermek azt látja, hogy a szülők nem járnak közös úton, minden valószínűség szerint a rosszat fogja követni.

Nem folytatom tovább fejtegetéseimet. Azt hiszem mindnyájan egyetértünk abban, hogy az elhangzottak csak a gyermek javát akarják szolgálni, s nagyon szeretném, ha a legközelebbi szülői értekezleten beszámolhatnánk egymásnak az elért szép eredményről. Adja Isten, hogy minél több, minél szebb aratása legyen a most elvetett magvaknak.

Krampuszok alkonya.

Mikulásesti tréfa egy felvonásban.

Irtó: *Várdótfalvi Salamon László.*

Szereplők: *Apa. Anya. Rozó. Panni. Ili. Öcsi. Mica.*

Első jelenet.

Szín: Gyerekszoba. Egy kisebb szekrény a közönséggel szemben. Kis asztalka a balsarokban és két szék. Balról színpadra ablak festve.

Rozó, Panni, Ili. (Nagyobbacska leányok.)

Rozó: Gyorsan lányok! Már erősen esteledik! Gyérünk öltözni!

Panni: Jaj, most jut eszembe... A szárnyamban a drót eltörött...

Rozó: Annyi baj legyen! Viszünk erős fonalat és összekötjük.

Ili: Rozókám! Ezek a fiúk már megint rosszban törik a fejüket!

Agyonra fogják ijeszteni azt a két kis csöppséget, mint tavaly...

Rozó: Azt merjék csak! (Körülnéz.) Az ám! Hol van Micurka, meg öcsi?

(A szekrényből egy vékony gyerekhang: elbújtunk.)

Rozó (fülelve): Hallottátok?

Panni: Igen! Valaki beszélt a szekrényben...

Rozó (összezsapja a kezét, a szekrényhez siet. Kinyitja az ajtaját. Becsodálkozik) Hát ti mit csináltok itt?

Második jelenet.

Öcsi. Mica: (Háromévesek. A szekrényben kuksolnak.)

Mica: Elbújtunk! Totyi mondta, hogy bújjunk el! Félünk a krampuszoktól...

Öcsi: De félünk ám! Tavaly Mikuláskor bekormozták az arcunkat, ránk öltögettek a nyelvüket és meg akartak nyúzni...

Rozó: Ó kis csacsik! Gyertek csak ki!

Öcsi: Olyan nincs!

Mica: De nincs ám!

Öcsi: Amig apácska és mama haza nem jönnek, nem megyünk ki! (Mérgesen.) Csukd be az ajtót! Tudod!?

Ili: Micurka! Öcsike! Tudjátok mit hallottunk az iskolában?

Mica (gyanakodva): Ugyan mit?

Ili: A Mikulás bácsi az idén már nem visz magával krampuszokat! Angyalkák kísérik! A krampuszoknak tilos ezentúl Mikuláskor felszökni a Földre...

Öcsi: Nem esaptok be?

Rozó: Nem nem! A Mikulás bácsi tulajdonképpen Szent Miklós püspök! Őt nem kísérgethetik ronda ördögfiókák! A Jézuska nem engedi tovább ezt a botrányos dolgot!

Öcsi: Honnan tudod?

Rozó: A tisztelendő bácsitól...

Panni: A kedvesnővér is így mondta...

Rozó: Nem szeretnétek látni a Mikulás-bácsit, meg az angyalkákat?

Mica: Szeretnénk! Milyenek azok?

Öcsi (mérgesen): Ne állj szóba velük Mica! Nagyok! Beesapnak!

Mica: Hallgass Totyi!

Öcsi: Nem hallgatok! Én ugyan ki nem megyek a szekrényből...

Rozó: Totyikám! Az olyan szép lesz! Itt fognak elmenni az ablak előtt. A Mikulás-bácsinak gyönyörű fehér palástja lesz és aranyos püspöksüvegje, meg pásztorbotja...

Öcsi: Juhokat is hajt?

Panni: Á! Ugyan hová gondolsz Totyika? Két angyalka fogja kísérni...

Mica: Igen! Jaj az nagyon szép lehet!

Ili: Igen, igen és majd a Mikulás bácsi benéz az ablakon. Ha azt látja, hogy a szobában vagytok és jól viselitek magatokat, akkor éjszaka újra eljön és tele tömi a cipőtöket cukorral, dióval, mogyoróval...

Rozó: De ha belebújtok a szekrénybe, akkor azt fogja gondolni, hogy itt nincsenek gyerekek és nem jön el éjszaka. Akkor nem kaptok cukrot! Nem fogtok a cipőtökben semmit se találni reggel...

Öcsi (Micához): Te Mica!

Mica: No?

Öcsi: Kimenjünk? Megnézzük?

Mica: Gyerünk! (Kimásznak a szekrényből.)

Öcsi: Az ablak alatt megy el?

Rozó: Igen Totyika! (Titokban int Panninak és Ilinek.) Öltözni gyorsan!

(Panni. Ili elsurranak.)

Mica: Sokára mennek el?

Rozó: Pár perc múlva! Álljatok a székre és úgy nézzetek ki! (A két széket az ablakhoz teszi, Öcsit, Micát rájuk állítja, azután ő is elsiet.)

Öcsi: Mica! Az ablak fele az enyém! Te a másik felén nézel ki!

Mica: Jól van na — híres szopidani! — csak irigykedj! (Néznek kifelé.)

Öcsi: Mit látsz?

Mica: Havat!

(Nagy láncsörgés az ablak alatt. Öcsi, Mica villámgyorsan és némán lemásznak a székről.)

Mica: Láttad?

Öcsi: Láttam! A krampusz volt! A lányok hazudtak! Bujjunk el gyorsan! (Szaladnak a szekrényhez.)

Harmadik jelenet.

Kami majd *Vili:*

Kami: (Nagyobb kamasz. Krampusznak öltözve, bekormozott arccal, láncot csörgetve besurran balról. A gyerekek elé

ugrik, fintorokat vág és a két kicsi arcát bekormozott tenyerével simogatja.)

Öcsi. Mica: (Rémülten ordítanak és szaladnak a szekrénybe. Berántják maguk után az ajtót. Odabenn tovább bömbölnek.)

Vili: (Valamivel kisebb Kaminál. Balról besiet. Öltözete mint Kamié. Kiabál.) Kamavimi! (Krampusznyelven beszélnek.)

Kami: Mivit avakavarsz?

Vili: Kivi kavapsz avapuvukávátovál, hava ava kiviesivikevet ivijevesztgeteved! Evez tivilovos!

Kami: Mavajd havazudovok! (A szekrényhez megy és dörömböl. Dörögve beszél.) Irgum burgum brumm, brumm, brumm! Gyertek csak ki brumm, brumm, brumm! Hoztam nektek szenet, virgácsot!

(A két gyerek a szekrényben ordít.)

Vili (Kiáltva): Kamavimi!

Kami: (Csúfolkodva Vilire ölti a nyelvét.)

Vili: (Szó nélkül végigvág Kamin a kezében lévő láncsal.)

(A két krampusz egymásnak esik és némán dögönyözik, püfölik egymást.)

(Kiáltás az ablaknál kívül. Rozó hangja: Megálljatok krampuszok! Lesz nektek ezért nemulass!

Kami Vili: A hangra abbahagyják a küzdelmet és az ablakhoz rohannak. Néznek kifelé.)

(A lányok odakinn kacagnak.)

Kami: Teve: Ava látványovok! Fevel vavannavak övöltözveve!

Vili: Gyevevüvünk! Havajivigávaljuvuk meveg övőkevet!

Kami (Vilihez súgva): Jó... de mondok mást is... A lányokra fogjuk, hogy ők ijesztették meg Öcsit és Micát!

Vili (visszasúgva: Kitűnő eszme! Gyerünk! (Elszaladnak balra.)

(A szekrényben elcsendesednek a gyerekek.)

Negyedik jelenet.

Apa. Anya: (Utról jönnek. Csomagokkal.)

Anya: Ugy látszik jóba foglalták magukat....

(Balról kívülről mérges visongás, kiabálás hallatszik.)

Apa: (Gyorsan az ablakhoz lép. Elképedve.) Ó a gaz nációk! Nézd meg kérlek!

Anya: (Az ablakhoz siet.) A haszontalan betyárok! És még a lányok is! (Megkopogtatja az ablakot és mérgesen kiált ki.) Gyerekek! Gyerekek Azonnal bejönni!

(Kívül a zaj megszűnik.)

Apa: (Mérgesen.) A fülüknél fogva hozom be őket! Ilyen disznóságot! Amikor a leghatározottabban megtiltottam minden krampuszos komédiát! (Elsiet balra.)

Anya: De hol van a két kis csöppség? Azok is közöttük lennének? (Vizsgál ki az ablakon.) Vili... Kami... Rozó...

Hát az a másik kettő? Hja... az a Pannika, meg az Ilike! Ezek is jobban tennék, ha otthon csücsülnének és nem hancúroznának itt a fiúkkal késő este...

Ötödik jelenet.

Apa: (A fülénél fogva hozza be a két kapálódzó krampuszt és a sarokba lóditja őket.) Mars, mars a sarokba!

Rozó, Panni, Ili: (Zavarodottan jönnek be Apa után.)

Anya (Szigorúan): Lányok! Mi dolog volt ez? Hancúrozní, visongatni éjszakának idején a kertben?

Rozó: Drága Mama, a fiúk megtámadtak bennünket...

Kami: Igen... mert felöltöztek Mikulásnak...

Vili: ...meg angyaloknak és (gúnyosan) olyan csinosak voltak, hogy agyonra ijedt tőlük Totyika, meg Micurka!

Rozó (elhülve): Nahát! Ezt az oreátlan hazugságot!

Panni: Ilyet állítani szemtelenség!

Ili: Ezt nem hittem volna! Még hogy ijesztgettük volna a kicsiket?

Rozó: Igen ám...ők! A fiúk! Benéztünk az ablakon! Itt verekedtek a szobában!

Kami: Hazugság! A szobában ők voltak! Mi az ablak alatt huzgáltuk a láncot!

Apa: (Ezalatt a szekrény tetejéről levesz egy nádbotot és egy praktert.) Szép kis kompánia! Már most melyiknek higgyünk?

Rozó: A fiúk voltak! Tessék elhiinni...

Anya: Nem tételezhetek fel leányokról ekkora elvetemültséget...

Kami: A lányok voltak! Tőlük rémültek meg a kicsik!

Vili: Igen, igen! Krampuszoknak nézték őket!

Anya: (Türelmetlen aggodalommal.) De hol van a két csöppség?

Rozó: Bizonyosan a szekrényben...

Anya: (Benéz a szekrénybe.) Ó! Itt alszik a két ártatlan! (Kiemeli Micát.) Az arcocskája csupa korom...

Rozó: (Kiemeli Öcsit.) A Totyika arca is kormos...

(A két krampusz szurkolva nézi a dolgok változását.)

Apa (villámgyorsan fülönfogja Kamit): Mutasd a tenyeredet!

Kami (kétségbeesetten): Jaj, jaj! Nem én voltam! (Hátamögé dugja a kezét.)

Apa (elkapja Kami tenyerét. Nézi.): Kormos a tenyered gazember!

Anya: Ezé is kormos!

Apa (nadrágolja Kamit): Nesze, nesze!

Anya (porolja Vilit.)

(A két krampusz ordít és rugkapál.)

(A lányok tapsolnak.)

Rozó (kacagva tapsikol): Krampuszok alkonya!

FÜGGÖNY.

Figyelem!

Felhívjuk Előfizetőink figyelmét, a kiadásunkban megjelent, alant felsorolt könyvekre, melyeket a jelzett kedvezményes áron számítjuk mindazon Előfizetőinknek, akik a Gyakorlati Pedagógia 1940 évre szóló előfizetési díját befizették. — Megrendelést a befizetési lapon kérjük eszközölni.

Beszéd- és értelemgyakorlati mintatanítások, tekintettel az értelmi és akarati nevelésre (60 mintatanítás) 300 oldal	3.20
Egészségvédelmi mintatanítások (50 mintatanítás)	2.40
Magyar Medence	1.20
Népművelődési előadássorozat I., II., III. (170 előadás) 536 oldal. A három kötet csak	5.60
Először igazság, azután béke, 340 oldal	2.—
Időszerű népművelési előadások (40 előadás)	3.60
A Magyar-medence földrajza (Tájegységekben)	3.20
Magyarság története I/II. kötet	16.—
Óratervek	8.60

Könyveket a pénz előzetes beküldése, vagy utánvét mellett szállítunk.

Felhívjuk igen tisztelt Előfizetőink szíves figyelmét, hogy akik a Gyakorlati Pedagógia 1940. évre szóló előfizetési díját még nem fizették ki, azt mielőbb rendezni szíveskedjenek, mert csakis úgy áll módunkban a további számokat küldeni.

Megrendeléseket az előfizetési díj beküldése után fogadunk el. Előfizetés félévre 3.20 P, egész évre 6.20 P.

Megrendelhető Szeged Kálvária-u. 7.

Felvilágosításokat készséggel adunk, kérjük azonban válaszbeléyleg, vagy válaszos levelezőlap beküldését.